

BUYING/SELLING In Michigan

Homes, Gas Stations, Liquor
Stores, Plazas, Hotels

RAJ SHERGILL
Associate Broker
Landmark Realty

40600 Ann Arbor Rd. Ste. 150
Plymouth, MI 48170

Cell 734-751-4455, rajsshergill@yahoo.com

**Buying or
Selling a Home
in Michigan**

734-330-7933
gary@soldbysingh.com
40600 Ann Arbor Rd.
Suite 150 Plymouth MI 48170.

Ph: 734-330-7933
www.soldbysingh.com

Gurjeet Singh
(Realtor)

SFR, REALTOR, RENE, f

BEST REAL ESTATE PACKAGE

Home Buying & Selling
in Michigan

Residential & Commercial
Loans

Home Improvement &
Renovation

Loans Available in 26 States
CALL 734.709.9200

Vikram Jit Singh
Loan Officer (NMLS# 1485177)
Sister Mortgage (NMLS# 68437)

Malika Puri
Real Estate Agent

Eighteenth Year of Publication **ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ** **Price 50¢** **Email: punjabtimes1@gmail.com**
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ **www.punjabtimesusa.com**

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 18, Issue 38, September 23, 2017 20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਾਲ ਵੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਾਅਦਾਖਿਲਾਫੀ ਖਿਲਾਫ ਛੇਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਇਹ ਰੋਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਖਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮਨੀ ਚੋਣ 'ਚ ਗਿਣਵੇਂ ਦਿਨ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਇਕੱਲੇ ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤਨਖਾਹਾਂ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੀ ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਮੋਤੀ ਮਹਿਲ ਘੇਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚਾਲੇ ਕੁਝ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਝੜਪਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ, ਸੱਤ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ 22 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਮੋਤੀ ਮਹਿਲ ਨੇੜੇ ਧਰਨੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਐਲਾਨ ਦੇ ਤੁਰਕ ਪਿੱਛੋਂ ਲਗਭਗ ਡੇਢ ਸੌ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ

ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਪਿਛਲੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਇੰਨਾ ਤਿੱਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਦਲ ਰਾਜ ਦੀਆਂ

ਚੁਲਾਂ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਰੋਹ ਵਿਚ ਦਬ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਇਹ ਚਰਚਾ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਿਆਸੀ ਜੰਗ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ 'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੁੱਗਣੇ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ 131 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 2016 ਦੇ ਮਾਰਚ-ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ 153 ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜੋ ਸਾਲ 2017 ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਘਟ ਕੇ 131 ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ। 'ਆਪ' ਆਗੂ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਮੁਤਾਬਕ, ਪਿਛਲੇ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 250 ਕਿਸਾਨ ਮੌਤ ਗਲੇ ਲਾ ਗਏ।

ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਪਰਵਾਸੀ ਲਾੜਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਛੱਡ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਸੀ ਲਾੜਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆਵੇਗੀ। ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਨ. ਆਰ. ਆਈ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਰੱਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜੋੜਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਧੀਨ ਪਾਸਪੋਰਟ ਰੱਦ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜੇ ਇਹ ਐਨ. ਆਰ. ਆਈ. ਪਤੀ ਭਾਰਤ 'ਚ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਐਨ. ਆਰ. ਆਈ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਇਸੇ ਸਾਲ ਮਈ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ, 10 ਵਿਚੋਂ 7 ਜਾਅਲੀ ਲਾੜੇ ਐਨ. ਆਰ. ਆਈ. ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਤੇ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਭਗੋੜੇ ਲਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਅਮਲ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ।

ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ

ਜਲੰਧਰ (ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ): ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ

ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਰੁਕਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀਆਂ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਕੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ-ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਪਾਣੀ-ਬਿਜਲੀ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ

ਮਕਾਨ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅੜੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਸਥਿਤ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚ ਬਣੇ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕੁਆਰਟਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਰੇਆਮ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਉਤੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ੀ ਪੁੱਠੀ ਪੈਂਦੀ ਵੇਖ ਮੁਆਫੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਸੀ। ਇਸ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

Fall Special Fare
Travel from Sep. to Nov. 2017

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ \$979

ਦਿੱਲੀ \$799
ਟੈਕਸ ਸਮੇਤ

734 838 9998

WorldWide Travel
866 66 INDIA
46342

24 ਘੰਟੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੇਵਾ

Fares shown are from Detroit and may change without notice, please call our office for more details. Other conditions apply.

COLDWELL BANKER

Thinking Real Estate?

Residential Brokerage

BUYERS we'll find the right home for you.
We have a common goal: Making you a homeowner.
SELLERS we know your local markets

Allow us to list your home for a quick sale.

GURDEEP KAHLON
224-409-4042
iShowHomes@yahoo.com

PRADEEP SINGH
847-322-5832
iShowHomes@Yahoo.com

20 S. Roselle Rd., Schaumburg, IL 60193

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ 'ਚ 7 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ, ਇੰਡੀਆਨਾ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਨ ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਤੀਸਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਆਉਂਦੀ 7 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ 'ਚ ਸਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹੁਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਬੰਧੀ ਖਬਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿਚ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਮਿਤੀ 17 ਅਕਤੂਬਰ ਲਿਖ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਭਾਈ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ 7 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ ਵੈਟਰਨ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਾਰਕ

ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ 5 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸਤਸੰਗਤ ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ 7 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਭੋਗ ਪਵੇਗਾ। ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਪਾਲਕੀ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਨਗਰੀਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਵੈਟਰਨ ਪਾਰਕ ਵਿਖੇ ਲਿਜਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਥੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛਤਰਛਾਇਆ ਹੇਠ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਨਗੇ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਸਟਰੀਟ ਤੋਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਓਹਾਇਓ ਸਟਰੀਟ, ਨਾਰਥ ਮੇਰੀਡੀਅਨ ਸਟਰੀਟ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਈਸਟ ਵੈਟਰਨ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਾਰਕ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇਗਾ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੈਟਰਨ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਾਰਕ ਵਿਖੇ ਪੰਥਕ ਸਟੇਜ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ

ਹੇਠ ਸਜਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹਸਤੀਆਂ ਡਾ. ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਉਦੇਕੇ (ਪੰਜਾਬ), ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ) ਤੇ ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪੱਤਰਕਾਰ, ਪੰਜਾਬ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੋਧ ਬਾਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣਗੇ। ਭਾਈ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਮਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਢਾਂਡੀ ਜਥਾ ਵੀਰ ਰਸੀ ਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰੇਗਾ। ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟ ਗਤਕੇ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਉਣਗੇ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ। ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਰੀਨਵੁੱਡ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੋਬਿੰਦ ਮਾਰਗ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਜਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੁੱਝ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ

ਜਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਲਈ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਸਿੱਖਸ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ, ਅਮੈਰਿਕਨ ਸਿੱਖ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ ਦੇ ਯੂਥ ਵਿੰਗ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਦਸਤਾਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਸਾਲ 25 ਤੋਂ ਵੱਧ ਯੂਥ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈਆਂ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਲੋਂ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੇ ਡੇਅਟਨ, ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ, ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਫੋਰਟਵੇਨ, ਡਿਟਰਾਇਟ, ਲੈਨਸਿੰਗ, ਇਵੈਂਸਵਿਲ, ਕਰਾਊਨ ਪੁਆਇੰਟ, ਸਾਉਥਬੈਂਡ, ਮਿਸ਼ਵਾਕਾ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਲੁਇਸਵਿਲ ਅਤੇ ਸੇਂਟ

ਲੁਇਸ ਦੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਫੋਨ 'ਤੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਸਮੂਹ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ, ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਓ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਮਨਾਈਏ। ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋਂਦ, ਵੱਖਰੇ ਪਹਿਰਾਵਾ, ਵੱਖਰੀ ਬੋਲੀ, ਵੱਖਰੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੀਏ। ਇਕ ਪੰਥਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬੋਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ 'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ' 'ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕੌਮੀ ਘਰ ਲਈ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੋਨ: 317-702-5541 ਰਾਹੀਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

Michigan Truck Driving School

6405 Middlebelt Road, Romulus, MI 48174

ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ
ਲੈਸ ਨਵਾਂ ਟਰੱਕ
ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

*ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ

*3-4 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Raj Jamarai Cell:734-644-1010 Office:734-747-4298

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer (NMLS 353442)
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile
(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

Loans
Available
In Most
States!

*Refinance up to 125% value of the house.

•Residential Loans (Purchase, Refinance & Cash Out Refinance). •Self Employed and H1 Visa •Jumbo loans •Commercial Property With Business or Business Only. •Business Equity Line of Credit. •Multi Unit Investment Property.

ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ

BHAI RANJIT SINGH
JI KHALSA DHADRIANWALE

SEP 29TH - 30TH & OCT 1ST

FRI-SAT 6PM TO 9PM SUNDAY 11AM TO 2PM

AMRIT SANCHAR SUNDAY OCT 1ST TIME 10.00 AM

SIKH STUDY CIRCLE

1821 S HAIRSTON ROAD, STONE MOUNTAIN- GA 30088

Gurudawara Sahib 770-808-6320

Balbir Singh Sahdra (President) 404-502-2510

Dalip Singh Chima (Chairman) 678-489-3370

Surinder Singh Jhangra (Secretary) 770-377-4724

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਚੋਣ: 'ਆਪ' ਨੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਖਜੂਰੀਆ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਿਆ

ਜਲੰਧਰ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 11 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਉਪ ਚੋਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਲੰਟੀਅਰ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਸੁਰੇਸ਼ ਖਜੂਰੀਆ (64) ਨੂੰ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ

ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਖਜੂਰੀਆ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਰੇਸ਼ ਖਜੂਰੀਆ ਨੇ 40 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ। ਸੁਰੇਸ਼ ਖਜੂਰੀਆ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਉਕਤ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਾਂਗਰਸ, ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਤਾਂ ਹਰ ਵਾਰ ਪੈਰਾਸੂਟ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੀ ਇਥੇ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ 'ਆਪ' ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਪਠਾਨਕੋਟ ਨਿਵਾਸੀ ਨੂੰ ਹੀ ਟਿਕਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਵੋਟਾਂ ਨਾ ਪਾਉਣ 'ਤੇ 5 ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਲਵਲੀ ਵਿਚ ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਰੰਜਿਸ਼ ਕਾਰਨ ਇਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੀਆਂ ਸਣੇ ਕੁੱਲ 5 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ 8 ਹੋਰ ਜਖ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਦੋ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਤਲ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ (70 ਸਾਲ), ਰਜਿੰਦਰ (40 ਸਾਲ), ਦਵਿੰਦਰ (35 ਸਾਲ), ਈਸ਼ਵਰ (35 ਸਾਲ) ਤੇ ਨਵੀਨ (19 ਸਾਲ) ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ

ਤਿੰਨ ਜੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਤੇ ਦੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਹਨ ਜੋ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਆ ਪਏ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਜਬਰੀ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤੇ ਕਈ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ 5 ਜੀਆਂ ਦੀ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਦੌਰਾਨ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਮਲਾਵਰ ਧਿਰ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਨਹੀਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਪਤੀ ਬਿੱਲੂ ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਜਰਾਤ ਕਤਲੇਆਮ

ਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ ਦਾ ਬਚਾਅ

ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ: ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ 2002 ਵਿਚ ਨਰੋਤਾ ਗਾਮ ਵਿਚ ਦੰਗੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਦਿਨ ਮਾਇਆ ਗਾਂਧੀਨਗਰ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਤਲ ਅਤੇ ਦੰਗੇ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਸਣੇ ਕਈ ਜੁਰਮਾਂ ਵਿਚ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗੋਧਰਾ ਵਿਚ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿਚ 59 ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦੀਆਂ ਸਾੜੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਨਰੋਤਾ ਗਾਮ ਵਿਚ ਗਿਆਰਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ 82 ਲੋਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਕੋਡਨਾਨੀ 2002 ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ, ਲੈਨਸਿੰਗ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ) ਵਿਚ ਤੁਫਾਨ/ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਫੰਡ ਇਕੱਤਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਹੋਰ ਸੱਜਣ

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

Domestic fares
available

To Advertise with Punjab Times Call: 847-359-0746

Visit us on the web: www.punjabtimesusa.com

Taggart, Rimes & Graham PLLC

TRG Immigration

www.trgimmigration.com

Proudly serving our Clients with Compassion in
all areas of Immigration and Nationality Law.

ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ
ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ
ਮਦਦ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Navketan Kaur Desai

Tel: 601-898-8400

Direct: 601-707-3807

nav@trglawyers.com

1022 Highland Colony Pkwy, Suite 101, Ridgeland, MS 39157

India Palace

Restaurant - Fine Indian Cuisine

4213 Lafayette Rd., Indianapolis, IN 46254

Ph: 317-298-0773

UNDER NEW MANAGEMENT

Open Daily Lunch Buffett 11 am to 3 pm

Dinner

Monday-Friday 4:30 pm to 10 pm

Saturday Dinner 2:30 pm to 10 pm

Sunday Dinner 2:30 pm to 9:30 pm

Banquet Hall Available
Up to 650 People

We do private party's & catering at your
home or business.

Call, Lakhvir S. Johal

Ph: 317-709-7800

www.indianpalaceindy.com

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

Now Open

1480 N State Road 1, Cambridge City, IN 47327.

Diesel/Gas

Indiana

70

Exit 137

ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ
ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ

ਇਥੇ ਮੰਜਿਆਂ ਉਪਰ ਬੈਠਕੇ ਖਾਓ-ਪੀਓ ਅਤੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੋ...
ਸਵਾਦ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਘਰ ਦੀ...

ਸਹੂਲਤਾਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

ਸਸਤਾ ਡੀਜ਼ਲ

Liquor, Beer & Wine

truck repair,
new showers, scale.

Free Buffet
over 100 gallons

open 6am to midnight

Phone: 765-478-6300

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਚੋਣ ਕਰੇਗੀ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਲੇਖਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਚੋਣ ਕਰੇਗੀ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਇਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪਿਰ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੀ ਚੋਣ ਦੀ ਸੀਟ ਉਸੇ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਣਿਆ ਅਜੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਤੇ ਅੱਧੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਵੰਗਾਰ ਹਨ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 11 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਦਿਨ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕੇ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰ ਵਿਨੋਦ ਖੰਨਾ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਇਸ ਹਲਕੇ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਦੀ ਮਾਤੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਉਤੇ ਵੱਡਾ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਵੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਕਾਇਮ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਚੋਣ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਹੀ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਉਂਜ ਅਸਲ ਟੱਕਰ ਕਾਂਗਰਸ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਵਿਚਾਲੇ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬੇਸ਼ੱਕ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸੀਟ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਹਨੂੰ

ਕਿਸਾਨ ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਵਾਅਦੇ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣ: ਖਹਿਰਾ

ਜਲੰਧਰ: ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਚੋਣ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਵਾਲੇ ਫਾਰਮ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੈਪਟਨ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਣ ਲਈ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਣ। ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ 250 ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਇਕ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਦੀ ਛਤੀ ਨਹੀਂ: ਕੈਪਟਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਲੋਚਕਾਂ 'ਤੇ ਤਿੱਖਾ ਹਮਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਏ ਅਜੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬਹੁਤੇ ਚੋਣ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸੂਬੇ ਦੀ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਲੀਹ ਉਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਦੀ ਛਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਹਾਰ ਜਿੱਤ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਤੈਅ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਚੋਣ ਵਾਅਦੇ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ

ਰਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ

ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਬਣਨਗੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗੂਠਾ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਟਕੇ ਪਏ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ 'ਤੇ 15 ਅਪਰੈਲ ਤੱਕ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਕੱਚੇ, ਐਡਹਾਕ, ਠੇਕਾ ਅਧਾਰਤ ਤੇ ਆਊਟਸੋਰਸਿੰਗ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਫਿਲਹਾਲ ਮੁਢਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਵੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸੋਧੇ ਸਕੇਲ ਦੇ ਕੇ ਮੋਟੇ ਗੱਢੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਵੀ.ਪੀ. ਪੈਡ ਮਸ਼ੀਨਾਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਈ.ਵੀ.ਐਮ. (ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ) 'ਤੇ ਕਈ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਵੀ ਪੁੱਜਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵੀ.ਪੀ. ਪੈਡ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਵੋਟਿੰਗ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵੀ.ਪੀ. ਪੈਡ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਕਨੈਕਟ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਜਦੋਂ ਵੋਟਰ ਜਿਸ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਦਬਾਏਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਰਚੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੋਟਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜਿਸ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਬਟਨ ਦੱਬਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਵੋਟ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪਈ ਹੈ।

ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਕਾਸ ਕੰਮ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਲਈ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਿਛਲੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਾਏ ਗਏ ਮਾਲੀ ਘਚੋਲੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਦੁਖੀ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ੇ ਵਾਅਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਤਨਖਾਹਾਂ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਨਿਯਮਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ,

ਸਰਕਾਰ 10.4 ਲੱਖ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰੀਬ 9500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮਹਿਜ਼ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੀ ਰਾਹਤ ਤੱਕ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਚੱਲਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਤੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਰੇਤ ਮਾਫੀਆ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਪੱਖੋਂ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਭਰੋਸੇ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਰਹੇ ਨਾਕਾਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਬਾਰੇ ਕੀਤਾ ਐਲਾਨ ਤੇ ਪੀਤਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਸੰਸਦੀ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਔਸਤਨ ਇਕ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਖਬਰਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਏਕਤਾ) ਉਗਰਾਹਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੀ 9 ਅਗਸਤ ਤੋਂ 9 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 47 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ। ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸੂਚੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਚੌਥੀ ਸੂਚੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਗੁਾਫ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਪਰ ਵੱਲ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਾ ਕੱਢਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਹੋਰ ਵਧਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਫਿਰਨ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਰਵੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਰੀਬ 40 ਫੀਸਦੀ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਹਨ। 2014-15 ਲਈ ਕੀਤੇ ਸਰਵੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ, ਛੋਟੇ, ਅਰਧ-ਦਰਮਿਆਨੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਘੋਰ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਂ ਵਿਚ ਪਿਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਇੰਨੀ ਥੋੜੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੀ ਵਰਤਮਾਨ ਆਮਦਨ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ੇ ਉਪਰਾਲਾ ਵਿਆਜ ਮੋਤਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਰਜ਼ਾ ਮੋਤਨ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖਣ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੀ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖਣ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਹੈਸੀਅਤ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਬਾਬਤ ਸਰਕਾਰ ਖੁਦ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਹੋਰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਾ ਕਰਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਝੋਨੇ ਹੇਠ ਰਕਬਾ ਘਟਾ ਕੇ ਮੱਕੀ ਤੇ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਮੱਕੀ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਭਾਅ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਦੇਣ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਕੋਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਈ ਹੈ।

ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਦਿੱਤੇ, ਸਾਨੂੰ 10 ਮਹੀਨੇ ਦਿਓ: ਸਿੱਧੂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਿਸਾਨਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਪਿੱਛੋਂ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ, “ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ 10 ਸਾਲ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਨੂੰ 10 ਮਹੀਨੇ ਤਾਂ ਦਿਉ।” ਕਿਸਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾਂਗੇ।

ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਯੋਗੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੋਲ

ਲਖਨਾਊ: ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਯੋਗੀ ਆਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ 36,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਯੋਗੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਉਤੇ ਸ਼ੁਆਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸੁਣ ਕੇ ਬੇਹੱਦ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਤਹਿਤ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਨਗੀਨਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਬਲਿਆ ਨੂੰ 9 ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਲੈ ਕੇ ਬਲਿਆ ਖੁਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਘਾਲੇਮਾਲੇ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਕੱਲੇ ਨਗੀਨਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਲਿਸਟ ਹੈ। ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੇਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਡਾ. ਅਵੇਧਸ ਮਿਸ਼ਰਾ ਮੁਤਾਬਕ ਬਾਸਟਾ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 84 ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਆਂਕੂ ਦੇ ਰਾਮਧਨ ਨੂੰ 2 ਰੁਪਏ, ਮੰਡਵਾਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹੀਰਾ ਨੂੰ 3 ਰੁਪਏ ਤੇ ਅਫਜਲਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਾਗੇਸ਼ ਨੂੰ 6 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਥੇ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਹੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਟਾਵਾ ਦੇ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂਪੁਰ ਤੋਂ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਜਿਥੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਭੱਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਟਕਰਾਅ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਟਕਰਾਅ ਵਧਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਵਜ਼ਾਰਤੀ ਸਭ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਛੇ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਬੈਠਕ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲੇ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਲੈਣੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ ਉਤੇ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵੀ ਭਰਵਾਏ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਦੋ ਏਕੜ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜ ਏਕੜ ਤੱਕ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਦੋ ਲੱਖ ਤੱਕ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੁਣ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਪਿਛਾਂਹ ਕਿਉਂ ਹਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਗੁੱਸਾ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਜੰਗ ਦਾ ਨਾਇਕ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜਾਹਨੇਂ ਰੁਖਸਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਜੰਗੀ ਨਾਇਕ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1965 ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। 98 ਸਾਲਾ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਅਫਸਰ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 5-ਸਟਾਰ ਰੈਂਕ ਤਕ ਤਰੱਕੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਇਹ ਬਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਫੀਲਡ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਮੁਲਕ ਦੇ ਫੌਜੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਧਰੁ-ਤਾਰੇ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 1965 ਦੀ ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਤਜਰਬੇ ਵਿਹੁਣੀ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮਹਿਜ਼ 44 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਬੇਹੱਦ ਅਹਿਮ ਸ਼ਹਿਰ ਅਖ਼ਨੂਰ ਉੱਤੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗਰੈਂਡ ਸਲੈਮ ਤਹਿਤ ਧਾਵਾ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੌਸਲੇ, ਦਲੇਰੀ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਹੁਨਰ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਲੜਾਕੂ ਪਾਈਲਟ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 1965 ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨਮਾਨ 'ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਨ' ਪੁਰਸਕਾਰ

ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ, 1964 ਤੋਂ 15 ਜੁਲਾਈ, 1969 ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਹੇ।

ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਫੁਰਤੀਲੇ ਪਾਈਲਟ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਮ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਜਨਰਲ

ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਕਾਮਯਾਬ ਕੂਟਨੀਤਕ ਵੀ ਸਨ। ਰਿਸਾਲਦਾਰ-ਮੇਜਰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਤੇ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ 15 ਅਪਰੈਲ 1919 ਨੂੰ ਲਾਇਲਪੁਰ (ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ) ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੋਹਾਲੀ ਵਿਚ ਪਿਤਾ

ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇਗੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੀ ਤਸਵੀਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂਗਰ ਨੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਅੰਦਰ ਸਥਿਤ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੇ 1965 ਦੀ ਜੰਗ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ 'ਚ ਵਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਮਾਣ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੱਸਿਆ।

ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੰਟਗੁਮਰੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ। ਚੌਥੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ।

1965 ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਚੀਫ ਆਫ ਏਅਰ ਸਟਾਫ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ ਏਅਰ ਚੀਫ ਮਾਰਸ਼ਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ 1969 'ਚ ਬਤੌਰ ਏਅਰ ਚੀਫ ਮਾਰਸ਼ਲ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ। ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਤੇ ਵੈਟੀਕਨ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ। ਉਹ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੀ ਰਹੇ। 1980 ਉਹ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ ਤੇ 1989 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ। 2002 ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਹਾਤੇ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੇ ਰੈਂਕ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ।

ਗੌਰੀ ਲੰਕੇਸ਼ ਹੱਤਿਆ: ਹਵਾ ਵਿਚ ਤੀਰ ਮਾਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ

ਬੰਗਲੌਰ: ਪੱਤਰਕਾਰ ਗੌਰੀ ਲੰਕੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਸੂਹ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਅਜੇ ਵੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਤੀਰ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਗੌਰੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਫੁਟੇਜ ਵੀ ਸੂਹ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਹਿੰਦੁਵਾਦੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਲੰਕੇਸ਼ ਦੀ ਬੀਤੀ ਪੰਜ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਆਈ.ਜੀ.ਪੀ. (ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਸਿੱਟ) ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਕਤਲ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਟ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁਰਾਗ ਮਿਲੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਫਵਾਹ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਤਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲਈ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਵੀ ਐਲਾਨਿਆ ਸੀ। ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਕਤਲ ਪਿੱਛੇ ਹਿੰਦੁਵਾਦੀ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਹੱਤਿਆ ਉਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਡਾ. ਨਰੇਂਦਰ ਦਾਭੋਲਕਰ, ਗੋਵਿੰਦ ਪਨਸਰੇ ਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਡਾ. ਕਲਬੁਰਗੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਗੌਰੀ ਲੰਕੇਸ਼ ਵਾਂਗ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਵੀ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਕੱਟੜ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ।

ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਬੀ ਹੱਤਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇੰਨੀ ਮੱਠੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ.

ਫੁਟੇਜ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਫੁਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਮਾਂ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਲਬੁਰਗੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸੁਰਾਗ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਹੁਣ ਗੌਰੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਲੜੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ

ਗੌਰੀ ਨੇ ਤਾਂ ਮੋਦੀ ਦੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਆਲੋਚਨਾ: ਸੰਪਤ

ਮੁੰਬਈ: ਪੱਤਰਕਾਰ ਗੌਰੀ ਲੰਕੇਸ਼ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਸਿੱਟ) ਨੇ ਲੇਖਕ ਵਿਕਰਮ ਸੰਪਤ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸੰਪਤ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ 2015 ਦੀ ਐਵਾਰਡ ਵਾਪਸੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੌਰੀ ਨੇ ਸੰਪਤ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਸਿੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਗੌਰੀ ਨੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਈ ਸੀ। ਇਕ ਨਿਡਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਸਮੇਤ ਕਈਆਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਸ (ਸੰਪਤ) ਨੂੰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਇਮਤਿਹਾਨ ਕਿਉਂ ਦੇਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਲਈ ਮਦਦ

ਬੈਂਗਲੁਰੂ: ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਯਾਰਡ ਪੁਲਿਸ ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਗੌਰੀ ਲੰਕੇਸ਼ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਰਨਾਟਕ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ। ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਦੋ ਅਫਸਰ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਰਨਾਟਕ ਐਸ. ਆਈ.ਟੀ. ਨੇ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਯਾਰਡ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਚ ਮਦਦ ਮੰਗੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਫੁਟੇਜ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਯੋਤਰ ਹਨ।

ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਏਜੰਸੀ ਤੋਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਦਾਭੋਲਕਰ ਤੇ ਪਨਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਲਬੁਰਗੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਕੋਲ ਹੈ ਤੇ ਗੌਰੀ ਲੰਕੇਸ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ

19 ਮੈਂਬਰੀ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. (ਸਿੱਟ) ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਲਬੁਰਗੀ ਹੱਤਿਆ ਜਾਂਚ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਕਰਨਾਟਕ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੇ ਐਸ.ਪੀ. ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਦਖਲ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਡੇਰੇ 'ਚ ਸਬੂਤ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹਰ ਹੀਲਾ

ਪੰਚਕੂਲਾ: ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਵਿਚ ਬਾਬੇ ਦੇ 'ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ' ਦੇ ਸਬੂਤ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਡੇਰੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਤਲਾਸ਼ੀ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵੀ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਕਈ ਖੁਫੀਆ ਰਾਹ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੈਸਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਡੇਰੇ ਦੇ ਆਈ.ਟੀ. ਹੈੱਡ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਰੀ 'ਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚੋਂ 60 ਹਾਰਡ ਡਿਸਕਾਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡੇਰੇ ਦੀਆਂ ਕਾਫੀ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਫੁਟੇਜ ਵੀ ਡਿਲੀਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਵਿਚਲੀ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇਰਾਵਾਸ' ਵਿਚ ਹਨੀਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਬਾਬਰੂਮ ਕਮ ਜਿੰਮ ਅਤੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦਾ ਸੌਣ ਕਮਰਾ ਲਿਫਟ ਜ਼ਰੀਏ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਕੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਏ.ਕੇ.ਐਸ.ਪਵਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ 8 ਤੋਂ 10 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਡੇਰੇ ਅੰਦਰ ਚੱਲੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਖਾਸੇ ਹੈਰਾਨ ਹਨ।

ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਤਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਡੇਰੇ ਦੀ ਇਸ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਪਲਾਨ ਬਾਬਤ ਦਿੱਤੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ 'ਤੇਰਾਵਾਸ' ਦੀ ਪਹਿਲੀ

ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਹਨੀਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬਾਬਰੂਮ ਕਮ ਜਿੰਮ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੇ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਤੀਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਬਣੇ ਸੌਣ ਕਮਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸੌਣ ਕਮਰਿਆਂ ਤਕ ਸਿੱਧੀ ਪਹੁੰਚ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਹਨੀਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਸੌਣ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਈ ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਦੀ ਅਲਮਾਰੀ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਅੰਦਰ ਚੋਰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਸੀ, ਜੋ ਅੱਗੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਬਰੂਮ ਕਮ ਜਿੰਮ ਵੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ 25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨਾਲ ਆਈਆਂ ਲਗਭਗ 170 ਗੱਡੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 65 ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਗੱਡੀਆਂ ਲਗਜ਼ਰੀ ਸਨ। ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਮਨੋਂ ਲਹਿਣ ਲੱਗਾ ਰਾਮ ਰਹੀਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮਹਿਲਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ, ਸਿਰਸਾ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੰਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਸ਼ਾਹ ਮਸਤਾਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹ ਸਤਨਾਮ ਸਮਾਗਮ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਡੇਰਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਹੁਣ ਪੁਰਾਣੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਨੇਜੀਆ ਪਿੰਡ ਨੇਤੋ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਨਵਾਂ ਡੇਰਾ ਹੁਣ ਉਜਾੜ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੇਗੁ ਪਿੰਡ ਨੇਤਲੇ ਡੇਰੇ 'ਚ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਚਾਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦਾ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਉਸਾਰ ਕੇ ਨਵਾਂ ਡੇਰਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣਾ ਡੇਰਾ ਉਜੜ ਗਿਆ ਸੀ।

ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਖਿਲਾਫ ਮੁੱਕਰੇ ਗਵਾਹ ਮੁੜ ਸਰਗਰਮ

ਪੰਚਕੂਲਾ: ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਮੁੱਕਰੇ ਗਵਾਹ ਮੁੜ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣੇ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਖਿਲਾਫ ਦੋ ਕਤਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹ ਖੱਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਬਿਆਨ ਬਦਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਮੁੜ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਖੱਟਾ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਡਰਾਈਵਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਕਈ ਖੁਲਾਸੇ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਬਦਲੇ ਸਨ।

ਜਪਾਨ ਵਿਚ 100 ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧੀ

ਟੋਕੀਓ: ਜਪਾਨ ਵਿਚ 100 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਧ ਕੇ ਰਿਕਾਰਡ 67,782 ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ 47ਵੇਂ ਸਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 'ਚ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿਹਤ, ਲੇਬਰ ਤੇ ਕਲਿਆਣ ਮੰਤਰਾਲੇ ਮੁਤਾਬਕ, 100 ਸਾਲਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ 88 ਫੀਸਦੀ ਔਰਤਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਬਿਰਧ ਦਿਵਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਪਾਨ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ 1971 ਤੋਂ 100 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੰਤਰਾਲੇ

ਨੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਧਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਕਿਕਾਈ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਨਬੀ ਤਾਜਿਮਾ ਜਪਾਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਹੈ। ਸਾਲ 1900 'ਚ ਜੰਮੀ ਇਸ ਮਹਿਲਾ ਦੀ ਉਮਰ 117 ਸਾਲ ਹੈ। ਉਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁੱਢੇ ਮਰਦ ਮਾਸਾਜੇ ਨੋਨਕਾ 112 ਸਾਲ ਦੇ ਹਨ।

Punjab TimesEstablished in 2000
18th Year in PublicationPublished every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com**Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

Correspondents**Detroit, MI**

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

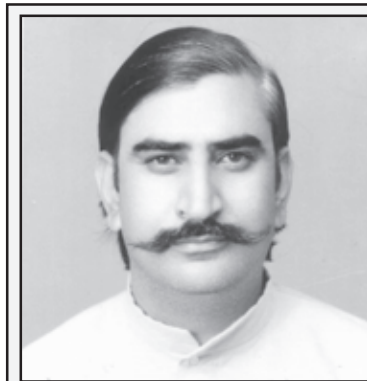
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ**
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ**ਨੋਟ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।**Disclaimer**The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to**
Chicago jurisdiction.

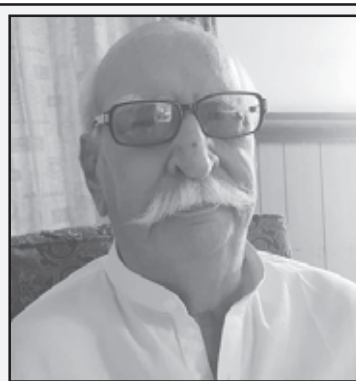
ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਘੇ ਲੇਖਕ ਅਫਜ਼ਲ ਅਹਿਸਨ ਰੰਧਾਵਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇ

ਲਾਇਲਪੁਰ: ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਘੇ
ਲੇਖਕ ਅਫਜ਼ਲ ਅਹਿਸਨ ਰੰਧਾਵਾ ਸਦੀਵੀ
ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਿਚ
ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਰੰਧਾਵਾ ਦਾ ਜਨਮ
ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ, 1937 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ
ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵੰਡ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ
ਦੇ ਫੈਸਲਾਬਾਦ ਜਾ ਵਸੇ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ।
ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ
ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਵੀ ਛਪੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ
ਨਾਵਲ ਦੀਵਾ ਤੇ ਦਰਿਆ (1961), ਦੁਆਬਾ
(1981), ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ (1989) ਅਤੇ ਪੰਧ
(2001) ਹਨ। ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਘੋੜਾ (1973),
ਮੁੰਨਾ ਕੋਹ ਲਾਹੌਰ (1989) ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਵਿਚ ਸੀਸ਼ਾ ਇਕ ਤੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਦੋ (1965),
ਰਾਤ ਦੇ ਚਾਰ ਸਫਰ (1975), ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰ
(1979), ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮਹਿਕ (1983) ਅਤੇ
ਪਿਆਲੀ ਵਿਚ ਅਸਮਾਨ (1983) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਲੋੜੀਂਦੇ ਸ਼ਖਸਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ 'ਪਾਪਾ ਦੀ ਪਰੀ' ਸਿਖਰ 'ਤੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਾਧਵੀਆਂ ਦੀ ਪੱਤ ਲੁੱਟਣ
ਵਾਲੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੀ ਗੋਦ
ਲਈ ਧੀ ਹਨੀਪ੍ਰੀਤ ਜੋ 25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਰੋਹਤਕ
ਦੀ ਸੁਨਾਰੀਆ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਫਰਾਰ ਹੈ,
ਪੰਚਕੂਲਾ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਹਿੰਸਾ
ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੇ 45 ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸਿਖਰ
ਉੱਤੇ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ
45 ਮੋਸਟ ਵਾਂਟੇਡ ਸ਼ਖਸਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਡੇਰੇ
ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਤਰਜਮਾਨ ਡਾ. ਅਦਿਤਿਆ ਇੰਸਾਂ
ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਹਨੀਪ੍ਰੀਤ ਅਤੇ ਅਦਿਤਿਆ
ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਨਾਂ ਅਪਲੋਡ ਕੀਤੇ ਗਏ
ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬਲਾਤਕਾਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ
ਕੱਟ ਰਹੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਖ਼ਿਲਾਫ਼
ਪੰਚਕੂਲਾ ਦੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ
ਰਣਜੀਤ ਹੱਤਿਆ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ। ਡੇਰਾ
ਮੁਖੀ ਰੋਹਤਕ ਦੀ ਸੁਨਾਰੀਆ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਵੀਡੀਓ
ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਜ਼ਰੀਏ ਅਤੇ ਪੰਜ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮ
ਖ਼ੁਦ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

ਉਘੇ ਲਿਖਾਰੀ ਅਫਜ਼ਲ ਅਹਿਸਨ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ
ਦੀਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਜਨਾਬ ਰੰਧਾਵਾ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ
ਦੇ ਉਘੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ 'ਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਸਨ।
ਫੈਸਲਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਉਹ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ
ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਰਹੇ। ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨਨੈਸ਼ਨਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਰਹੇ। 1984
'ਚ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁੱਖ
ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਵਿਤਾ
'ਨਵਾਂ ਘੱਲੂਘਾਰਾ' ਲਿਖੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਾਫੀ ਚਰਚਿਤ
ਰਹੀ।

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਾਲ ਵੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵੀ ਛਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ
ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਲਈ
ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ
ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਧਰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਸਾਨ
ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ
ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਮੁਆਫੀ ਦੀ
ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ
ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਖਰੀਦ ਕੀਮਤ
ਡਾ. ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ
ਮੁਤਾਬਕ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਪਟੇਦਾਰਾਂ ਤੇ
ਵਾਹੀਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਦਿੱਤੇ
ਜਾਣ ਵਰਗੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀਆਂ
ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ
ਦੀ ਹਿੱਤਸੈਫੀ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਮ
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ
ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਦਰਅਸਲ, ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਨੇ
ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਵਾਅਦੇ
ਕੀਤੇ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ
ਸਰਕਾਰ ਬਣਦਿਆਂ ਹੀ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ
ਸਾਰੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਲੀਕ ਮਾਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ
ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਗੱਲ ਪੰਜ ਏਕੜ ਵਾਲੇ
ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਅਤੇ
ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ
ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਕਿਸਤਾਂ
ਵਿਚ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਢਾਈ ਏਕੜ
ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਜੋਗੇ ਵੀ
ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ
ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪੰਜ ਗੇੜੇ ਮਾਰ
ਆਈ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਕੋਈ ਖੈਰ ਨਹੀਂ ਪਈ।
ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਰਹੀਆਂ ਹਨਕਿ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ
ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ?
ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ
ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚਾਰ
ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਖਤਮ ਕਰਨ, ਹਰ ਘਰ
ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ
ਮੋਬਾਇਲ ਦੇਣ ਸਮੇਤ ਕਈ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ,
ਪਰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ
ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ 1500 ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ
500 ਰੁਪਏ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ 250 ਹੋਰ
ਜੋੜ ਕੇ 750 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਦਾਊਦ ਦੀ ਬਰਤਾਨੀਆ 'ਚ ਸੰਪਤੀ ਜ਼ਬਤ

ਲੰਡਨ: ਦਾਊਦ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ
ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਜ਼ਬਤ ਹੋ
ਗਈ ਹੈ। ਦਾਊਦ ਫਿਲਹਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ
ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ
ਆਰਥਿਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੂਚੀ 'ਚ
ਦਾਊਦ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਪਤੀਆਂਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਹ
ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹੁਣ ਲੰਡਨ 'ਚ ਆਪਣਾ ਧੰਦਾ ਨਹੀਂ
ਚਲਾ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਦੀ
ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਯੂ.ਏ.ਆਈ. ਨੇ ਵੀ
ਦਾਊਦ ਦੀ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਜ਼ਬਤ
ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ
ਅਤੇ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ
ਤੋਂ ਸੁਰਖਰੂ ਕਰ ਕੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚਲੇ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਧਮਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ
ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ
ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ। ਮਕਾਨ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਦੇ
ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਪੰਜ
ਪਿਆਰਿਆਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮੁਆਫੀ ਵਾਲੇ
ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਈ
ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ
ਜਦੋਂ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹੀ ਕਹਿ ਕੇ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ ਕਿ
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬਦਲੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੁਖਰਾਜ ਕੌਰ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ
ਤਣਾਅ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਨੀ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ
ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਰਪਾਲ
ਸਿੰਘ ਬਡੂੰਗਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਘਰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ
ਦਾ ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ।ਦੇ ਤਰਲੇ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਖਬੀਰ ਦੀ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ
ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਉੱਤੇ ਘਰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਅ
ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਕਾਨ 'ਚ ਸਾਬਕਾ
ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪੇ, ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੇਟਾ
ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਿਲ ਦੇ ਮਰੀਜ਼
ਹਨ ਅਤੇ ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਸਟੈਂਟ ਪਿਆ ਸੀ। ਮਾਤਾਵੀ ਬਿਮਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਬੇਟਾ 12ਵੀਂ ਦਾ
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ।ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ
ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ
ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ
ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ
ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰੀ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ 16ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ
ਗਿਆ।ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਸਮੇਂ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ
ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ
ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮਗਰੋਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ
ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਦਬਾਅ
ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ
ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਨੇ ਸਾਬਕਾ
ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁਆਰਟਰ
ਦਾ ਬਿਜਲੀ-ਪਾਣੀ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਕੱਟਣ ਦੀ
ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹੀ
ਫਰਮਾਨ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ
ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਪਿਛਲੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਕੇ
ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ

ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ: ਏ.ਐਸ.ਓ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਸਿੱਖ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (ਏ.ਐਸ.ਓ) ਨੇ ਪੰਥਕ ਸਫ਼ਾ ਅੰਦਰ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਆਪਸੀ ਤਕਰਾਰ ਅਤੇ ਬਿਚਧੂਰ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ-ਭਾਈ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, ਭਾਈ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ, ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ, ਭਾਈ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਇੰਡੀਆਨਾ, ਭਾਈ ਜਸਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ, ਭਾਈ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਮਰ, ਭਾਈ ਸਤਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਅਤੇ ਭਾਈ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ

ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਖਾਨਾਜ਼ਰੀ ਵੱਲ ਧਕੇਲਣ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਅਖੌਤੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਗੁਮਰਾਹਕੂਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਮਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧ ਹੋਣ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਬੀਜ-ਬਾਣੀ, ਬਾਣਾ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਉਤੇ ਕਟਾਕਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਲੈਕਚਰ ਜਾਂ ਕਥਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੂੰ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਦੇਣ।

ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਘਾਣ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤਾਂ ਅਪਰਾਧ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਘਾਣ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇੱਜ਼ਤ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਇੱਛਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਿਉਣ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਚਾਈ ਕਬੂਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕ 'ਵਸਤ' ਵਜੋਂ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 43 ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਉਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦੁੱਖਦਾਇਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

ਹਲਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਸਟੋਰ ਲਈ ਮਿਠਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੀਆਂ-ਬੀਵੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਫੋਨ: 317-987-7802, 317-987-7801

ਪਹਿਲਵਾਨ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਦਮਾ, ਮਾਤਾ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਓਹਾਇਓ (ਬਿਊਰੋ): ਰੁਸਤਮੇ-ਏ-ਹਿੰਦ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਡੁੱਘਾ ਸਦਮਾ ਪੁੱਜਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਬੀਬੀ ਦਲਵਾਰ ਕੌਰ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ

ਗਏ। ਉਹ 82 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਖੰਨਾ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਭੁੱਟਾ ਵਿਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਪਹਿਲਵਾਨ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਮਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਨੇ ਉਸ (ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ) ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਮਵਰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੀਪਿਆਂ ਦੇ ਪੀਪੇ ਘਿਉ ਦੇ ਖੁਆਏ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਡਰੰਮ ਪਿਆਏ। ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਜੋ ਵੀ ਹੈ, ਬੀਬੀ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਪਿਤਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ (ਕਰਮਾ ਪਹਿਲਵਾਨ) ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਭਾਈ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ: 91-97791-43717 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Matrimonials

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted citizen or green card holder Nai Sikh girl for a Nai Sikh boy 29 years, 5'-9", BBA on visitor visa. Family of the boy well settled in India. Only sister married in the USA. Simple and early marriage. Contact, Ph: 646-318-1589

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Looking for a Jatt Sikh well-educated US Citizen boy from respected family for U.S. citizen Jatt Sikh girl 28, Height 5'4", CPA. Manager, from California. Contact saabks500@gmail.com

ਆਦਿ ਧਰਮੀ ਉਮਰ 47 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-6", ਚੰਗੇ ਬਿਜਨਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਵਿਧਵਾ ਜਾਂ ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 859-287-6730

Wanted citizen or green card holder life partner for Aad Dharmi 47, 5'-6", good business owner, well settled man. Caste no bar. Widow or divorce can also be considered. Contact, Ph: 859-287-6730

33 ਸਾਲਾ ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਲੜਕੀ ਐਮ. ਐਸਸੀ ਬਾਇਓਟੈਕ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਟਾਪਰ ਡਿਪਲੋਮਾ ਇਨ ਫਾਰਮੇਸੀ ਬੀ.ਏ.ਐਮ.ਐਸ. ਡਾਕਟਰ, ਗੋਦੀ ਛੇ ਸਾਲ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਪੇਂਡੂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਾਸਤੇ ਯੋਗ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 408-915-1268 ਜਾਂ ਈਮੇਲ: tsdupalpur@yahoo.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 847-359-0746

e-mail:

punjabtimes1@gmail.com

To Advertise with Punjab Times Call: 847-359-0746

Fax: 847-705-9388, e-mail: punjabtimes1@gmail.com

Visit us on the web: www.punjabtimesusa.com

INDIAN BAZAAR

334 S. Emerson Ave., GREENWOOD, IN 46143

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

- ਖਾਣਾ ਸ਼ੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ
- ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
- ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ
- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ।

ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ 10% ਛੋਟ

Ph: 317-534-5151, 916-524-0045

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਰਕਨਸਾਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਫਰੀ, ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ। ਛੇ ਦਿਨ ਕੰਮ, ਇਕ ਦਿਨ ਛੁੱਟੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 501-309-4140

ਕਾਕਸ ਬਾਜ਼ਾਰ: ਮਿਆਂਮਾਰ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਖਦੇੜੇ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਬਾਗੀਆਂ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਬੜੇ ਦਰਦਨਾਕ ਹਨ। ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਉਹ ਮਿਆਂਮਾਰ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਥੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਦੇੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਘੱਟ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਤਾਂ ਡੁਬੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ 1000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ 6600 ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਅਤੇ 201 ਗੈਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਫੂਕਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਖੂਨੀ

ਕਾਰਵਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਨ ਬਚਾ ਕੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਭੱਜ ਗਏ। ਭਗੋੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮਿਆਂਮਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਹੱਦ ਨੇੜੇ ਬਾਰੂਦੀ ਸੁਰੰਗ ਵਿਛਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵੀ ਸਿਰਦਰਦ ਵਜੋਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਸਰਨਾਰਥੀ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਸੰਗਠਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੁਸਲਿਮ ਸੰਗਠਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਦੇਣ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾ

ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਮਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕਦਾ।

ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਮਿਆਂਮਾਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਨਾ ਹੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਰਖੀਨ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਦਸ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਮਿਆਂਮਾਰ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਪੁੱਤਰ ਨਾ ਮੰਨ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕ ਦੱਸਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਆਂਮਾਰੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, 2014 ਵਿਚ ਹੋਈ ਜਨਗਣਨਾ ਵਿਚ ਮਿਆਂਮਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਸ

ਮਿਆਂਮਾਰ ਤੋਂ ਖਦੇੜੇ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟਣ ਲੱਗੇ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ

ਕੌਣ ਹਨ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਸਰਨਾਰਥੀ?

ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਮਿਆਂਮਾਰ ਦੇ ਰਖਾਇਨ ਸੂਬੇ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੰਗਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ 20 ਲੱਖ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 10 ਲੱਖ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਰਨਾਰਥੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕੱਲੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵਿਚ 5 ਲੱਖ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਸਰਨਾਰਥੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 95 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ 5 ਫੀਸਦੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਿਆਂਮਾਰ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਿਆਂਮਾਰ ਦੇ 1982 ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਿਆਂਮਾਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਸਰਨਾਰਥੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅੱਜ ਦੇਸ਼-ਰਹਿਤ ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮਿਆਂਮਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਬੰਗਾਲੀ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ 25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮਿਆਂਮਾਰੀ ਫੌਜ 'ਤੇ ਹੋਏ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਮਗਰੋਂ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਭਾਈਚਾਰੇ ਉਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤਸੱਦਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੋ ਕਹਿਰ ਢਾਹਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਕਾਰਨ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਘਰ ਘਾਟ ਛੱਡ ਕੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼

ਵਿਚ ਸਰਨਾਰਥੀਆਂ ਵਜੋਂ ਪਨਾਹ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੋਧੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਮਿਆਂਮਾਰ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ 'ਬੰਗਾਲੀਆਂ' ਜਾਂ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਨੱਪਾ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਵੰਗਾਰਾਂ

ਸਿਓਲ: ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਟਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਨੇ ਜਾਪਾਨ ਉਤੇ ਦੀ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਦਾਗ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ ਵਿਚ ਡਿੱਗੀ। ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਨੂੰ ਗੁਆਮ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਛੇਵੀਂ ਪਰਮਾਣੂ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਬਾਅਦ ਅਲੱਗ ਬਲੱਗ ਪਏ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਉਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਸਖਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਸਨ। ਪਿਓਂਗਯਾਂਗ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਾਫੀ ਛੋਟਾ ਹਾਈਡ੍ਰੋਜਨ ਬੰਬ ਸੀ ਜੋ ਮਿਜ਼ਾਇਲ ਵਿਚ ਫਿੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯੂ.ਐਸ. ਪੈਸੀਫਿਕ ਕਮਾਂਡ ਨੇ ਇਸ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਗੁਆਮ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਵੱਲੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿਓਲ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 770 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਉਚਾਈ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਬਾਅਦ ਤਕਰੀਬਨ 3700 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਡਿੱਗੀ।

ਪਰਮਾਣੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੂਰਾ ਕਰ ਕੇ ਹਟਾਂਗੇ: ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਆਗੂ ਕਿਮ ਜੋਂਗ ਉਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਲਕ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਫੌਜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਟੀਚੇ

ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕਿਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤਾਕਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਮਰੀਕੀ ਹਾਕਮ ਡੀ.ਪੀ.ਆਰ.ਕੇ. (ਡੀ ਮੋਂ ਕਰੈਂ ਟਿਕ ਪੀਪਲਜ਼ ਰਿਪਬਲਿਕ ਆਫ ਕੋਰੀਆ) ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਧੌਂਸ ਨਾ ਦਿਖਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਿਊ ਕਲੀਅਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਜੰਗੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਕੋਲ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਬਦਲ ਮੌਜੂਦ: ਟਰੰਪ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ:

ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਕੋਲ ਉਤਰ ਕੋਰੀਆ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਬਦਲ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਉਤਰ ਕੋਰੀਆ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਿਜ਼ਾਇਲ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਮਗਰੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ।

ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਦੋ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਨਾਬਾਲਗ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੇ ਹੱਤਿਆ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਔਰਤ ਸਣੇ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ 'ਚ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਰਾਜਸਾਜੀ

ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਲੜਕੀ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਭਾਲਦਾ ਰਿਹਾ। 23 ਜੁਲਾਈ 2013 ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਸੜਕ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜ਼ਖਮੀ ਪਈ ਹੈ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਦੌਰਾਨ ਦਮ ਤੋੜ ਗਈ।

ਮੋਦੀ ਦੀ ਚੋਣ ਬੁਲੇਟ ਟਰੇਨ

ਗਾਂਧੀਨਗਰ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿੰਜੋ ਆਬੇ ਵੱਲੋਂ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚਾਲੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੁਲੇਟ ਟਰੇਨ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਬੇਹੱਦ ਮਹਿੰਗੇ

ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਹੜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਉਤੇ 1.1 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਗੱਡੀ ਨੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਮੁੰਬਈ ਤੱਕ 508 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਾਰੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਉਠੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਬੁਲੇਟ ਟਰੇਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਤੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਚੋਣ ਬੁਲੇਟ ਟਰੇਨ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ 'ਸਾਮਨ' ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ

ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਰੇਲ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦੀਆਂ ਪਟੜੀਆਂ ਦੇ ਗਾਰਡਰ ਬਦਲਣ ਤੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੀਚਰਾਂ ਲਈ ਬਜਟ 1.8 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ 97.8 ਫੀਸਦੀ ਰੇਲ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੇ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੁਲੇਟ ਟਰੇਨ ਉਤੇ 2.2 ਫੀਸਦੀ ਨੇ। ਇਸ ਸਈ ਮੋਦੀ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਸੁਪਨਸਾਜ਼ੀ ਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ

ਆਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਤਰਕ: ਮੌਜੂਦਾ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਪੈਸਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਆਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਵਧੀਆ ਇਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਰੇਲ ਨੈਟਵਰਕ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸਾ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਰੇਲ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਤਕਰੀਬਨ ਸਵਾ ਦੋ ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਛੱਡਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਅਕਸਰ ਹਾਦਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਟੜੀਆਂ ਦੇ ਗਾਰਡਰ ਬਦਲਣ ਤੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੀਚਰਾਂ ਲਈ ਬਜਟ 1.8 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ 97.8 ਫੀਸਦੀ ਰੇਲ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੇ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੁਲੇਟ ਟਰੇਨ ਉਤੇ 2.2 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਸਫਰ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਬੁਲੇਟ ਟ੍ਰੇਨ ਸਿਰਫ ਮੋਦੀ ਦਾ ਸੁਪਨਾ: ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ

ਮੁੰਬਈ: ਬੁਲੇਟ ਟਰੇਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਬਗੈਰ ਬੁਲੇਟ ਟਰੇਨ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਹੜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਬੁਲੇਟ ਟ੍ਰੇਨ ਮੋਦੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਅਹਿਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਮੁੰਬਈ ਦਰਮਿਆਨ ਚੱਲੇਗੀ। ਇਸ ਟ੍ਰੇਨ ਦੀ ਫੰਡਿੰਗ ਜਾਪਾਨ ਤੋਂ ਲਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ 17 ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ (ਤਕਰੀਬਨ 1088 ਅਰਬ ਰੁਪਏ) ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ। 750 ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੀ ਇਸ ਟ੍ਰੇਨ ਦੇ ਅਗਸਤ 2022 ਤੱਕ ਚੱਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਪੀਡ 350 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਫਿਲਹਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਟ੍ਰੇਨ ਤੋਂ ਵੀ ਦੁਗਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਬੁਲੇਟ ਟ੍ਰੇਨ ਨੇ 468 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫਰ ਐਲੀਵੇਟਿਡ ਟ੍ਰੈਕ ਯਾਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਬਣੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਉਤੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। 27 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫਰ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਾਂ, ਇਸ ਵਿਚ 7 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਸਫਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ 13 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫਰ ਬੁਲੇਟ ਟ੍ਰੇਨ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਤੈਅ ਕਰੇਗੀ। ਜਾਪਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਨਿਵੇਸ਼ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਾਪਾਨ ਨੇ ਬੁਲੇਟ ਟ੍ਰੇਨ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ ਦਾ 80 ਫੀਸਦੀ ਯਾਨੀ ਕਿ ਤਕਰੀਬਨ 88 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਨਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧਾਂ ਦਾ ਹਸ਼ਰ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੀਡੀਆ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁੱਝਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕੰਮ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕਪਿਲ ਸ਼ਰਮਾ ਦਾ ਸ਼ੋਅ ਨਾ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਆਵਾਜ਼ਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਦਰਸ਼ਕ ਹੁਣ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਚਸਕੇ ਲੈ ਕੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੀਡੀਏ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ। ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਖਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਹਨੀਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਪੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਚਟਕਾਰੇ ਲੈ-ਲੈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿੱਸੇ ਉਦੋਂ ਮੇਜ਼ ਦੀ ਦਰਾਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੰਦ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਮੀਡੀਆ ਸਿਰਸੇ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ 'ਸੈਸ਼ਨਰ ਆਫ ਗਾਡ' ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਚ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਸਿਆੜਾਂ ਵਿਚ ਬੀਜੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਉਸ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਬਾਹਰ ਆ ਸਕਣ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮੌਕੇ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਏ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤੇ ਤੋੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਉਘੀ ਮਿਸਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਧ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਜਿਹੜਾ ਇਕਵੰਜਾ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਉਸ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਚੈਕ ਸਿਰਸੇ ਵਿਚ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਝੁਕਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਪੰਚਕੂਲੇ ਵਿਚ ਸਾਧ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਲਿਆਂਦੀ ਭੀੜ ਦੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਸੰਭਾਲਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅਗਲੀ ਲੋੜ ਲਈ ਹੁਣ ਇੱਕ ਦਮ ਨਵਾਂ ਗੇਅਰ ਲਾਉਣ ਤੁਰ ਪਿਆ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਸਿਆਸੀ ਲੋੜਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੋਰ ਗੇੜੇ ਵੀ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਮਝਣੇ ਏਨੇ ਸੌਖੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਿੰਨੇ ਅਸੀਂ ਸੋਚ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਤਿਕਤਮ

ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਫਸ ਗਿਆ। ਫਸਦੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਧਨੰਤਰਾਂ ਨੇ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਬਚਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਹੁਣ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਉਸ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ, ਬਾਬੇ ਦੀ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਾਲੇ ਡੇਰੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਚੇਲਾ ਬਿਠਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ

ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗਦਾ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕਵੰਜਾ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈਕ ਰੱਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੇ ਕਈ ਉਹ ਚੈਕ ਮੋੜ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਇਸ ਵਾਰੀ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਬੀ ਲਾਉਣ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਵਾਂ 'ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼' ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਅੱਡੇ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਵੀ ਏਦਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ-ਵਾਪਰਦੇ ਦੀ ਕਨਸੇਅ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤੀਹ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਧੜੇ ਨੇ ਇੱਕ ਸੋਹਣਾ-ਸੁਨੱਖਾ ਮੁੰਡਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਮਿਠਾਸ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਫੀ ਥਾਂ ਬਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੰਥਕ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਨਵਾਂ ਉਭਰਦਾ ਆਗੂ ਉਸ ਦੇ ਡੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਣ ਵੇਲੇ ਮਿਲਣ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਬਣ ਚੁਕਾ ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਉਸ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂ ਦੇ ਬਾਪ ਦੀ ਇੱਜਤ ਕਰਦਾ

ਸੀ, ਪਰ ਰਾਜਸੀ ਉਠਾਣ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਿਆ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਲੀਡਰ ਦੇ ਫਰਜ਼ਦ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਤਿੱਖੀ ਬੋਲੀ ਵਾਲਾ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਸਾਲ ਛੋਟਾ ਇੱਕ ਗੱਭਰੂ ਚੁਣ ਕੇ ਪੰਥ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕਬਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਨਵਾਂ ਬਾਬਾ ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਚਮਕਿਆ। ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਬਾਬੇ ਏਦਾਂ ਉਭਰਦੇ ਤੇ ਫਿਰ ਪੁੰਜੇ ਲੱਗਦੇ ਜਾਂ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਵੇਖੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਉਠਿਆ ਬਾਬਾ ਜਦੋਂ ਪੰਥਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਮੁਹਰੈਲ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਆਗੂ ਦੀ ਅੱਖ ਨਾ ਪਛਾਣ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਕਈ ਲੋਕ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਸੌਖੇ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਣੇ। ਫਿਰ ਉਹੋ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖ ਲਈ। ਹੁਣ ਜੋ ਕੁਝ ਸਿਰਸੇ ਦੇ ਆਂਢ-ਗਵਾਂਢ ਵਾਪਰਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਏਦਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

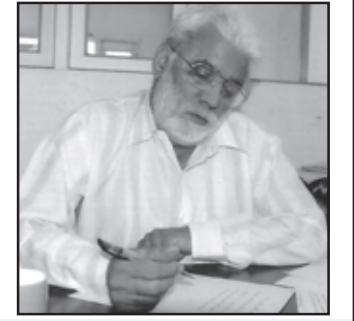
ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਸੂ ਮੱਲ ਉਰਫ ਆਸਾ ਰਾਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਇਹੋ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਏ ਸਿੰਧ ਦੇ ਨਵਾਬਸ਼ਾਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਆਸੂ ਮੱਲ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਡੇਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਪੱਕੇ ਜੋੜੀਦਾਰ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਰਾਸ਼ਣ ਮੰਗਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ ਟੋਲੀ ਉਥੇ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਖੜੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਝਾਕ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਉਥੇ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਪਲਾਟ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੋਟੇ ਵਿਚੋਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਹ ਆਨੇ-ਬਹਾਨੇ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੀ, ਉਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੂਝ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਪਤ ਸੌਦੇ ਹੋਣ ਆਸਾ ਰਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਬਣਦੇ ਸਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਪਲਾਟ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਪਲਾਟ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਆਸਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭੀ ਜਾਣ ਵਿਚ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਉਭਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਆਸਾ ਰਾਮ ਕੋਲੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋ

ਗਈ। ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉਤੇ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਿਲਾਰਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਹਸਤੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਬਣ ਚੁਕਾ ਆਸਾ ਰਾਮ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹ ਬੈਠਾ। ਅੱਗੋਂ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਭੇਜੇ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਹੱਲੇ ਵਿਚ ਆਸਾ ਰਾਮ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ ਹੇਠਲੀ ਸਤਾਹਨ ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਛੁਡਵਾ ਲਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਸਾ ਰਾਮ ਦੇ ਮੰਦੇ ਦਿਨ ਚੱਲ ਪਏ। ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਆਸਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਦਦ ਦੀ ਝਾਕ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੁਫੇਰਗੁੰਝੇ ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਆਸਾ ਰਾਮ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀ ਕਰਨੀ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਉਹ ਕੇਸ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਰਾਮ ਉਤੇ ਦਰਜ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅੱਜ ਤੱਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਜਿੰਨੀ ਹੋਈ-ਬੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਕਈਆਂ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀ ਹੈ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨਾਲ ਅੱਗੋਂ ਵੀ ਵਾਪਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਨਿਹੰਗ ਲੀਡਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੂਹਲਾ ਸੀ, ਜੋ ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਉਭਰਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਤ ਬਦਲੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਣੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਵਿਚ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। 'ਕੈਮਲ ਐਂਡ ਦ ਮਰਚੈਂਟ' ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਕਹਾਣੀ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਤਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਜਿਵੇਂ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗੀ ਪਈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਠ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੂਹਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਮਹਿੰਗੀ ਪੈ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਕੀ ਬਾਬੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਸਕੇ।

ਸਿਰਸੇ ਦੇ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਡੇਰੇ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ 'ਰੱਬ ਨੇੜੇ ਕਿ ਘੁਸੁੰਨ' ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਵਾਂਗ ਜਿਹੜੀ ਧਿਰ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਸੇ ਨਾਲ ਅੱਖ ਮਿਲ ਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਧਿਰ ਦੀ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਵੇਖਦਾ ਤਾਂ ਕਾਂਟਾ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਭੁਗਤਿਆ, ਪਰ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧਿਰ ਜਿੱਤ ਨਾ ਸਕੀ ਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਰਗੜਾ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਲੀਆਂ ਦੋ ਵਾਰੀਆਂ ਉਹ ਡਰਦਾ ਅਕਾਲੀਆਂ ਪਿੱਛੇ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

■ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਭੁਗਤਿਆ, ਪਰ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਜੋੜੀਦਾਰ ਚੋਣਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਗਿਆ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਿਹੜੀ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਕਰਦੀ ਪਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਕਮਾਨ ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਕੋਲ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਵਾਰੀ ਦਲ-ਬਦਲੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ 'ਬੇਪੱਦੇ ਕਾ ਲੋਟਾ' (ਇੱਕ ਗੋਲ ਬੋਲੇ ਵਾਲਾ ਗੜਵਾ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਚਿੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪੱਕੀ ਧਿਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਹੁਣ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਉਹ ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, "ਨਾਲੇ ਰੰਨ ਖੁੱਸੀ, ਨਾਲੇ ਕੰਨ ਪਾਟੇ, ਇਸ ਇਸ਼ਕ 'ਚੋਂ ਅਸਾਂ ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਸੂ।"

ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹਾਂ, ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਨਸੇਅ ਹਨ ਕਿ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਉਤੇ ਨੱਚਦੀ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਾਧ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚੌਥ ਹੋਣ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਬੜੇ ਕੇਸ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਸਾ ਰਾਮ ਵਾਂਗ ਉਹ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪਲਾਟ ਤੇ ਗਰਾਂਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਉਠਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ ਬਣਵਾਉਣ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖੰਭ ਉਗਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚੌਥ ਹੋਣ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਰਹੇ ਹੈ, ਇਸ ਸੇ ਬੜੀ ਬਾਤ ਕਿਆ ਹੋ ਸਕਤੀ ਹੈ।" ਮਹਿੰਦਰ ਅਜਨਬੀ, ਅਰੁਣ ਜੈਮਿਨੀ, ਟੀ. ਐਨ. ਰਾਜ, ਸਤਿਆਦੇਵ ਹਰਿਆਣਵੀ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕੰਧਾਂ ਵੀ ਹੱਸਣ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹਰਿਆਣਵੀ ਦਾ ਜੁਮਲਾ ਸੀ, 'ਆਈਨਾ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਸ਼ਾਇਰ ਜਵਾਨ ਹੈ, ਦਿਲ ਜਲੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਬੁਝਤੀ ਹੂਈ ਸ਼ਾਮ ਹੈ।' ਮਹਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾ ਕੇ ਡੇਰਾਵਾਦ ਹੀ ਨੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਦੇ ਪਰਖਚੇ ਵੀ ਉਡਾਏ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲ ਭਲੀਆਂ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਵੀ। ਮਜ਼ਾ ਆ ਗਿਆ।

ਨਿੱਕ-ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

Sandhugulzar@yahoo.com

ਗੌਰੀ ਲੰਕੇਸ਼ ਕਿੰਨੀ ਬੁਲੰਦ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸੰਪਾਦਕੀ ਲੇਖ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੀ ਪੂਰਾ ਚਾਨਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਉਸ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਛਵੀ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਪਤੀ ਚਿਦਾਨੰਦ ਰਾਜਘਟਾ ਵਲੋਂ ਤਲਾਕ ਤੋਂ 27 ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਲਿਖੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕ ਵਾਕ ਤੇ 'ਕੱਲਾ' 'ਕਲਾ ਸ਼ਬਦ ਯੋਗ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ਸਾਰ ਅੰਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਗਾ।

ਗੌਰੀ ਤੇ ਚਿਦਾਨੰਦ ਸਕੂਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਜਾਣੂ ਹੋਏ। ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ, ਸਾਧਾਂ-ਸੰਤਾਂ, ਕੱਟੜ ਪੰਥੀਆਂ ਤੇ ਡੇਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਰਤਾਰਾ ਸੀ। ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਨਰਕ ਦੀ ਕੁੰਡ ਤੇ ਸੁਰਗ ਦੇ ਝੂਟਿਆਂ ਦਾ ਵੀ। ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਿਸਰ/ਵਾਕ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨਾ। ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਲੈਣਾ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਤਾਸ ਖੇਡਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੌਰੀ ਨੇ ਤਾਸ ਹੀ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ। ਪੰਜ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਕੋਰਟਸ਼ਿਪ (ਮਿੱਤਰਤਾ) ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਪੋ ਵਿਚ ਤਕਰਾਰ ਵੀ ਹੋਏ, ਤੂਫਾਨੀ ਮਤਭੇਦ ਵੀ ਪਰ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਖਾਈਆਂ ਕਸਮਾਂ ਤਰੰਤ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਨਿਵੇਕਲੀ ਤੇ ਅਦੁਤੀ ਸਾਂਝ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਤਲਾਕ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਸਮੇਂ

ਹੈਰਾਨਕੁਨ ਛਵੀ ਵਾਲੀ ਗੌਰੀ ਲੰਕੇਸ਼

ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਿਆਂ ਸਾਰ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਵਿਚ ਏਨੀਆਂ ਉਲਝੀਆਂ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਤੋੜ ਵਿਛੋੜਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ। ਉਹ ਹੱਸਦੇ-ਹਸਾਉਂਦੇ ਜੁਦਾ ਹੋਏ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਤਾਜ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਇਕੱਠਿਆਂ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ। ਹਾਸੇ-ਮਜ਼ਾਕ ਵਾਲਾ ਇਕ ਵਰਤਾਰਾ ਗੌਰੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਚਿਦਾਨੰਦ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ

ਗੌਰੀ ਲੰਕੇਸ਼

ਗੌਰੀ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰਾ ਪਹਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਗੌਰੀ ਦੀ ਆਮਦ ਨਾਲ ਨਸ਼ਿਆਂ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਚਿਦਾਨੰਦ ਨੇ ਬੰਗਲੌਰ 'ਚ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਕੋਠੀ ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਗੌਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਰਾਖੀ ਗੌਰੀ ਦੀ ਜਾਣੂ ਰਾਮਕਾ ਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੋੜਵੰਦ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ। ਅੱਜ ਰਾਮਕਾ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ-ਆਸ਼ਾ ਤੇ ਉਸ਼ਾ ਕਾਲਜੀ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਹਨ। ਉਹ

ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਸ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਚਿਦਾਨੰਦ ਅਨੁਸਾਰ ਗੌਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੱਤਿਆ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ, ਉਦਾਰ ਤੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਖੂਬ ਹੱਸਣਾ ਸੀ ਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿੱਲੀ ਉਡਾਉਂਦੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਹਿ ਚੁਕੀ ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨਕੁਨ ਛਵੀ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਕਹਿ ਕੇ ਚੇਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਹੱਤਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਕਿੱਥੇ?

ਬਸ਼ੀਰ ਬਦਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ੋਅਰ ਹੈ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਸਤੋਂ ਨੇ ਜਿਨ ਪਰ ਤੁਮ ਭੀ ਥੇ ਸਾਥ ਮੇਰੇ, ਮੁਝੇ ਰੋਕ ਰੋਕ ਪੂਛਾ ਤੇਰਾ ਹਮਸਫਰ ਕਹਾਂ ਹੈ।

ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਰਸਾ ਉਤਸਵ: ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹੋਏ ਨੌਵੇਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕਲਾ ਤੇ ਵਿਰਸਾ ਉਤਸਵ ਵਿਚ ਹਰ ਸ਼ਾਮ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਨਕੱਤ ਨਾਟਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੈਕਟਰ 17 ਦੇ ਪਲਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਗਤਕਾ, ਲੁੱਡੀ ਤੇ ਝੂਮਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਦਾਦਰਾ ਨਗਰ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਨਾਚ ਵੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਜੀ. ਐਸ. ਚੰਨੀ ਵਲੋਂ ਬੁੰਦੀ, ਜੈਸਲਮੇਰ ਤੋਂ ਜੰਜੀਰਾ ਭਿਲਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੇ ਯੂਸਫ (ਗਵਾਲੀਅਰ) ਵਰਗੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਡਰਾਇੰਗ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਹੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਗਾਰਾ ਟੈਗੋਰ ਥੀਏਟਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਕਲਾਸੀਕਲ ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਮਾਲਿਨੀ ਅਵੱਸਥੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੂਫੀ ਗਾਇਕ ਲਖਵਿੰਦਰ ਵਡਾਲੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ।

ਹਾਸ ਰਸ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਫੁਟਕਲ

ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ, ਹੈਲਪਰ ਅਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਟਲਾਂਟਾ, ਜਾਰਜੀਆ 'ਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ, ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇੜੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 757-240-9348

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 23 ਸਤੰਬਰ 2017

ਸਰਕਾਰ, ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਝਾਕੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਰਗੀ ਬਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਮਾਨ 11 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੀ ਸੀ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਬੜੇ ਲੰਮੇ-ਚੌੜੇ ਦਾਅਵੇ ਅਤੇ ਵਾਅਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਤਕਰੀਬਨ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਸਟਮ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲੇ ਨਜ਼ਿਠਣ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪੈਂਤੜੇ ਨਹੀਂ ਮੱਲ ਰਹੀ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ‘ਪਰਨਾਲਾ ਉਬੇ ਦਾ ਉਬੇ’ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਫੜੋ-ਫੜਾਈ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਦਨੀਤੀ ਦੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਅੱਜ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੰਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਿੱਤ ਦੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹੀ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਇਹ ਹਾਲ ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਤਿੱਲਗਾਨਾ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਅਤੇ ਰੋਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਫੜ ਲਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਵੱਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਜਦੋਂ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਮਘਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸੂਬੇ ਭਰ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਪੈਂਤੜਾ ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂਹ ਧੱਕਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹੀ ਮਸਲਾ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਣ ਖਲੋਇਆ ਹੈ। ਮਤਲਬ ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਸਾਫ ਹੈ-ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਮੱਸਿਆ ਜਾਂ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਆਰਜ਼ੀ ਪਰਦੇ ਹੀ ਪਾਈ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਹੋ ਕੁਝ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਹਾਲਾਤ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾਣਗੇ, ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਬਕ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਵੇ! ਸਬਕ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬੱਸ, ਮਹਿਜ਼ ਡੰਗ ਟਪਾਈ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਡੰਗ ਟਪਾਈ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਨੀਤੀ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਨਾ ਸੂਬਾਈ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤਾਂ ਖੇਤੀ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਖੇਤੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ, ਉਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਵੀ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਵੱਲ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਇੰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮਨਫੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬਲਕਿ ਸੋਚਣ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਡਾ. ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਤਾਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪਲੋਠੀ ਪੁਣੀ ਵੀ ਕੱਤੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2004 ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਕਿਸਾਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦਸੰਬਰ 2004 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਕਤੂਬਰ 2006 ਤੱਕ ਪੰਜ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤਾਂ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ, ਖੇਤੀ ਦਾ ਧੰਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਕੀ ਹੈ? ਹਰ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਉਲੀਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਹੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਣੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਹਰ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਛੜ ਗਏ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਬਦਹਾਲ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸੰਨ੍ਹ ਲੱਗ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਵੱਖਰਾ ਸੰਕਟ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਉਲੀਕਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹਰ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਬਾਰੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਹੁਣ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਪੁਗਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚਾਲ ਹੀ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲ ਇਕ ਹੀ ਰਾਹ, ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਬਚਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਡੱਕਣ ਲਈ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਪੱਬਾਂ ਭਾਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਛੇਆਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਰਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਬਦਲਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਆਮ ਲੋਕਾਈ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਡੋਰੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਘੰਟੀ!

ਸੂਰਤ ਬਦਲਦੀ ਰਹੀ ਬਹਿਰੂਪੀਏ ਦੀ, ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਫਿਰ ਪੱਗ ਤੋਂ ਹੋਣ ਹੋਈ।
ਭੱਖਾਂ ਹੇਠ ਬਦਮਾਸ਼ੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਵੇ ਲੈਣ ਹੋਈ।
ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਗਰਜਦਾ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗੂੰ, ਜਾ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਝਿੱਜੀਓ ਕੈਟ ਹੋਈ।
ਡੋਰਾ ਸਾਧਵੀ ਗੁਫਾ ਤੇ ‘ਮਾਫੀਆਂ’ ਦੀ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਉੱਤੇ ਇਹ ਚੈਟ ਹੋਈ।
ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਏ ਚੌੜ-ਚਾਨਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਤੇ ‘ਸ਼ਰਧਾ’ ਦੀ ਫੈਟ ਹੋਈ।
ਡੋਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ ਅਕਲ ਆਉਣੀ, ਸਾਹਵਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ‘ਢਿੱਬਰੀ’ ਟੈਟ ਹੋਈ!

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਕੱਚ-ਸੱਚ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਅਕਸਰ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਮਕਸਦ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅਲਾਮਤ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਇਸ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸਾ ਡਾ. ਪਿਆਰਾ ਲਾਲ ਗਰਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਦਰਿਆ ਵਗਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਨੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਖਾ ਲਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ‘ਛੇਵਾਂ’ ਸਬਦ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰ ਛੇਵਾਂ ਬੰਦਾ ਨਸ਼ੇੜੀ ਹੈ। ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਏਮਸ (ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ) ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦੰਗਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਜਕੜ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੋਣਰਫੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਹੱਲ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤੇ ਗਿਣਾਤਮਕ ਪਹੁੰਚ ਤਕਰੀਬਨ

ਡਾ. ਪਿਆਰਾ ਲਾਲ ਗਰਗ
ਫੋਨ: +91-99145-05009

ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਸੰਕਟ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ‘ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਬਾਬਤ ਹੋ ਰਹੀ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਅਤੇ ਏਮਸ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਬਾਬਤ ਸਥਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਮਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਮ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੈਬਸਾਈਟ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਗਈ। ਖੋਜ ਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਕਰੀਬ-ਕਰੀਬ ਹਨ:

ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਫੀਮ ਦੇ ਨਸ਼ੇੜੀ 2.7 ਲੱਖ (1.7 ਤੋਂ 2.7 ਲੱਖ) ਹਨ, ਔਸਤ ਉਮਰ 30 ਸਾਲ ਹੈ ਤੇ 95 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ। ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਟੀਕੇ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ 95 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਨ, ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਪੇਂਡੂ ਹਨ। ਏਮਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਫੀਮ ਦੇ ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 2.32 ਲੱਖ (1.74 ਤੋਂ 2.32 ਲੱਖ), 76 ਫੀਸਦੀ ਦੀ ਔਸਤ ਉਮਰ 18 ਤੋਂ 35 ਸਾਲ ਤੇ 99 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ। ਟੀਕੇ ਲਗਵਾਉਣ ਵਾਲੇ 29 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਨ। ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 56 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੇਂਡੂ ਹਨ।

ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦੇ ਨਵੰਬਰ 2015 ਤੋਂ ਅਪਰੈਲ 2016 ਤੱਕ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 22 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ 6398 ਘਰਾਂ ਦੇ 11 ਤੋਂ 60 ਸਾਲ ਉਮਰ ਦੇ 13295 ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਸਤੀਆਂ, ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ, ਹਾਤੇ, ਡਿਸਕੋ ਹੋਟਲ, ਪੇਇੰਗ ਗੈਸਟ ਤੇ ਆਈ.ਟੀ.ਆਈਜ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁ ਪੜਾਵੀ ਪਰਤਦਾਰ ਚਾਣਚੱਕ (ਮਲਟੀਸਟੇਜ ਸਟਰੈਟੀਫਾਈਡ ਰੈਡਮ) ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ, ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਸਰਵੇਖਣ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਮੁਲੰਕਣ ਸਰਵੇਖਣ (ਰੈਪਿਡ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਸਰਵੇ) ਵਿਧੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਫੌਰੀ ਮੁਲੰਕਣ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿਚ ਜੂਨ 2016 ਤੋਂ ਜਨਵਰੀ 2017 ਤੱਕ ਨਸ਼ਾ ਛਡਾਉ/ਮੁੜ-ਵਸੇਬਾ ਕੇਂਦਰਾਂ/ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਇਸੇ ਉਮਰ ਦੇ 6600 ਵਿਅਕਤੀ, 300 ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਉਮਰ 30 ਸਾਲ ਹੈ। ਨਿਚੋੜ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਹਰ ਛੇਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਸ਼ੇੜੀ ਹੈ। ਸਰਵੇਖਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਡਾ. ਅਜੀਤ ਅਵਸਥੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਧੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ

ਕਾਰਨ ਅਫੀਮ ਦੇ ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਦੀ ਅਤੇ ਅਫੀਮ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਟੀਕ ਗਿਣਤੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਸਰਵੇਖਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਰੀਬ 42 ਲੱਖ ਨਸ਼ੇੜੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 22 ਲੱਖ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ, 16.3 ਲੱਖ ਤੰਬਾਕੂ ਦੇ, 2.7 ਲੱਖ ਅਫੀਮੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ, ਗੋਲੀਆਂ ਕੈਪਸੂਲਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹਨ, 6600 ਵਿਚ 88% ਅਫੀਮੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ੇੜੀ ਹਨ। ਤਾਉਮਰ ਅਫੀਮਰੀ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 99% ਵਿਚ ਹੈ। ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ 5% ਹਨ। 59% ਟੀਕੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਕੈਮਿਸਟ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ। ਅਫੀਮ ਪਦਾਰਥੀ ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਵਿਚ ਅੱਧੇ ਅਫੀਮ ਜਾਂ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਨਸ਼ੇੜੀ ਹਨ। ਮਾਨਸਾ ਵਿਚ 39.1% ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਚ 37.1% ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ 7.95% ਲੋਕ ਨਸ਼ੇੜੀ ਹਨ। 10% ਨੂੰ ਬਿਮਾਰੀ ਅਤੇ 2% ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ। 3% ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ, 25% ਨਾਲ ਘਰੇਲੂ ਕਲੇਸ਼ ਹੈ, 14% ਨੇ ਨਸ਼ਾ ਛੱਡਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰੀਬ 40 ਲੱਖ ਮਰਦ ਹਨ। ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹੈ, 18-35 ਸਾਲ ਦੀ 90 ਲੱਖ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 47 ਲੱਖ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ 30-31 ਲੱਖ (65%) ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਆਦੀ ਹਨ।

ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਕੇ ਸਹੀ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਠਿੱਥੀ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਕਰਾਲ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਵੱਲ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਦਮ ਪੁੱਟੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ। ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ। ਹਰ ਤਿੰਨ ਵਿਚੋਂ 2 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਨਸ਼ੇੜੀ ਹੋਣਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਿਹਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਇੰਨੀ ਗਿਣਤੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਕਦੀ-ਕਦਾਈ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਜਾਣਨ ਲਈ ਘਰ-

ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਏਮਸ ਤੇ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਫਰਕ ਹੈ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਦੰਗਲ ਕਿਉਂ? ਕੀ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਛੇਵਾਂ ਬੰਦਾ ਨਸ਼ੇੜੀ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਅਜੇ ਵੀ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਕਹਿਰ ਘੱਟ ਹੈ? ਕੀ ਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕਤਾ ਤਬਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ? ਕੀ ਉਜੜਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ? ਕੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਚਾਹਤ ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਕਾਰਨ ਕੈਂਸਰ, ਕਾਲਾ ਪੀਲੀਆ, ਪ੍ਰਸ਼ਣਨ ਰੋਗ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਕਾਲੇ ਪੀਲੀਏ ਦੇ 33880 ਮਾਮਲੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਟੀਕਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ? ਹੈਰੋਇਨ ਫੜੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਕੀ ਸੰਕੇਤ ਹੈ? ਕੀ ਨਸ਼ਾ ਕੇਵਲ ਅਫੀਮੀ ਪਦਾਰਥ ਹੀ ਨੇ? ਕੀ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਅਫੀਮ, ਪੋਸਤ, ਭੁੱਕੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਬਦਲ ਹੈ? ਕੁੱਲ 28000 ਕੈਦੀਆਂ

ਵਿਚੋਂ 35% ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਕੱਚੇ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚ 11,189 ਵਿਚੋਂ 4507 (40%) ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰਗਜ਼ ਐਂਡ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸ ਕਾਨੂੰਨ (ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ.) ਅਧੀਨ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ। 6839 ਸਜ਼ਾਯਾਫਤਾ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 2103 (30%) ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ 66% ਕੈਦੀ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ।

ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਨਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰਥਕ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਕਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਨਸ਼ੇੜੀ ਕੌਣ? ਨਸ਼ੇੜੀ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਨਸ਼ੇ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਤੇ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੋ ਸ਼ਰਾਬ, ਤੰਬਾਕੂ, ਅਫੀਮ, ਭੁੱਕੀ, ਡੋਡੇ, ਪੋਸਤ, ਚਰਸ, ਭੰਗ, ਹੈਰੋਇਨ, ਗੋਲੀਆਂ ਕੈਪਸੂਲਾਂ ਟੀਕਿਆਂ ਆਦਿ ਨਸ਼ੇ ਤਾਂ ਵਰਤਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਗ਼ੈਰ ਵੀ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇੜੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸਹੀ ਮੁਲੰਕਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਏਮਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਸ਼ਿਆਂ ‘ਤੇ 20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਤੇ 7575 ਕਰੋੜ ਸਾਲਾਨਾ ਖਰਚਾ ਠੀਕ ਤੱਤ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕਿਆਂ ਦੀ 1980-81 ਦੀ ਆਮਦਨ 93.12 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 2014-15 ਵਿਚ 4201.41 ਕਰੋੜ ਤੇ 2017-18 ਵਿਚ 5900 ਠੇਕਿਆਂ ਤੋਂ 5422 ਕਰੋੜ ਦੇ ਟੀਚੇ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਸਾਲਾਨਾ 36.5 ਕਰੋੜ ਬੋਤਲਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵੇਚ ਦੇ ਟੀਚੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਬਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹਨ। ਸਿਹਤ ਮਹਿਕਮੇ ਵੱਲੋਂ 25 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਗੋਲੀਆਂ ਆਦਿ ਬਠਿੰਡਾ ਤੇ ਨਾਭਾ ਵਿਚ ਕੈਮਿਸਟਾਂ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ

ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਫੜਨ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲੀ ਭੁਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਘਟ ਰਹੇ ਹਨ। 1990 ਵਿਚ 5,66,197 ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਅਰਧ-ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰ ਸਨ; 2013 ਵਿਚ 5,06,515; 2014 ਵਿਚ 4,20,252 ਅਤੇ 2015 ਵਿਚ ਕੇਵਲ 3,98,520 ਰਹਿ ਗਏ। ਖੇਤੀ ਆਮਦਨ ਘਟ ਗਈ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਆਸਰਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਸਿਹਤ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮੰਦੇ

ਹਾਲ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ‘ਤੇ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਆਬਾਦੀ 15ਵੇਂ ਨੰਬਰ ‘ਤੇ ਹੈ।

ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਵਾਸਤੇ ਘਰ-ਘਰ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰ ਕੇ ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨ, ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਵਾਰਡ/ਮੁਹੱਲਾ ਪੱਧਰੀ ਨਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਿਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰਿਕ, ਮਾਨਸਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮੁੜ-ਵਸੇਬਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦਵਾ ਕੰਟਰੋਲ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਬੇਹਿਸਾਬੀ ਢਿੱਲ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਈ ਜਾਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਸ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਵੱਡੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਫੜੇ ਜਾਣ। ਅਜਿਹੇ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਕਦਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਅਲਾਮਤ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ।

ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਖਤਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ 'ਲੋਕਤੰਤਰ'

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਦਾਲਤੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਦੋ ਅਹਿਮ ਘਟਨਾ-ਵਿਕਾਸ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਕੀ ਹਨ! ਅਦਾਲਤੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਇਸ 'ਤੇ ਮੁਨੱਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਕਤ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪਿਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਝੁਕਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

18 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ ਵਿਰੁਧ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ 'ਗਵਾਹੀ' ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਦਿਨ ਮਾਇਆ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਕੋਡਨਾਨੀ ਨਰੋਦਾ ਗਾਮ ਦੇ ਵਕੂਆ-ਏ-ਵਾਰਦਾਤ ਉਪਰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼ਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੋਲਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਦੋਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਉਪਰ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਇਹ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗਵਾਹੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਸੰਮਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇ ਗਏ! ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ 'ਸਿੱਟ' (ਸਪੈਸ਼ਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਟੀਮ) ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਜਨਤਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਕੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵੇ। ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 'ਸਿੱਟ' ਦੇ ਇਸ ਜਨਤਕ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ।

ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਇਕ ਖਾਸ ਮੌਕੇ ਉਪਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਾਉਣਾ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਜ਼ਰੀਏ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਇਕ ਮੁੱਖ ਕਸੂਰਵਾਰ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਰਾਹ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਜਰਾਤ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਰਾਣਾ ਅਯੂਬ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਗੁਜਰਾਤ ਫ਼ਾਈਲ' ਅਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਾਰਕੁਨ ਤੀਸਤਾ ਸੀਤਲਵਾਤ ਦੀ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਛਪੀ ਹੱਡਬੀਤੀ 'ਫੁਟ ਸੋਲਜਰ ਆਫ ਦਿ ਕਾਂਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ' ਵਿਚ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਨਰੋਦਾ ਗਾਮ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਰੋਦਾ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਅਹਿਮ ਸਨਅਤੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਸ

ਵਕਤ 2000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਰਵਾਸੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਗੈਸ ਸਿਲੰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਫੋਟਕ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਾਂਡ ਫਰਵਰੀ 2002 ਵਿਚ ਹੋਏ ਨੌਂ ਵੱਡੇ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ (ਜਿਥੇ ਗੋਧਰਾ ਟਰੇਨ ਅੱਗਜ਼ਨੀ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 28 ਫਰਵਰੀ

ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਲੋਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤੇ 5000 ਦੇ ਹਜ਼ੂਮ ਵਲੋਂ 97 ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ (36 ਔਰਤਾਂ, 35 ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ 26 ਮਰਦਾਂ) ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਹਜ਼ੂਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ ਅਤੇ ਬਾਬੂ ਬਜਰੰਗੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਨੌਂ ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਨਰੋਦਾ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ ਦੇ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਉਸ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫ਼ੋਨ ਦੇ ਸਿਗਨਲ ਦੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ।

ਪੁਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਪਹਿਲੂ ਖਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਜ਼ਰੀਏ ਛੇ

ਨਹੀਂ। ਜਦਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਕਟਾਰੀਆ ਨੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਹਮਲਾਵਰ ਹਜ਼ੂਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਭਤਕਾਉ ਬਿਆਨ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਹਿਲਾ ਗੋ ਰਕਸ਼ਕ ਦਲ' ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਧਵੀ ਕਮਲਾ ਦੀਦੀ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਗਊ ਰੱਖਿਅਕਾਂ ਨੂੰ 'ਭਵਿਖ ਦੇ ਨਾਇਕ' ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਆਜ਼ਾਦ ਨਾਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਆਖ਼ਰੀ ਸਵਾਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲੂ ਖਾਨ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਛੇ ਜਣਿਆਂ- ਹੁਕਮ ਚੰਦ, ਨਵੀਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਜਗਮਲ ਯਾਦਵ, ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸੁਧੀਰ ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਸੈਣੀ, ਦੇ ਨਾਂ ਲਏ। ਪਹਿਲੂ ਖਾਨ ਨਾਲ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਥੀ ਵੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਲਈ ਸੱਦੇ ਬਗ਼ੈਰ ਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰਤਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕ੍ਰਾਈਮ ਬਰਾਂਚ-ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਨੇ ਇਸ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੂ ਖਾਨ ਨੇ ਹਮਲਾਵਰ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਬੇਗੁਨਾਹ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਗਊਸਾਲਾ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫ਼ੋਨਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦਬਾਏ ਹੋਏ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਕੀ ਇਹ ਉਹ ਇਨਸਾਫ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਯਕੀਨ ਇਸ ਕਤਲ ਵਿਰੁਧ ਉਠੇ ਵਿਆਪਕ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ?

ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਅਮਲ ਵਿਚ ਇਸ ਕਦਰ ਦਖ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਤੇ ਨਿਆਂ ਦਾ ਅਮਲ ਨਿਰਪੱਖ ਕੰਮ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਮਿਲੇ। ਕੀ ਪਹਿਲੂ ਖਾਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਵਾਂਗ ਡੇਢ ਦਹਾਕਾ ਅਦਾਲਤੀ ਅਮਲ ਦੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਗੁਜਰਨਾ ਪਵੇਗਾ? ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸੰਘੀਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਭਾਰੀ ਦਬਾਏ ਹੇਠ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੋਰ ਹਾਸੀਆਗ੍ਰਸਤ ਹਿੱਸਿਆਂ ਕੋਲ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਫ਼ਾਸੀਵਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬਚਾਓ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਸਤਾ ਕੀ ਹੈ?

ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ

ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ

ਨੂੰ ਭਤਕੇ ਹੋਏ ਹਜ਼ੂਮ ਨੇ 11 ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਅਮਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਉਪਰ ਸੀ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਰ ਹਰਬਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਰਫ਼ਾ-ਦਫ਼ਾ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਅਸਲ ਮੁਜ਼ਰਮ ਸਾਫ਼ ਬਚੇ ਰਹਿਣ। ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਐਨੇ ਸੰਗੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਟਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਖੁਦ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਬਾਰਸ਼ੁਖ ਪਿਰ ਅਦਾਲਤੀ ਅਮਲ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਦਰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਕੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤਕ ਲਮਕਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨਿਆਂਪਸੰਦ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਲੋਂ ਮਜ਼ਲੂਮ ਪਿਰ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡਾ ਜ਼ੋਰਮ ਲੈ ਕੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸਿਰਤ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤੀ ਚਾਰਾਜ਼ੇਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦਖ਼ਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਦਾਲਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰ ਕੇ ਬਿਆਸੀ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੋਡਨਾਨੀ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨਰੋਦਾ ਪਾਟੀਆ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 28 ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ

ਸੀ। ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਬਦਲੇ ਕੋਡਨਾਨੀ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕੇ 2007 ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ 2014 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤਬੀਅਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਬਾਬੂ ਬਜਰੰਗੀ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੂ ਖਾਨ ਜੋ ਗਾਂ ਰੱਖਿਅਕਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟ ਕਾਰਨ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਮਾਮ ਕਤਲੇਆਮਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਐਨੇ ਨਿੱਗਰ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਨਾ ਐਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ। ਨਰੋਦਾ ਗਾਮ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਿੱਟਾ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ) ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋਂ ਸਾਢੇ

ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿਟ ਦੇਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਕੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਿਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਉਪਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਜੋ ਜੁਰਮਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੇਵਾਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਹਿਲੂ ਖਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਅਪਰੈਲ 2017 ਨੂੰ ਜੈਪੁਰ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਵਕਤ ਜੈਪੁਰ-ਦਿੱਲੀ ਕੌਮੀ ਮਾਰਗ ਉਪਰ ਅਲਵਰ ਵਿਚ 200 ਗਊ 'ਰੱਖਿਅਕ' ਨੇ ਘੇਰ ਕੇ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਰਾਡਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਲੋਕ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਪਹਿਲੂ ਖਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਾਤਕ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਤਾਬ ਨਾ ਝੱਲਦਿਆਂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਤਾਂ ਬਚ ਗਈ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਆਪੇ ਬਣੇ ਗਊ 'ਰੱਖਿਅਕ' ਨੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗਊਆਂ ਨੂੰ ਬੁੱਚੜਖਾਨੇ ਲਈ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਡੇਅਰੀ ਲਈ ਜੈਪੁਰ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਗਊਆਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਦੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ (ਜੈਪੁਰ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਰਸੀਦਾਂ) ਸਨ। ਗਊ ਰੱਖਿਅਕ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਹਤਿਆਰੇ ਗਰੋਹਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਦਸਵਾਂ ਕਤਲ ਸੀ।

ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਪੱਖ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮੁਖਤਾਰ ਅਬਾਸ ਨਕਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਲਵਰ ਵਿਚ ਐਸੀ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੀ

ਗੋਲੀ ਵਰਗੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ, ਹਕੀਕਤਾਂ ਤੇ ਨਰੋਦਰ ਮੋਦੀ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੋਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬੰਨ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਾਪਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿੰਜੋ ਆਬੇ ਦੀ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਵਲੀ ਅਜਿਹੀ ਸਜਾਈ ਕਿ ਸ਼ਿੰਜੋ ਆਬੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਗੁਜਰਾਤੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਗਏ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਮੰਜ਼ਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਾਰੋਬਾਰ, ਕੂਟਨੀਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰੀਗਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਹਨ, ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਸਫ਼ਾਰਤੀ ਹਲਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਫ਼ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਚੀਨ ਦੀ ਚੌਧਰ ਦੇ ਪਾਸਾਰ ਤੋਂ ਖਤਰਾ ਹੈ।

ਜਾਪਾਨ ਭੂਗੋਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੁਲਕ ਹੈ, ਪਰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਪੱਖੋਂ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ, ਚੀਨ ਜਾਂ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਣਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਡੀਆਂ, ਖਾਸ

ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਮੰਡੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਸਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਖੇਤਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਸਕੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਜਾਪਾਨੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਤਲਬ ਹੈ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵੀ। ਉਪਰੋਂ ਜਾਪਾਨ, ਚੀਨ ਦਾ ਸ਼ਰੀਕ ਵੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਆਰਥਾਂ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮੇਲ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕਾ, ਜਾਂ ਭਾਰਤ-ਰੂਸ, ਜਾਂ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਵਪਾਰਕ ਭਾਈਵਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ-ਜਾਪਾਨ ਵਪਾਰਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਜਾਪਾਨ ਨੂੰ ਦੋ ਮਹਾਂਸਾਗਰਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਤੇ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ) ਦੇ ਸੰਗਮ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਅਰਥਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਰਮਿਆਨ 15 ਸਮਝੌਤੇ ਸਹੀਬੰਦ ਹੋਏ

ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਬੁਲੇਟ ਟਰੇਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਸ਼ਿੰਜੋ ਆਬੇ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਹੁਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਉਤੇ 1.1 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਗੱਡੀ ਨੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਮੁੰਬਈ ਤਕ 508 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਫ਼ਾਸਲਾ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਰੇਲ ਨੈਟਵਰਕ ਦੀਆਂ ਪਟੜੀਆਂ ਦੇ ਗਾਰਡਰ ਬਦਲਣ ਤੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫ਼ੀਚਰਾਂ ਲਈ ਬਜਟ 1.8 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ 97.8 ਫ਼ੀਸਦੀ ਰੇਲ ਮੁਸਾਫ਼ਰਾਂ ਨੇ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੁਲਟ ਟਰੇਨ ਉਤੇ ਸਿਰਫ 2.2 ਫ਼ੀਸਦੀ ਨੇ।

ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸਤੀ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਅਹਿਦ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬੁਲੇਟ ਟਰੇਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਖਿਆਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਤੈਰਨਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਕਾਲ ਦੇ ਦੋ ਰੇਲ ਮੰਤਰੀਆਂ- ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਬਾਂਸਲ ਤੇ ਮਲਿਕਰਜੁਨ ਖੜਗੇ, ਦੋ ਰੇਲ ਬਜਟਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਇਆ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਨਰੋਦਰ ਮੋਦੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਂਜ, ਬੁਲੇਟ ਟਰੇਨ ਵਾਲੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਨਾਲ ਖੜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਉਤੇ 1.1 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਗੱਡੀ ਨੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਮੁੰਬਈ ਤਕ 508 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਫ਼ਾਸਲਾ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਰੇਲ ਨੈਟਵਰਕ

ਦੀਆਂ ਪਟੜੀਆਂ ਦੇ ਗਾਰਡਰ ਬਦਲਣ ਤੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫ਼ੀਚਰਾਂ ਲਈ ਬਜਟ 1.8 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ 97.8 ਫ਼ੀਸਦੀ ਰੇਲ ਮੁਸਾਫ਼ਰਾਂ ਨੇ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੁਲੇਟ ਟਰੇਨ ਉਤੇ 2.2 ਫ਼ੀਸਦੀ ਨੇ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਰਜੀਹ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਰਹਾਲ, ਸਾਡਾ ਯੁਗ ਹੈ ਹੀ ਸੁਪਨਾਸਾਜ਼ੀ ਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਯੁੱਗ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਵਰਤਾਰਾ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੰਮੀਆਂ-ਚੌੜੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਤਰਜੀਹਾਂ ਖੁਦ-ਬਖੁਦ ਸਿਰ ਚੁਕਣ ਲੱਗਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਪਨਾਸਾਜ਼ੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ।

(ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਤੋਂ ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਮੁੜ ਚਮਕਣਗੇ ਪਿੱਤਲ ਦੇ ਭਾਂਡੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੰਸਥਾ ਯੂਨੈਸਕੋ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਕਸਬਾ ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਠਠਿਆਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿੱਤਲ ਅਤੇ ਤਾਂਬੇ ਦੀਆਂ ਧਾਤਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥੀ ਭਾਂਡੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਲੁਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਯੂਨੈਸਕੋ ਵੱਲੋਂ 'ਯੂਨੈਸਕੋ ਇਨਟੈਂਸ਼ੀਬਲ ਕਲਚਰਲ ਹੈਰੀਟੇਜ' ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਾਂਡੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇਸ ਕਲਾ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਕਲਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੁਪਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਕਲਾਵਾਂ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਦੇ ਯੂਨੈਸਕੋ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਡਾਲੀ ਸਿੰਘ, ਕੀਰਤੀ ਗੋਇਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਮਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਕੇ ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਡਾਲੀ ਗੋਇਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਵਿਖੇ ਹੱਥੀ ਤਾਂਬੇ ਤੇ ਪਿੱਤਲ ਦੇ ਬਰਤਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਡੀ.ਸੀ. ਸੰਘਾ ਨੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਟੀਮ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ 'ਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਉਚਾ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਕਿਰਤ 'ਚ ਲੱਗੇ ਠਠਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਤਾਰਾ ਹੋਟਲਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਬਰਤਨਾਂ

ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤੀ ਲਈ ਹੰਭਲੇ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸਾ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹਨ, ਅਜੋਕੇ ਬਦਲਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਕਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ, ਸਾਹਿਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਲਈ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ 12 ਵਿੰਗ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣਗੇ। ਹਰ ਵਿੰਗ ਵਿਚ 8 ਤੋਂ 10 ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਹਰ ਵਿੰਗ ਦਾ ਇਕ ਕਨਵੀਨਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਾਇਰ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਵਿੰਗਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਧਾਰਾ (ਸੂਖਮ ਤੇ ਸਥੂਲ), ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ, ਡਿਜੀਟਲ ਡਾਕੂਮੈਂਟ, ਪਿੰਡ ਪਰਾਣ, ਸਾਡੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਪੰਜਾਬੀ, ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਵਸਤਾਂ, ਜੋਬਨ ਰੁੱਤੇ ਜੀਨਾ, ਰੰਗ ਮੰਚ ਲਹਿਰ ਆਦਿ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਤੇ ਸਜਾਵਟੀ ਸਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ 'ਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਸਕਣ।

ਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਲੁਧਿਆਣਾ ਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ ਘੁਟਾਲੇ ਵਿਚ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮੋ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਬੈਂਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਗੁਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 7 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਿਧਾਇਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਖੂਨ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲਰ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਬੈਂਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਸਫਿਆਂ ਦੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹੁਣ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਦੇਸ਼ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਮਿਆਮਾਰ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦਾ ਗੁਆਂਢੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਬਹਾਮਾਸ, ਬੇਲੀਜ਼ੇ, ਬੋਲੀਵੀਆ, ਕੋਲੰਬੀਆ, ਕੋਸਟਾ ਰੀਕਾ, ਡੋਮੀਨੀਕਨ ਰੀਪਬਲਿਕ, ਇਕੁਏਟਰ, ਅਲ ਸੈਲਵਾਡੋਰ, ਗੁਆਟੇਮਾਲਾ, ਹੈਤੀ, ਹੋਂਡਰਸ, ਜਮਾਇਕਾ, ਲਾਓਸ, ਮੈਕਸੀਕੋ, ਨਿਕਾਰਾਗੁਆ, ਪਨਾਮਾ, ਪੇਰੂ ਤੇ ਵੈਨਜ਼ੁਏਲਾ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਂ ਵੱਡੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਉਭਰਿਆ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਭਾਰਤ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਖਬਰ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ 21 ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਗੱਲ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੱਖਣ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅੱਡਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਨ ਨਾਲ ਡਰੱਗ ਉਤਪਾਦਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖਾਸ

ਪੀ.ਵੀ. ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਕੋਰੀਆ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਓਪਨ ਸੀਰੀਜ਼ ਜਿੱਤੀ

ਸਿਓਲ: ਉਲੰਪਿਕ ਚਾਂਦੀ ਤਗਮਾ ਜੇਤੂ ਭਾਰਤੀ ਸਟਾਰ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਖਿਡਾਰਨ ਪੀ. ਵੀ. ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਜਾਪਾਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਚੈਂਪੀਅਨ ਖਿਡਾਰਨ ਨੋਜੋਮੀ ਓਕੁਹਾਰਾ ਨੂੰ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਹਰਾ ਕੇ ਕੋਰੀਆ ਓਪਨ ਸੁਪਰ ਸੀਰੀਜ਼ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦਾ ਮਹਿਲਾ ਸਿੰਗਲ ਵਰਗ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। 22 ਸਾਲ ਦੀ ਖਿਡਾਰਨ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਇਸ 6,00,000 ਡਾਲਰ ਇਨਾਮੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਓਕੁਹਾਰਾ ਨੂੰ 1 ਘੰਟਾ 23 ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਚੱਲੇ ਮੈਚ ਵਿਚ 22-20, 11-21, 20-18 ਨਾਲ ਮਾਤ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਖਿਤਾਬ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ। ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਹਾਫ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ 2-0 ਨਾਲ ਬੜਤ ਬਣਾ ਲਈ ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਖਿਡਾਰਨ ਨੇ ਜਲਦ ਹੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੰਧੂ ਫਿਰ 5-4 ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਹੋ ਗਈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਖਿਡਾਰਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਸ਼ਵ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਦੀ ਝਲਕ 6-5 ਦੇ ਅੰਕਾਂ 'ਤੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਫੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਖੇਡ ਚੱਲੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਕਰਾਰਾ ਸਮੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਅੰਕ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਓਕੁਹਾਰਾ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ ਚਾਰ ਅੰਕ ਬਣਾਏ ਜਦਕਿ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ

ਫਿਰ 9-9 ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਜਾਪਾਨੀ ਖਿਡਾਰਨ ਬ੍ਰੇਕ ਤੱਕ 11-9 ਨਾਲ ਬੜਤ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਅੱਠਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਅੰਕ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉਹ 14-13 ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਹੋ ਗਈ। ਫਿਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਰੁਮਾਂਚਕ ਖੇਡ ਦੇਖਣ ਨੂੰ

ਮਿਲੀ ਤੇ ਇਸੇ ਵਿਚਕਾਰ ਓਕੁਹਾਰਾ ਨੂੰ ਦੋ ਗੇਮ ਪੁਆਇੰਟ ਮਿਲੇ ਗਏ ਤੇ ਦੂਜਾ ਹਾਫ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੋਰੀਆ ਓਪਨ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰਨ ਬਣੀ

ਸਿੰਧੂ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਗਲਾਸਗੋ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਰੁਮਾਂਚਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਾਲ ਓਕੁਹਾਰਾ ਤੋਂ ਹਾਰ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਮੈਚ ਨੂੰ ਮਾਹਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਮੈਚ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਜਾਪਾਨੀ ਖਿਡਾਰਨ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈ ਕੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਰੀਆ ਓਪਨ ਸੁਪਰ ਸੀਰੀਜ਼ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰਨ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਓਕੁਹਾਰਾ ਖਿਲਾਫ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਕੀਤੀ ਬਰਾਬਰੀ: ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਓਕੁਹਾਰਾ ਦਾ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਓਪਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ ਤੀਜਾ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਚ ਸਿੰਧੂ ਓਕੁਹਾਰਾ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਉਤੇ ਲਿਆਉਣ 'ਚ ਵੀ ਸਫਲ ਰਹੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਖਿਡਾਰਨਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਖਿਲਾਫ 8 ਮੈਚ ਖੇਡੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁਣ ਦੋਵਾਂ ਨੇ 4-4 ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਲਈ 'ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੋ' ਦਾ ਆਗਾਜ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੋ' ਆਲਮੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਆਗਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ।

ਆਪਣੇ ਲੰਡਨ ਦੇ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਜੰਮੇ ਪਲੇ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੂਟੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਚੀ ਤਸਵੀਰ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਮੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏਗਾ।

ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਰਣਨੀਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ ਹਰੇਕ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ 15 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬ ਆਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਜਟ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਗਰੁੱਪ ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੋਂ ਲਿਆਉਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦਾ ਖਰਚ ਖੁਦ ਸਹਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਆਉਣ-ਜਾਣ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਦੇਖਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਰੋੜਪਤੀ ਜੋੜਾ ਬਣਿਆ ਸੰਨਿਆਸੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਆਪਣੀ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਛੱਡ ਕੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜੈਨ ਜੋੜੇ ਨੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੰਤ ਤੇ ਸਾਧਵੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨੀਮਚ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਜੋੜੇ ਨੂੰ 23 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ

ਦੇ ਕਾਫੀ ਸਮਝਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋੜਾ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਉਤੇ ਅੜਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ 22 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸੁਮਿਤ ਨੇ ਆਚਾਰੀਆ ਰਾਮਲਾਲ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ

ਸਾਧੂ ਮਾਰਗੀ ਜੈਨ ਆਚਾਰੀਆ ਰਾਮਲਾਲ ਵੱਲੋਂ ਦੀਕਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨੀਮਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌੜ ਦੇ ਪੋਤੇ ਸੁਮਿਤ ਰਾਠੌੜ ਅਤੇ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਨਾਮਿਕਾ ਦੇ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਹਰ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ 4 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਢਾਈ ਸਾਲ ਸਾਲ ਦੀ ਬੇਟੀ ਵੀ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਮਾਰਗੀ ਜੈਨ ਮੁਨੀ ਸੰਘ ਨੀਮਚ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭੰਡਾਰੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਨੀਮਚ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਇਸ ਜੋੜੇ ਦੀ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ

ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬਰੇਕ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਹੱਥ ਤੋਂ ਘੜੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਚਾਰੀਆ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਆਚਾਰੀਆ ਨੇ ਦੀਕਸ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੱਸਿਆ। ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸੁਮਿਤ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਨਾਮਿਕਾ ਨੇ ਦੀਕਸ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਚਾਰੀਆ ਤੋਂ ਖੁਦ ਵੀ ਦੀਕਸ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਉਤੇ ਆਚਾਰੀਆ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਦੀਕਸ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੁਰਤ ਸੂਰਤ ਪੁੱਜ ਗਏ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਹੱਥ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਮਿਡ-ਫੀਲਡਰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ 11 ਤੋਂ 22 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਢਾਕਾ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੀਰੋ ਏਸ਼ੀਆ ਕੱਪ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ 18 ਮੈਂਬਰੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸਾਂਭੇਗਾ ਤੇ ਫਾਰਵਰਡ ਐਸ.ਵੀ. ਸੁਨੀਲ ਟੀਮ ਦਾ ਉਪ ਕਪਤਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਯੂਰਪ ਦੌਰੇ ਉਤੇ ਕੁਝ ਜੁਨੀਅਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਕੀ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੋਲ-ਕੀਪਰ ਆਕਾਸ਼ ਚਿਕੜੇ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਕਰਕੇਰਾ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਦਕਿ ਡਿਫੈਂਡਰ ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਵੀ ਯੂਰਪ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਆਰਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ

ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸਤ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ

ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੀ ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਤੀਜਾ ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ (Sikh Day Parade)

7 ਅਕਤੂਬਰ 2017, ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ

ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਤੇ ਪੰਥਕ ਵਿਚਾਰਾਂ: ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ 3 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਵੈਟਰਨਜ਼ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਾਰਕ, ਡਾਊਨ ਟਾਊਨ, ਇੰਡੀਅਨਾਪੋਲਿਸ ਵਿਖੇ ਸਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਏ ਪੰਥਕ ਬੁਲਾਰਿਆਂ-ਡਾ. ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਉਦੋਕੇ (ਪੰਜਾਬ), ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ) ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪੱਤਰਕਾਰ, ਪੰਜਾਬ) ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣੀਏ।

ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ

ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ (ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ)

ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸਤ ਸੰਗਤ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਭਾਈ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ (ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ)

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 855-921-6660, 317-702-5541 ਜਾਂ 317-650-4420

www.sikhsocietyofindiana.com - email: sikhsocietyofindiana@gmail.com - facebook.com/sikhsociety

ਦਾਦੇ-ਦਾਦੀਆਂ ਤੇ ਨਾਨੇ-ਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਮਨਾਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਕਨਿਕ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਆਊਟਰੀਚ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਐਸ.ਓ.ਐਸ.) ਨੇ ਗਰੈਂਡ ਪੈਰੈਂਟਸ ਡੇਅ ਮੌਕੇ ਇਕ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਪਿਕਨਿਕ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਈ

ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਡੀਅਰ ਗਰੁੱਪ ਈਸਟ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਿਕਨਿਕ ਵਿਚ ਨਾਨੇ-ਨਾਨੀਆਂ ਤੇ ਦਾਦੇ-ਦਾਦੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀਆਂ ਤੇ

ਦੋਹਤੇ-ਦੋਹਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੱਸ-ਖੇਡ ਕੇ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਵਧੇਰੇ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਮਾਮਾ ਈਡੀ ਸੀ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾਈਜੀਰੀਆ

ਅਤੇ ਖਰੀਦੋ-ਫਰੋਖਤ ਦੇ ਕੁਝ ਸਟਾਲ ਵੀ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ।

ਪਿਕਨਿਕ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਖੁਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਸ. ਕੁਲਦੀਪ

ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ, ਸ. ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ, ਬੀਬੀ ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਰੂਬੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਰੋਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਨੇ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਕੀਤਾ।

ਖੇਡ ਵਿਚ ਮਸਤ ਬੱਚੇ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ

ਤੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਅਗਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਦਿਲ ਟੁੰਬਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਦੂਜਾ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਹਿਸਟੋਰੀਕਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਕਲੀਫਰਡ ਨਾਂ ਦਾ ਮਸਕਟ ਕੁੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨੇ ਲਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਕੁਰਸੀ ਰੇਸ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਪੂਰਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

ਸ. ਸ਼ਿਵਾ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਯੋਗਾ ਕਰਵਾਇਆ। ਸ. ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ ਅਤੇ ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਗੇ ਨੇ ਭੰਗਤੇ ਨਾਲ ਕਸਰਤ ਕਰਵਾਈ। ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕ ਰੰਗ ਘੋਲਿਆ।

ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਵਾਦੀ ਖਾਣਾ ਲੋਕੀਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਆਏ ਸਨ। ਉੱਜ ਬਰਗਰ, ਛੱਲੀਆਂ ਵੀ ਭੁੰਨ ਕੇ ਖਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਖਰੀਦਣਾ ਹੈ, ਯਾਦ ਰੱਖੋ

ਰਾਜ ਸਿਆਨ

Your Neighborhood Realtor

Raj Syan

Buying Selling
Investing Renting

Cell: 734-725-9380
734-890-1767

RajSyan@realestateone.com
www.rajsyan.com

217 W. Ann Arbor Rd., Ste.# 102,
Plymouth, MI 48170

Raj Syan, Realtor

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ
ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਖਰੀਦ
ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਵਧਾ ਸਕਦੇ
ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਲੋਡ
ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਸਾਨੂੰ
ਭੇਜੋ, ਤੁਰੰਤ ਅਦਾਇਗੀ ਪਾਓ।

*ਸਸਤੀਆਂ ਦਰਾਂ
*ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ
*ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ

Rates as low as 2.0%

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਪਾਲ ਫੋਨ 1-800-705-3863

Trucking Companies-Improve Your Cash Flow

*Low Rates *One-Time Discounts *No Minimums

Call Paul at 1-800-705-3863

www.Transportationfunding.com

Transportation Funding Group, Inc.

Minneapolis, MN 55426

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ

ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 2017

ਤਸਵੀਰਾਂ
ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ

ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 2017: ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ

ਸਮੂਹ ਸਪਾਂਸਰਾਂ, ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ, ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ

ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ 13ਵੇਂ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 'ਚ ਬੇ ਏਰੀਆ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਨੇ ਮਾਰੀ ਬਾਜੀ

ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ (ਬਿਊਰੋ): ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਵੱਲ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ; ਆਏ ਦਰਸ਼ਕ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾ ਪਾ ਮਿਲਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਖਿੱਤੇ

ਆਹ ਆ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ, ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਦੋ ਧੁਨੰਤਰ ਜ਼ੋਰ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਚਿਹਰੇ; ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ 'ਚ ਸੂਰਜ ਦੀ ਚਮਕ ਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਦੇ ਗੱਠਵੇਂ ਜੁੱਸੇ, ਮੈਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਠਕਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਸਰੀਰ ਗਰਮ ਰਹੇ ਖਿਡਾਰੀ ਤੇ 'ਕੁੱਡੀਆਂ' ਦੇ ਸਿੰਗ ਫਸਦੇ ਵੇਖਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਦਰਸ਼ਕ; ਸਪੀਕਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟਾਂ ਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ 'ਚ ਲੱਗਦੇ ਆਵਾਜ਼ੇ-ਇਹਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਭਾਖਤੋਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ; ਲੱਗਦੇ ਜੱਫੀਆਂ ਤੇ ਅੱਕ ਲੈ ਕੇ ਉਡਦੇ ਰੋਡਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਡਾਲਰਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਵਾਛੜ; ਲੰਗਰ-ਪਾਣੀ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ; ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਹਰ ਅੱਕ 'ਤੇ ਵੱਜਦੀਆਂ ਤਾਤੀਆਂ-ਇਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਸੀ ਸਥਾਨਕ ਲੋਗਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਗਰਾਊਂਡਾਂ 'ਚ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵੱਲੋਂ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਕਰਵਾਏ ਗਏ 13ਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦਾ।

ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਪੱਥਾਂ ਭਾਰ ਹੋਏ ਰਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ ਕਿ ਮੇਲਾ ਪੂਰਾ ਕਾਮਯਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸਗੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਆਯੋਜਿਤ

ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟਾਂ 'ਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਨੇ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਲੋਂ ਰੱਜ ਕੇ ਮੋਹ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਦੁਪਹਿਰ ਬਾਰਾਂ ਕੁ ਵਜੇ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ

ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਿੱਠ ਥਾਪਤੀ।

ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ ਦੇ ਪੰਜੇ ਹੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੂਰੇ ਫਸਵੇਂ ਸਨ ਤੇ ਵੇਖਣ 'ਤੇ ਹਰ ਮੈਚ ਫਾਈਨਲ ਘੋਲ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਾਲਾ ਜਲਾਲਪੁਰੀਆ, ਸੰਦੀਪ ਸੁਰਖਪੁਰੀਆ, ਹੈਰੋ, ਅਰਸੀ, ਸੁਲਤਾਨ, ਖੁਸ਼ੀ ਦੁੱਗਾਂ ਆਦਿ ਸਟਾਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਮੈਚ ਤੋਂ ਹੀ ਸੌ ਸੌ ਡਾਲਰ ਦੇ ਇਨਾਮ ਰੋਡਾਂ ਤੇ ਜੱਫੀਆਂ ਲਈ ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਨਾਮ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਗੇ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਬੱਡੀ ਵੇਖਣ ਆਏ ਹੋਣਗੇ।

ਸੈਮੀ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਬੇ ਏਰੀਆ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਇਆ। ਦੂਜਾ ਸੈਮੀ ਫਾਈਨਲ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਨਾਰਥ ਕੈਰੋਲਾਈਨਾ ਵਿਚਾਲੇ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ।

ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਪੁੱਜੀਆਂ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਬੇ ਏਰੀਆ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਇਆ ਮੈਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਨਿਵੇਕਲਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਫਿੱਡੇ ਅਤੇ ਹਰਜੀਤ ਬਾਜੇਖਾਨੇ ਦੇ ਦਿਨ ਯਾਦ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਲ ਸੀ ਕਿ ਹੈਰੋ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 'ਚ

13ਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਚਾਵੇਜ਼ ਹੈਰੋ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੀ ਜੱਫਾ ਖਾਧਾ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨਾਲ

ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੀ ਜੱਫਾ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪੁੱਛਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਧਨੰਤਰ ਕਾਲਾ ਡੋਟੋ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ?

ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਬਲਜੀਤ ਸੰਧੂ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਬੇ ਏਰੀਆ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਿਆ ਜਦੋਂਕਿ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਰਿਹਾ।

ਅੰਡਰ-25 ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਫਤਹਿ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਟਰਲਕ, ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਕਿੰਗ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅੰਦਰ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਧ ਰਹੀ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਫਸਵੇਂ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਾਖੂਬੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਰਗ 'ਚੋਂ ਫਤਹਿ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂਕਿ ਕਿੰਗ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਟੀਮ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਰਹੀ।

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ 'ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ' ਅਤੇ ਨਾਰਦਰਨ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਮਰਹੂਮ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਤੱਖਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਅੰਡਰ-25 ਦੀ ਟੀਮ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਅਤੇ ਸੋਨੀ ਗਾਖਲ ਦੀ ਕੋਚਿੰਗ ਹੇਠ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਕਬੱਡੀ ਕੁਮੈਂਟੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਵਲੋਂ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀ ਲੱਛੇਦਾਰ ਸ਼ੈਲੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, "ਆਹ ਆ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸੁਲੱਖਣ ਹੈਰੋ, ਗੋਰਾ ਰੰਗ, ਮੱਖੀ ਨਹੀਂ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਬਹਿੰਦੀ...ਐਧਰ ਐ ਸੁਰਖਪੁਰ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੰਦੀਪ, ਖੁਸ਼ੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹੇ ਪਏ ਨੇ, ਹਰਬੰਦਾਲੀਏ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ, ਧੂਆਂ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦਾ...ਵਾਹ ਬਈ ਵਾਹ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ

ਵਾਲਿਆ! ਗਾਖਲ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਬੋਲੇ ਬੋਲੇ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਰ ਸਕਦਾ ਤੁਹਾਡੀ ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਦੇਣ ਤੋਂ..." ਇਉਂ ਇਹ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਮੱਖਣ ਅਲੀ, ਇਕਬਾਲ ਗਾਲਿਬ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕਕਰਾਲੀ ਦੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਕੁਮੈਂਟਰੀ 'ਚ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਰੰਗਿਆ ਰਿਹਾ। ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ

ਰੁਝਾਨ ਵੱਲ ਇਸ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਨੇ ਤੋਰਿਆ ਹੈ।

ਮੇਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਭਾਵੁਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਿਹਰਾ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ

ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟੁੱਟ ਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ। ਨਾਲ ਹਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਖਲੋਰ

ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਇੰਚਾਰਜ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਲੇਖਕ ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੋਰਾ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਰੀਮਾਟ, ਸੈਨ ਹੋਜੇ, ਸਟਾਕਟਨ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ ਵਲੋਂ ਇੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਕਿ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਤਾਂ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਪਰ ਲੰਗਰ ਫਿਰ ਵੀ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਗਾਖਲ ਭਰਾ-ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਵੀ ਰੂਹੇ ਰਵਾਂ ਬਣੇ ਰਹੇ ਤੇ ਗਰਾਊਂਡ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ 'ਜਿਉਂਦੇ ਵਸਦੇ ਰਹੇ ਗਾਖਲ ਭਰਾਵੇ' ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਡਰੰਗ ਵਰਗੇ ਕਈ ਉਲਾਂਭਿਆਂ 'ਚ ਘਿਰੀ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਿਹਤਮੰਦ

ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਅਯੋਜਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਕਲੱਬ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ ਵਾਲੇ ਸ. ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਇਸ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੀ ਸਫਲਤਾ 'ਚ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਵਰਗਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਅਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਸਲਾਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਖੇਡ ਕਲੱਬਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਵੀ ਗਿਲਾ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ।

(ਹੋਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ ਦੇਖੋ)

13ਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਬੇ ਏਰੀਆ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਟੀਮ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ

ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਈ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਟੀਮ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰਨੀ, ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਅਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਸਹੋਤਾ ਨਾਲ

ਅੰਡਰ-25 ਵਰਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫਤਹਿ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਟੀਮ ਕੋਚ ਜੰਟੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਨੌਰਦਰਨ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਕਲੱਬ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ

ਅੰਡਰ-25 ਵਰਗ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿੰਗ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਟੀਮ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨਾਲ

ਯੁਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

13ਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਝਲਕਾਂ: ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ

ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਰੰਗ ਮਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਆਏ ਦਰਸ਼ਕ

ਚੰਨਾ ਆਲਮਗੀਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟੁੱਟ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੈਨੀਵਾਲ, ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ, ਮੰਗਲ ਭੰਡਾਲ ਅਤੇ ਪਲਵਿੰਦਰ ਗਾਖਲ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਦੀ ਅੰਡਰ-25 ਟੀਮ ਦੇ ਕੋਚ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਸੰਸਾਰ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੱਜ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗਲ ਇੰਡੀਆ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੇ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਦਾ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ. ਗਾਖਲ

ਬੋਪਾਰਾਏ ਭਰਾਵਾਂ-ਮਾਈਕ ਬੋਪਾਰਾਏ ਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਬੋਪਾਰਾਏ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਯੁਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮੱਖਣ ਬੈਂਸ, ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਸਬਜ਼ੀ ਮੰਡੀ ਤੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟੁੱਟ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟੁੱਟ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਸਮੇਂ ਸਰਬਜੀਤ ਬਿਆੜਾ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਖਲੌਰ

ਬਿੱਲਾ ਸੰਘੇੜਾ, ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਤੇ ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ। ਮਾਈਕ 'ਤੇ ਹਨ ਐਸ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ, ਬਿੱਲਾ ਸੰਘੇੜਾ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਰਾਓ, ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਲੱਫਰ

ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ ਤੇ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੀ ਸਫਲਤਾ 'ਤੇ ਬਾਗੋ ਬਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ

ਕ੍ਰਮੈਂਟੇਟਰ ਲੱਖਾ ਸਿੱਧਵਾਂ, ਮੱਖਣ ਅਲੀ, ਇਕਬਾਲ ਗਾਲਿਬ, ਸੁਰਜੀਤ ਕਕਰਾਲੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਕਲੱਬ ਦੇ ਕੋਚ ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ

ਯੁਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਅੰਡਰ-25 ਟੀਮ ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟੁੱਟ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ

ਯੁਨਾਈਟਿਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਅੰਡਰ-25 ਦੀ ਟੀਮ ਕਲੱਬ ਦੇ ਸਮੂਹ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ, ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨਾਲ

ਮੰਚ ਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਅਤੇ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਆਫੀਸ਼ੀਅਲਸ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਬਜ਼ੁਰਗ

ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ ਦੇ ਗਿਆਨੀ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਵਿਚਕਾਰ) ਨਿਰੋਲ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਮੱਖਣ ਬੈਂਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ (ਖੱਬੇ) ਨਾਲ

ਨੱਚੇ ਇਨਕਲਾਬ

ਬੈਲੇ ਡਾਂਸਰ ਲੇਕਾ ਦੀ 25 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਰਿਹਾਈ

25 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ (ਖੱਬੇ)
ਪੇਸ਼ੀ ਮੌਕੇ ਗੈਰੀਦੋ ਲੇਕਾ।

ਪੇਰੂ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂ ਅਬੀਮਲ ਗੁਜ਼ਮਾਨ ਉਰਦੂ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਗੰਜ਼ਾਲੋ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਘਰੇ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ 25 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋਈ ਡਾਂਸਰ ਮਾਰੀਤਜ਼ਾ ਗੈਰੀਦੋ ਲੇਕਾ ਆਖਰਕਾਰ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਰੂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਲੀਮਾ ਵਿਚ 1992 ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 27 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਕੇ ਆਈ ਹੈ ਤਾਂ 52 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਅਧੇੜ ਔਰਤ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ 11 ਸਤੰਬਰ 2017 ਨੂੰ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਇਹ ਰਿਹਾਈ 2012 ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਸੀ।

ਲੇਕਾ ਨੂੰ 2005 ਵਿਚ 20 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ

ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ

ਤੱਕ ਉਹ 13 ਵਰ੍ਹੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਮਿਲੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਤਾਬਕ, ਉਸ ਨੇ ਅਕਤੂਬਰ 2012 ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛੁੱਟ ਰਹੇ ਬਾਗੀ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ 2012 ਵਿਚ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਗੰਜ਼ਾਲੋ ਨੂੰ ਲੀਮਾ ਦੇ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਦਰਅਸਲ ਗੈਰੀਦੋ ਲੇਕਾ ਦਾ ਸੀ। ਲੇਕਾ ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਡਾਂਸ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ

ਲੇਕਾ: ਰਿਹਾਈ ਵੇਲੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ

ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਗੰਜ਼ਾਲੋ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਸ਼ਾਈਨਿੰਗ ਪਾਥ' ਦੇ ਸਰਕਾਰਦਾ ਆਗੂ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਵਕਤ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਦਲ-ਦਲ ਵਿਚ ਖੁੱਭੀ ਸਰਕਾਰ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਅੱਗੇ ਗੋਡਿਆਂ ਪਰਨੇ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਭਵਿਖਬਾਣੀ ਇਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮਾਓਵਾਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਖ਼ਤਾ ਪਲਟਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਫਤੋ-ਫਤਾਈ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਦਾ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਗੰਜ਼ਾਲੋ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਚਲਾਈ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ

ਇਹ ਗੱਲ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਵੀਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸ਼ਾਈਨਿੰਗ ਪਾਥ' ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਖੁਰਾ-ਖੋਜ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੀ ਲੱਭਿਆ ਸੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਉਦੋਂ ਇਹੀ ਤਸੱਵਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਗੰਜ਼ਾਲੋ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਦਿਹਾਤੀ ਟਿਕਾਣੇ ਤੋਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਲੇਕਾ ਉਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਵਾਛੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹੀ ਸਵਾਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਹਿਮ ਵਰ੍ਹੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਗਾਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਲੇਕਾ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਉਕਾ ਨਹੀਂ ਗੋਲਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗੁਰੀਲੇ ਵਾਂਗ ਲੜਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਹੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਕਦੀ ਸੋਚਿਆ ਤੱਕ ਨਹੀਂ; ਸਗੋਂ 'ਸ਼ਾਈਨਿੰਗ ਪਾਥ' ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਮਰੇਡ ਨੇ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਚਾਰਾਜ਼ੇਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਲੜਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੋਈ ਕਹਾਣੀ

ਮਾਰੀਤਜ਼ਾ ਗੈਰੀਦੋ ਲੇਕਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਉਦੋਂ ਖ਼ੂਬ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਨਿਕੋਲਸ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਨੇ ਉਹਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ 1995 ਵਿਚ ਨਾਵਲ 'ਦਿ ਡਾਂਸਰ ਅੱਪਸਟੇਅਰਸ' ਲਿਖਿਆ। ਮਗਰੋਂ ਇਸੇ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਜੌਹਨ ਮਾਲਕੋਵਿਚ ਨੇ 2002 ਵਿਚ ਇਸੇ ਨਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾਈ। ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਨਿਕੋਲਸ ਨੇ ਲੇਕਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਬੜੀ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖ਼ੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ **ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 30 ਸਤੰਬਰ 2017 ਹੈ।** -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-292

ਸੌਂ ਜਾ ਬੱਚਿਆ ਕਰ 'ਤੀ ਤੈਨੂੰ, ਮੈਂ ਛਤਰੀ ਦੀ ਛਾਂ।
ਰਿਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚੇ ਬਾਪੂ ਤੇਰਾ, ਧੱਕਾ ਲਾਵੇ ਤੇਰੀ ਮਾਂ।
ਢੋਅ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦਾ, ਘਰ ਤਾਂ ਨਵਾਂ ਬਣਾਵਾਂਗੇ।
ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਮੁੜਕੇ ਨਾਲ, ਦੁਨੀਆਂ ਨਵੀਂ ਵਸਾਵਾਂਗੇ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-290

ਗੋਰੇ-ਕਾਲੇ ਨੰਨੇ ਬੱਚੇ
ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਿਲਣ, ਮਿਲਦੇ ਧਾਹ ਕੇ।
ਜੋਬਨ ਰੁੱਤੇ ਖਾਹਾਂ ਖਾਂਦੇ,
ਨਸਲਵਾਦ ਦੇ ਰੰਗ 'ਚ ਆ ਕੇ।
ਵੈਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ,
ਜਿਹੜੇ ਖੇਡਦੇ ਸੀ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾ ਕੇ।
ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਮਾਸੂਮ ਜੇ ਰਹੀਏ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੱਚਣ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਕੇ।

-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਬਚਪਨ ਦਾ ਮਨ ਪਾਕਿ-ਪਵਿਤਰ
ਤੇਰ-ਮੇਰ ਨਾ ਨੇੜੇ ਆਵੇ।
ਹਾਣ ਨੂੰ ਹਾਣ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ
ਨਾਲ ਸੈਨਤਾਂ ਗੱਲ ਸਮਝਾਵੇ।
ਰੰਗ ਨਸਲ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚ ਲਕੀਰਾਂ
ਸੈਤਾਨ ਪੁਆੜੇ ਪਾਈ ਜਾਵੇ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ

ਬਚਪਨ ਕਿੰਨਾ ਅਣਭੋਲ ਹੈ ਯਾਰੇ
ਰੰਗ ਨਸਲ ਦਾ ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਣੇ।
ਨਿਰਛਲ, ਮਾਸੂਮ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਸੱਚੇ
ਸਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਕਹਿਣ ਨਿਆਣੇ।
ਹਾਣ ਨੂੰ ਹਾਣ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ
ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵੇ।
ਦੋਣ ਸੁਨੇਹਾ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਭੀ
ਮੁਕਾਓ ਝਗੜੇ ਜੱਗ ਇਕ ਹੋ ਜਾਵੇ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ, ਸੈਨ ਹੋਜੇ

ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੇ ਰੰਗਾਂ 'ਚ ਵੰਡੀ
ਫਿਰ ਵੀ ਹਰ ਜੀਵ ਲੱਗੇ ਨਿਆਰਾ।

ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਕਾਲਾ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਗੋਰਾ
ਅਸਾਨੂੰ ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰਾ।
ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚ ਗੁਣ ਨੇ ਹੁੰਦੇ
ਰੰਗ-ਨਸਲ ਦਾ ਫਰਕ ਨਾ ਕੋਈ।
ਘੁਲ-ਮਿਲ ਬੈਠੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ
ਭੁੱਲ ਵਿਤਰਕੇ ਗੂੜ੍ਹੀ ਦੇਸਤੀ ਹੋਈ।

-ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਤੂਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਨੇਤਾ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਦਿੰਦੇ
ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਖੁੰਜੇ ਲਾ ਦਿੰਦੇ।
ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਫਿੱਕ ਇਹ ਪਾ ਦਿੰਦੇ
ਰੰਗ-ਨਸਲ ਦੇ ਭੇਦ ਵਧਾ ਦਿੰਦੇ।
ਪਰ ਵੇਖੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ
ਨਾ ਪਾਲਿਆ ਰੰਗ-ਨਸਲ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ।
ਗੁਰੂਆਂ-ਪੀਰਾਂ ਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ
ਨਾ ਕਰੀਏ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵੈਰ।

-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ

ਮਿਲ ਜਾਣ ਦੋ ਦਿਲ ਜਦੋਂ
ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੀਤ ਫਿਰ ਗੂੜ੍ਹੀ
ਸੰਗਲ ਦੀਆਂ ਫਸੀਆਂ ਕੜੀਆਂ ਵਾਂਗ।
ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬੱਚੇ ਦਾ ਮਨ
ਰੰਗ-ਰੂਪ, ਨਸਲ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੋਂ।
ਰੰਗਾਂ-ਜਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਕੇ
ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪਸ 'ਚ ਲੜਾ ਕੇ
ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਆਏ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਕਾਲੇ।
ਰੰਗ ਗੋਰਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਵੇ ਕਾਲਾ
ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ 'ਚ ਕਿਸੇ ਦਾ।
ਇਹ ਰੱਬ ਦੇ ਰੰਗ ਵੇ ਲੋਕੋ,
ਰੰਗ ਚਿੱਟਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਾਲਾ।

-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਬਹੁਰੰਗੀ ਦੁਨੀਆਂ ਰੱਬ ਦੀ
ਮਾਲਕ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।
ਪਰ ਬੰਦਾ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਨੂੰ
ਕਿਉਂ ਹੈ ਨਫਰਤ ਕਰਦਾ?
ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਵਲ-ਫਲ ਨਾ
ਪਰ ਬੰਦਾ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਭੱਸਦਾ।
ਹੋਵੇ ਗੋਰਾ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਾਲਾ
ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦੇ,
ਰੱਬ ਸਭ 'ਚ ਹੈ ਵੱਸਦਾ।

-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ

ਮਾਂਵਾਂ ਰੋਂਦੀਆਂ ਢਿੱਡਾਂ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਕੇ

ਘਰ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਨੂੰਹਾਂ ਸੱਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਂਵਾਂ ਤੇ ਸੱਸਾਂ ਨੂੰਹਾਂ ਨੂੰ ਧੀਆਂ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਅਪਨਾ ਰਹੀਆਂ। ਮਾਂ ਨੇ ਧੀ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪੁੱਤ ਸੱਸ ਨੂੰ ਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਹੈ। ਕੈਸੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮਾਂ ਵਿਚ ਮਾਪੇ ਨੂੰਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਬੰਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ, ‘ਮੇਰਾ ਆਹ ਕਰ ਦੇਹ, ਮੈਨੂੰ ਆਹ ਦੇ ਦੇਹ, ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਹ ਕਰਾਂਗਾ’ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਮੰਨੀਏ ਕਿ ਮਨੋਤਾ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਰਧਾ ਲੰਮੀ ਪੈ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ‘ਮਦਰ’ਜ਼ ਡੇਅ’ ‘ਤੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਤੋਹਫੇ ਤੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਔਲਾਦ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਮਤਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਮਾਂ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਖਿਸਕਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਧਾਰੀਂ ਰੋਂਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪੁੱਝਣ ਲਈ ਮਾਂ ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬੁੱਢੀ ਮਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਨੁੱਕਰ ਰਾਖਵੀਂ ਰੱਖ ਲਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਫੁੱਲ-ਬੂਟਿਆਂ ਤੇ ਕਮਰੇ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ‘ਭਾਂਡਾਂ’ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਹਿਮ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਪਤਨੀ ‘ਸਭ ਕੁਝ’ ਤੇ ਮਾਂ ‘ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ’ ਹੁੰਦੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਬਰਕਤਾਂ ‘ਕੱਠੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਔਰਤ ਸਿਰਫ ਕਾਮ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਭੱਠੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਹਿਮ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਤਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਲੱਭਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਪਖੰਡ ਕਰੇ, ਧਰਮੀ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਝਾਂ ਵੱਧ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੀੜ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਾਂ ਜਿਹੜੇ ਮਾਂ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਰੱਬ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਛੱਡ ਕੇ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਡੀਕ ਦੇ ਮੁੱਕਣ ਦੀ ਆਸ ਤਿਆਗ ਦਿਓ। ਮਨੁੱਖ ਬਾਹਰੋਂ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਕਪਟ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੋਂ ਸਿਆਣਪ ਦੇ ਦੀਦੇ ਬਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਹੇਰਾ-ਫੇਰੀ, ਠੱਗੀ-ਠੋਰੀ ਤੇ ਪਾਪ ਦਾ ਤੂਫਾਨ ਉਠ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੱਕ ਤੇ ਮੱਥਾ ਰਗੜਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਮੁਰਾਦਾਂ ਤਾਂ ਮਨ ਭੇਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਮਨੁੱਖ ਟਿਕਾਓ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਇਸੇ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹੱਕ ‘ਚ ਸੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਵਿਰੁਧ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।

ਨੋਕ-ਡੋਕ

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੋਰਾ
ਫੋਨ: 510-415-3315

ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਤਿਲਕਣ ਦਾ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਿੱਲੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ‘ਤੇ ਘੱਟ, ਜੁਬਾਨ ‘ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਬੂ ਰੱਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਵੇਖੋ ਕਿ ਇਸੇ ਜੁਬਾਨ ਨੂੰ ਦੇ ਬੂਹੇ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹਨ-ਜੀਭ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਵੀ ਅੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਵੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਜੁਬਾਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੇ ਬੂਹੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸੁਚੇਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸਗੋਂ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਵੀ ਸੌ ਵਾਰ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਉਦਾਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਗਿੱਧਾ ਪੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਘਰ ਵਿਚ ਜੇ ਮਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਗਮੀ ਬਾਹਰਲੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹੀ ਪਰਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ ਮਾਂਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਘਰ ਸਿਰਫ ਮਕਾਨ ਹਨ ਤੇ ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਮੁੜਕਾ ਪੁੱਝਣ ਲਈ ਔਲਾਦ ਵੀ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਵਰਤਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ‘ਚ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਬੁਢਾਪੇ ‘ਚ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮਾਂ ‘ਚ ਭੇਜਣਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ‘ਚ ਮਾਂਵਾਂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਰਾਂ ‘ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ‘ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ’ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਦੁੱਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਘਰਾਂ ‘ਚ ਮਾਂਵਾਂ ਅੱਜ ਕੱਲ ਉਦਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਚਿੰਤਤ ਵੀ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ‘ਚ ਸੁਆਰਥ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਆਹ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਚਿੰਤ ਨੂੰ ਚਿਤਮਣੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰਸ ਤਾਂ ਮਹਾਨ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਵਕਤ ਨੇ ਸਾਡੀ ਚਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿ-ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੰਗਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਅਰਸਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ‘ਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਸੋਚਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਲਾਬੂ ਲਾ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੇਕ ਤਾਂ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਧੁੱਪੇ ਬੈਠੀਆਂ ਕੁਝ ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ ਹਉਂਕੇ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਸਨ। ਪਰ ਕਮਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਮਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਾਂ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਚਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਦੀਵਾ ਹਾਲੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੁੱਖ ਜਰਦਿਆਂ ਵੀ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਕਪੂਤ ਕਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਬਦ-ਅਸੀਸ ਦੇਣ ਦੇ ਮੂਡ ਵਿਚ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਕਿਸੇ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਮੁਕੱਦਰਾਂ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਬਿਰਧ ਔਰਤ, ਨਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਇਦ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪੁੱਛ ਰਹੀ ਸੀ, “ਪੁੱਤਰ, ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਅਮਰੀਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?” ਵਰਤਾਰੇ ਤੋਂ ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਇਕੱਲ ਅਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਦਾ ਝੰਬਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਆਖਣ ਲੱਗੀ, “ਨਹੀਂ! ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਅਮਰੀਕ ਹੀ ਹੈਂ।”

ਇਹ ਅਮਰੀਕ ਪਿੱਛੇ ਕਹਾਣੀ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੁਬਾਨੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਸੱਚੀ ਇਹ ਬੁੱਢੇਵਾਰੇ ਦਰਦ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵਿਥਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਆਖਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਚਾਲੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰੇ ਮੇਰੀ ਗੋਦ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲੱਗੇ। ਪੁੱਤ ਅਮਰੀਕ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ, ਪਤੀ ਸੁਰਜਣ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ

ਮਨਾਈਆਂ, ਲੋਹੜੀ ਵੰਡੀ, ਢੋਲ ਢੱਮਕਾ ਵੱਜਿਆ, ਘਰ ‘ਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਬਰਸਾਤ ਹੋਈ। ਪਰ ਬੁਢਾਪਾ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਘਨ੍ਹੇਤੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕ ਨੇ ਵੱਡੇ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜਨਮ ਲਿਆ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁੜ ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਬਦਕਿਸਮਤ ਮਾਂ ਦੀ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਵੀ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪੇਟ ‘ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਘਰ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਬਾਹਰ ਖੇਡਦਾ ਪੁੱਤਰ ਇਕ ਟਰੱਕ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖ ਸੱਖਣੀ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਕ ਮਾਂ ਤੇ ਔਰਤ ਹੋਣ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਇਕ ਬਦਕਿਸਮਤ

ਮਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਖਫਾ ਹੋ ਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਖੋਹ ਲਿਆ।

ਪਤੀ ਸੁਰਜਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਕਮਲੇਸ਼ ਨੂੰ ਘਰੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਔਲਾਦ ਦੀ ਚਾਹੁਤ ਇਕ ਮਰਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਬਾਲੇ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਾਪੇ ਮੰਨ ਗਏ ਤੇ ਭੈਣ ਕਮਲੇਸ਼ ਸੌਂਕਣ ਬਣ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਈ। ਫਿਰ ਘਰ ‘ਚ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੇ ਦੋ ਧੀਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਢਲਦੀ ਉਮਰ ਵੱਲ ਜਸਵੰਤ ਖਿਸਕੀ ਤਾਂ ਪਤੀ ਸੁਰਜਣ ਸਿੰਘ ਵੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਘਰ ‘ਚ ਉਹ ਇਕ ਵਾਧੂ ਜੀਅ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਧੀਆਂ ਸਹੁਰੇ ਚਲੇ ਗਈਆਂ, ਘਰ ਨੂੰਹਾਂ ਆ ਗਈਆਂ। ਉਹਨੂੰ ਖੁੱਜੇ ਪਈ ਇਕ ਖੁੰਡੀ ਵਾਂਗ ਬੇਸਹਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਘਰ ‘ਚ ਅਜਿਹੀ ਬੇਇਤਫਾਕੀ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਸਵੰਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਮਲੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ‘ਚ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਅੱਠ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਓਪਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਝ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰਦਿਆਂ। ਨਾ ਕੋਈ ਪੁੱਤ, ਨਾ ਕੋਈ ਧੀ, ਉਹਦੀ ਕਦੀ ਖਬਰਸਾਰ ਲੈਣ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਜੁਆਨ ਇਸ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਅਮਰੀਕ ਲਈ ਤਾਂ ਦੁਆਵਾਂ ਮੰਗਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਤੇ ਸੌਂਕਣ ਕਮਲੇਸ਼ ਦੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਲਈ ਵੀ ਬੈਰ-ਸੁੱਖ ਮੰਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਡਾਢੇ ਅੱਗੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਹੱਥ ਜੋੜਦੀ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ‘ਮੈਨੂੰ ਚੱਕ ਲੈ, ਬੁੱਢੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਹੁਣ ਹਉਂਕਿਆਂ

ਦਾ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ।’ ਫਿਰ ਉਹਦੀਆਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਉਂਚੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਉਲਾਂਭਾ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਬਦਕਿਸਮਤ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸੌ ਦਾ ਨੋਟ ਫੜਾਉਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੀਸੇ ‘ਚੋਂ ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਨੋਟ ਕੱਢ ਕੇ ਕਿਹਾ, ‘ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿ ਪੁੱਤਰਾ, ਮੈਨੂੰ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਅਮਰੀਕ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ।’

ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀ ਔਰਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ-ਬੁਝਾਉਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਾਂ ਜਸਵੰਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਰੋਂਦਿਆਂ ਕੁਰਲਾਉਂਦਿਆਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅਮਰੀਕ ਦੇ ਹੀ ਜੈਕਾਰੇ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ‘ਚ ਜਾਣ ਨੂੰ ਚਿੰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਸ਼ਰਮ ਬਣਾਏ ਤਾਂ ਭਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਹਨ ਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਸਫਲ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਉਥੋਂ ਉਠਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਦਾ ਧੁੰਦਾ ਦੁਖੀ ਮਾਂਵਾਂ ਦਾ ਇਕ ਨਿਕਾਣਾ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ‘ਚ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਦੋਂ ਨਾਏ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਹਾਲੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਨਾਵਾਕਿਫ ਹੋ, ਅਣਜਾਣ ਹੋ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮਾਂ ‘ਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਾ ਕੇ ਆਓ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਸੁਚੇਤ ਹੋਵੋ ਅੱਗ ਤੁਹਾਡੇ ਵੀ ਨੇੜੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਨੌਕਰੀ ‘ਚ ਆਏ ਸਾਂ। ਅਕਸਰ ਜਦੋਂ ਸਕੂਲ ‘ਚ ਛੁੱਟੀ ਹੋਣੀ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਕਹਿਣਾ, ‘ਚਲੋ ਪੁਰਾਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ।’ ਪਰ ਅਸੀਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਅਕਸਰ ਟਾਲਾ ਵੱਟ ਜਾਣਾ। ਨਾਂ ਉਹਦਾ ਮੁਕੇਸ਼ ਸੀ, ਉਮਰ ਕੋਈ ਪੈਂਤੀ-ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਔਲਾਦ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਅਜਿਹਾ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਸਵੇਰੇ ਸਕੂਲ ਆਉਂਦੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਮਿਠਾਈ ਦੇ ਡੱਬੇ ਸਨ। ਸਕੂਲ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਕੇਸ਼ ਦੇ ਘਰ ‘ਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਚੰਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿਠਾਈ ਵੰਡੀ ਗਈ ਤੇ ਫਿਰ ਕਈ ਦਿਨ ਏਦਾਂ ਲੱਗਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਮੁਸਕੁਰਾਹਟ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਪ ਬਣ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਤੇ ਬਾਪ ਬਣਨਾ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਉਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਅਕਸਰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਬੀਵੀ, ਤੇ ਚਹੁੱ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਪਹਾੜੀ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਲੰਮਾ ਪੈ ਕੇ ਲਕੀਰ ਖਿੱਚੇ, ਫਿਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰੇ ਤੇ ਇੰਜ ਡੰਡਾਉਤ ਕਰਦਾ ਜੈਕਾਰੇ ਛੱਡੇ, ‘ਜ਼ੋਰ ਸੇ ਬੋਲੋ, ਜੈ ਮਾਤਾ ਦੀ, ਜੀਭ ਨੀ ਦੁਖਦੀ, ਜੈ ਮਾਤਾ ਦੀ; ਮਈਆ ਲਾਵੇ ਪਾਰ, ਜੈ ਮਾਤਾ ਦੀ।’ ਇਉਂ ਕਈ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ‘ਚ ਆਪਣਾ ‘ਮੱਥਾ ਉਥੇ ਰੱਖ ਆਏ’ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸੇ ਮੁਕੇਸ਼ ਦੀ ਮਾਂ ਸਕੂਲ ਆਈ। ਮੁਕੇਸ਼ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਧਵਾ ਤੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਮਾਂ ਅਪੰਗ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੁਕੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਾਂ

ਉਹ ਉਂਚੀ ਉਂਚੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਉਸ ਦਾ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁੱਟ ਉਹਦੀ ਪੀੜਾ ‘ਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵਾਧਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਲਾਸਾਂ ਨਾਲ ਪਰੁੰਨਿਆ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡਾ ਵਿਖਾਇਆ। ਉਹ ਆਖ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁੱਟ ਵੀ ਪੁੱਤ ਨੇ ਤੋੜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ‘ਸਿਆਣੇ’ ਨੇ ਭਰਮ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਘਰ ‘ਚ ਇਹ ਮਾਂ ਮਨਹੂਸ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਇਹ ਘਰ ਰਹੇਗੀ ਤਾਂ ਨਵਜੰਮੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਦ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਉਹ ਸਕੂਲ ਆਪਣੀ ਪੀੜਾ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੇਕਿਆਂ ‘ਚ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਮੁਕੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉ, ਭਲਾ ਕਦੇ ਮਾਂਵਾਂ ਵੀ ਡੈਣਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ? ਮੈਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਨੂੰਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਲਈ ਹੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਧੱਕੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਗੁੱਤ ਪੱਟਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਮੈਥੋਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਜਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਕੁਝ ਤਾਂ ਸਮਝਾਉ ਮੇਰੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ।

ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਦੀ ਉਹ ਡੰਡਾਉਤ ਕਰਕੇ ਪਹਾੜੀ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੁਕੇਸ਼ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੀ ਜੁਬਾਨ ਨਾਲ ‘ਜ਼ੋਰ ਸੇ ਬੋਲੋ, ਜੈ ਮਾਤਾ ਕੀ’ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜ਼ਮੀਰਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜੁਬਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਫਿਰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਦਕਿਸਮਤ ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਪੁਚਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਧਾਰਮਿਕ ਜਨੂੰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਕੱਟੜਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ, ਜੋ ਮੈਂ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਚੁੱਬੇ ਬਹੁਤ ਪਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ‘ਤੇ ਘੁੰਮਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸ਼ਾਇਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਵੇਖੀ ਤੇ ਸੁਣੀ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਭ ਦੰਦਾਂ ਹੇਠ ਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਕਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਬੂਹੇ ਬਾਰੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣ। ਕਹਾਣੀ ਇਉਂ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਸੱਸ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਲੈ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਦੁਆਰ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਬੁੱਤ ਸਨ। ਨੂੰਹ ਨੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰੀਆਂ, “ਮਾਂ ਆ ਨੱਠ ਚੱਲੀਏ, ਇਹ ਸ਼ੇਰ ਸਾਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣਗੇ।” ਸੱਸ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਮੂਰਖ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੀ, ਵਿਚੋਲਾ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਕੁੜੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਅਕਲੋਂ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਘਰ ਬਰਬਾਦ ਕਰੇਗੀ।” ਉਹਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਵੱਡੀਏ ਸਿਆਣੀਏ, ਅੱਖਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ

ਕਰਦੀਆਂ। ਇਹ ਅਸਲੀ ਸ਼ੇਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਪੱਥਰ ਦੇ ਬੁੱਤ ਨੇ।”

“ਉਹ ਅੱਛਾ ਮਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਿਆ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਅਸਲੀ ਹੀ ਆ ਗਏ ਹਨ।”

ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਗਏ, ਇਕ ਗਾਂ ਵੱਛੇ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਬੁੱਤ ਹੀ ਪਰ ਨੂੰਹ ਖਿੜ-ਖਿੜ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਮਾਂ, ਜਾਹ ਭੱਜ ਕੇ ਵੱਡੀ ਬਾਲਟੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆ, ਮੈਂ ਵੱਛੇ ਨੂੰ ਪਰ੍ਹਾਂ ਹਟਾ ਕੇ ਧਾਰ ਕੱਢਦੀ ਹਾਂ।”

ਸੱਸ ਨੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ, “ਹਾਇ ਓ ਰੱਬਾ! ਮੇਰੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਪੁੱਤ ਲਈ ਇਹ ਬੇਅਕਲ ਹੀ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਇਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ, ਡੋਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਗਾਂ ਤੇ ਵੱਛਾ ਤਾਂ ਪੱਥਰ ਦੇ ਨੇ।” ਤੇ ਗਾਂ ਦੇ ਬੁੱਤ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਿਆਂ ਸੱਸ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲੱਗੀ, “ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਦੀਏ ਮੂਰਖੇ! ਇਹ ਅਸਲੀ ਗਾਂ-ਵੱਛਾ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਬੁੱਤਘਾਤੇ ਨੇ ਬੁੱਤ ਬਣਾਏ ਹਨ।” ਨੂੰਹ ਫਿਰ ਹੱਸ ਪਈ, “ਅੱਛਾ ਮਾਂ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ।” ਅੱਗੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇਵੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਆ ਗਈ। ਨੂੰਹ ਸੱਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਚਰਨਾਂ ‘ਚ ਸਿਰ ਰੱਖ ਤੇ ਮੰਗ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲੱਗਣ, ਮੁਰਾਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ‘ਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲਣ।” ਨੂੰਹ ਫਿਰ ਸੱਸ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ, “ਮਾਂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੀ ਏ, ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸ ਜੇ ਨਕਲੀ ਸ਼ੇਰ ਸਾਨੂੰ ਖਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਜੇ ਨਕਲੀ ਗਾਂ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੱਥਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ?”

ਨੂੰਹ-ਸੱਸ ਦੀ ਬਹਿਸ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਆਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਰਦੇ ਤਾਂ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੇ ਫਿਰ ਵੀ ਕਤਾਰ ‘ਚ ਲੱਗ ਕੇ ਧੱਕਮ-ਧੱਕਾ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਭੀੜ ‘ਚ ਸਿਆਣੀ ਨੂੰਹ ਨੇ ਸੱਸ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਮਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਤੂੰ ਹੀ ਪੂਜਾ ਏ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰੂੰ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਤੇ ਪੁੱਤ ਮੰਗਾਂਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਪੱਥਰਾਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।”

ਦੁੱਖ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਯੁੱਗ ‘ਚ ਅਸੀਂ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬੜੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਅਗਿਆਨੀ ਮਨੁੱਖ ਵਹਿਮ ਤੇ ਭਰਮ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਾਂਵਾਂ ਕੰਧਾਂ-ਕੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਕੁੱਖ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਉਂਚੀ ਉਂਚੀ ਧਾਰਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਗੱਲ ਬਣੀ ਕਿ ਨਹੀਂ

-ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੋਰਾ

ਵਜ਼ੀਰ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਦਾ ਚਾਅ

ਅਸੀਂ ਜਿੱਧਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮੂੰਹ ਕਰੀਏ, ਓਧਰ ਹੀ ਚੋਰ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਬੱਚੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ, ਮਾੜੇ ਦੇ ਵੱਸ ਲਾਚਾਰੀ ਹੈ। ਕਹਿਣੇ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ-ਸ਼ਰਾਬਾ ਹੈ ਪਰ ਹੈ ਤਾਂ ਚੀਕ ਚਿਹਾੜਾ ਏ, ਨਿੱਤ ਪੱਗ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਲਹਿੰਦੀ ਏ, ਤੇ ਲੁੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੈ।

ਸਭ ਮੂੰਹ ਕੁੰਜਾਂ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋਏ, ਕੋਇਲਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ‘ਚ ਹਉਂਕਾ ਹੈ, ਖੋਰੇ ਕਾਂਵਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਬਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਭਰੀ ਉਡਾਰੀ ਹੈ? ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਜ਼ੀਰ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਨੂੰ, ਰਹੋ ਚੜ੍ਹਿਆ ਚਾਅ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ, ਗੱਦੀ ‘ਤੇ ਬਹਿੰਦੇ ਸਾਰ ਉਹਨੂੰ, ਇਹ ਚੰਬੜੀ ਨਵੀਂ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਸੂਰਜ ਭਾਵੇਂ ਨਿੱਤ ਚੜ੍ਹਦਾ, ਪਰ ਦਿਨ ‘ਨੂਰੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬਦਾ ਏ, ਹੁਣ ਚੰਦ ਦੀ ਵੀ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਏ, ਫਸਣੇ ਨੂੰ ਫਿਰੇ ਗਰਾਰੀ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਰਾਂ ਦੀ ਰੇਖਾ ਪੜ੍ਹਨੇ ਨੂੰ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੀ ਖੂਬ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੇ, ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਲੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦੁਨੀਆਂ ‘ਤੇ ਬਾਹਲੀ ਭਾਰੀ ਹੈ।

ਇਕ ਯੰਤਰ ਫੜਿਆ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ, ਜੀਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲੀਰਾਂ ਲਮਕਦੀਆਂ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਸਿਆਣੇ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਨਰ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਨਾਰੀ ਹੈ? ਹੁਣ ‘ਅਸ਼ੋਕ’ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ‘ਭੋਰੇ’ ਦੀ ਵੀ, ਬਹੁਤੀ ਬਣਦੀ ਲੱਗਦੀ ਨਹੀਂ, ਹਾਏ! ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਇਹ ਖਲਕਤ ਤੁਰ ਪਈ ਸਾਰੀ ਹੈ?

ਧਰਮ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਜ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵਿਹਾਰ ਲਈ ਨਿਯਤ ਕੀਤੇ ਨਿਯਮ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੰਦਿਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਧਰਮ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਨਿਜੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਨਿਜ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ, ਸਭ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਰਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦਾ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਜਮਹੂਰੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਮੂਲ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਰਮਤੰਤਰ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤਾਲਿਬਾਨੀ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ

hak1270@yahoo.com

ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਜਮਹੂਰੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਧਰਮਾਂ 'ਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੀ ਐਸਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਸਥਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰੀਬ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸਿੱਖ ਵਸੋਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਕਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸਥਾਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਇਆ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਧਰਮਸਾਲ ਅਤੇ ਸਤਸੰਗਤ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਹਨ, ਪਰ ਧਰਮਸਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਮਸਾਲ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਾਂਗ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਬਿਲਡਿੰਗ ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਧਰਮਸਾਲ ਮੰਨਦੀ ਹੈ:

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਬਿਤੀ ਵਾਰ॥

ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ॥

ਤਿਸੁ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮਸਾਲ॥
(ਪੰਨਾ 7)

ਅਤੇ

ਮੋਹਨ ਤੇਰੇ ਸੋਹਿਨ ਦੁਆਰਿ

ਜਿਉ ਸੰਤ ਧਰਮਸਾਲਾ॥

ਧਰਮਸਾਲ ਅਪਾਰ ਦੁਆਰਾ ਠਾਕੁਰ

ਸਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਵਹੇ॥

ਜਹ ਸਾਧ ਸੰਤ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਵਿਹ

ਤਹਾ ਤੁਝਹਿ ਧਿਆਵਹੇ॥ (ਪੰਨਾ 248)

ਜਿਥੇ ਸਾਧ ਸੰਤ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣ, ਉਥੇ ਹੀ ਧਰਮਸਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਧਰਮਸਾਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਜਾਂ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਧਰਮਸਾਲ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ:

ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ

ਸੋ ਥਾਨੁ ਸਹਾਵਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥

(ਪੰਨਾ 450)

ਜਿਥੇ ਬੈਸਨਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸੋ ਥਾਨ ਸੁਹੰਦਾ॥

(ਪੰਨਾ 319)

ਗੁਰਦੁਆਰੈ ਲਾਇ ਭਾਵਨੀ

ਇਕਨਾ ਦਸਵਾ ਦੁਆਰ ਦਿਖਾਇਆ॥

(ਪੰਨਾ 922)

ਅਠਸਠ ਤੀਰਥ ਜਹ ਸਾਧ ਪਗ ਧਰਹਿ॥

ਤਹ ਬੈਕੁੰਠੁ ਜਹ ਨਾਮੁ ਉਚਰਹਿ॥

(ਪੰਨਾ 890)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਗੁਰ ਅਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ, ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ, ਤਿੱਬਤ ਅਤੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਰਟਨ ਕਰ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਟਿਕੇ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਨੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਥਾਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਭਾ ਵਧਾਈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਸਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਪੋਥੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ

ਗੁਣੀ-ਗਿਆਨੀ ਲਿਖਾਰੀ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਪਾਠਕ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨੇ ਐਤਕੀਂ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਲੇਖ ‘ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ’ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਸਹਿਤ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਲਈ ਬਣੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਖਲ ਨਾਲ ਬਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਰਸਾਤਲ ਵੱਲ ਤੋਰਨ ਦਾ ਗਾਡੀਗਾਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਛੱਡ ਕੇ ਪੁਆਧ ਵਿਚ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਸਾਇਆ। ਧੀਰ ਮੱਲੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਜਾਨ ਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਰਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਗੁਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਰਚ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਗਲੀਆ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰਗੱਦੀ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਹਥਿਆਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ

ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਮਹੰਤ ਮਾਲਕ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਮਹੰਤਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਿਆ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਲਹਿਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ‘ਚ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਮੂਹਕ ਸੋਚ, ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ‘ਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲਹਿਰ ਸੰਨ 1920 ਵਿਚ ਅਛੂਤ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ‘ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਿਰਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਸਨ। ਮੰਦਿਰ ਅਦਿਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਮਾਨ ਪਦਾਰਥ ਰਾਹੀਂ ਅਭਿਵਿਅਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਹੈ। ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀ, ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਲਈ ਥਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਲਈ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਨੇ ਈਸਾਈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਿਰ ਪ੍ਰਥਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨੀਚਤਾਈਆਂ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਕਸੂਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਿਰਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਸਨ। ਮੰਦਿਰ ਅਦਿਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਮਾਨ ਪਦਾਰਥ ਰਾਹੀਂ ਅਭਿਵਿਅਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਹੈ। ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀ, ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਲਈ ਥਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਲਈ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਨੇ ਈਸਾਈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਿਰ ਪ੍ਰਥਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਜਗੀਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਮਹੰਤ ਕਾਬਜ਼ ਸਨ। ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੇ ਵੱਡੀ ਜਾਗੀਰ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਿਸਲਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ ‘ਤੇ ਬਣਾਏ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਜਾਗੀਰਾਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਸਮਝਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਿਖਿਆ

ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤੋਸ਼ੇ ਖਾਨੇ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਛੇਤ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਮੋਰਚੇ ‘ਚ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ‘ਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਹ ਵੀ ਲੱਭ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੰਘਰਸ਼ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮਤਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ‘ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ 1925’ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਐਕਟ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ‘ਸੈਂਟਰਲ ਬੋਰਡ’ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵਾਂ ਨਾਂ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇਖਤਿਆਰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ‘ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ’ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਬੋਰਡ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਪੱਖੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ 15-16 ਨਵੰਬਰ 1920 ਦੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ‘ਤੇ ਹੋਈ ਇਕੱਤਰਤਾ ਨੇ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ‘ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ’ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ ਜੋ 30 ਅਪਰੈਲ 1921 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਿਚ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਾਂ ਅਪਨਾਉਣਾ ਅਨੈਤਿਕ ਤੇ ਸ਼ਨਾਖਤ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਗੌਰਵਮਈ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣੇ ਬੋਰਡ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਨ ‘ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਬਦਲਾਓਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਬਦਲਾਓਂ ਆਉਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਵੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਨੇ ਸਿੱਖ ਵੋਟਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ‘ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਵੋਟ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਸਰਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਮੇਟੀ ਚੁਣਨ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਸੀਮਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ, ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਮਹੰਤਾਂ ਵਾਂਗ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਮਾਲਕੀ ਦਾ ਹੱਕ ਜਤਾਉਣ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ, ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ, ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ, ਸੋਧਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਹੈ। ਪਬਲਿਕ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵਾਂਗ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਕ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਮਹੰਤਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਸਲ ‘ਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ, ਸੰਚਾਰ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਆਮ ਸਿਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਕਾਲਜ ਆਦਿ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੀਚਰ ਆਜ਼ਾਦ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਪਦਾਰਥਕ ਜਗਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਰਹੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਖਿਆ, ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਵੋਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀ ਢੰਗ ਅਪਨਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹਿਸ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿੰਦੀ, ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਰੱਖਦੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਾਉਂਦੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਐਸਾ ਵੀ ਨਾ ਕੀਤਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਨੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਆਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਉਸ ਨੂੰ ਐਸੀ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਸਨ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਬਣ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਸਕਣ। ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਉਣ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਨ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਤੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਡੇਰੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ‘ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ’ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਈ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ‘ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਉਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ’ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ।

ਦੇ ਅਭਿਲਾਸੀ ਸਨ।

ਸਿੱਖ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਬੁਹਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਕਰਮ ਕਾਂਡ, ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਆਦਿ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਸੀ। ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਚਾਹਵਾਨ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬਣਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਧਰਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ, ਸੰਤ, ਮਹੰਤ, ਬਾਬੇ ਜਾਂ ਮਹਾਨ ਆਗੂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ’ਤੇ)

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੋਗਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਦਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਵਿਚ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਲੜਾਈ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਖੂਨ ਖਰਾਬਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਸਮੇਤ ਸੱਤ ਜਣੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਹਨ। 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਦੇ 11 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਖਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਛਪੀਆਂ ਹਨ। ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਰੋੜਕਾ ਪਿਛਲੇ ਵਾਈ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਡਾ. ਹਰਜੋਤ ਕਮਲ ਸਿੰਘ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਵਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਸਿਟੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 12 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਮੁੜ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਵਿਧਾਇਕ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਤੱਕ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥੋ-ਪਾਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚੱਲਣ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਜੇ ਪੁਲਿਸ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿਜੀ ਚੌਧਰ ਤੇ ਲਾਲਚ ਵੱਸ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਹੀ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼, ਹਰ ਥਾਂ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦਿਨ-ਦਿਹਾਰਾਂ 'ਤੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਗਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ਪਰ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗ ਸਕਦੇ!

ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "(1) ਕ੍ਰਿ. ਵਿ. ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਾਰਫਤ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਜਿਰੀਏ। (2) ਸੰਗਯਾ. ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ। (3) ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਮੰਦਿਰ, ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਅਥਵਾ ਜਿੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਅੱਗੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੱਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਨਾਮ 'ਧਰਮਸਾਲਾ' ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਧਰਮ ਮੰਦਿਰ ਦੀ 'ਹਰਿਮੰਦਿਰ' ਸੰਗਯਾ ਬਾਪੀ ਅਰ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀ 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ' ਸੰਗਯਾ ਹੋਈ ਹੈ।"

ਮੁਢਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਰਾਹੀਂ

ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹੋਇ ਸੋਝੀ ਪਾਇਸੀ

ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਅੱਗੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸਕੂਲ, ਆਤਮਜਿਗਯਾਸਾ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਗਯਾਨਉਪਦੇਸ਼ਕ ਅਚਾਰਯ, ਰੋਗੀਆਂ ਲਈ ਸਫਾਖਾਨਾ, ਭੁੱਖਿਆਂ ਲਈ ਅੰਨਪੂਰਣਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ ਦੀ ਪਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੋਹਮਈ ਦੁਰਗਾ, ਅਤੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ਾਮ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ।"

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਬੁਢੇਦਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਖਾਸ ਯਯਾਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਗੁਰਦੁਆਰੀਆ ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਅਤੇ ਉਥੇ ਆਚਾਰ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ। ਜਮਾਨੇ ਦੀ ਗਰਦਿਸ਼ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਿਚ ਮੁਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਾਰਾ ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਤੇ ਭੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹੋਇਆ ਪਰ ਕੌਮ ਵਿਚੋਂ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲੋਪ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਬਿਗੜਦੀ ਗਈ ਅਰ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਹੋਈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕੇਵਲ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਗੁਰਧਾਮ ਰਹਿ ਗਏ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਜਾਯਦਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਘਰੇਲੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕੰਮ ਹੋਣ ਲੱਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਨਾ ਲੱਜਾ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੇੜ ਨਾਲ ਜਦ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਅਨੇਕ ਮਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਜਥੇ ਧਰਮ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਬਣਾਏ, ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਸ਼ ਆਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੰਘਸਭਾਵਾਂ ਅਰ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਅਰੰਭਿਆ, ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ, ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਆਦਿਕ ਅਖਬਾਰ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਤਮ ਲੇਖ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੌਮ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਆਈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ 'ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ' ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਭੀ ਇਸੇ ਯਤਨ ਦਾ ਫਲ ਹੈ।"

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਹਿਜ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕੋਈ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਅਦਾ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਰਾਹੀਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ, ਸਿੱਖ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਸੰਕਲਪ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ-ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਸਿੱਖਣੀ ਹੈ, ਰਸਤਾ ਤਲਾਸ਼ਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਨੂੰ 'ਧਰਮਸਾਲ' ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਧਰਮ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਸਥਾਨ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਰਾਤਾਂ, ਰੁੱਤਾਂ, ਬਿਤਾਂ ਤੇ ਵਾਰ, ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਅੱਗ

ਅਤੇ ਪਾਤਾਲ ਆਦਿ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਧਰਮ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਸਥਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤਾ, "ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਬਿਤੀ ਵਾਰ।। ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਬਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮਸਾਲ।।" ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੇ ਧਰਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੂਹੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਆਪੇ ਤਖਤੁ ਰਚਾਇਓਨੁ ਆਕਾਸ ਪਾਤਾਲ।। ਹੁਕਮੇ ਧਰਤੀ ਸਾਜੀਅਨੁ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲ।।"

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਵਿਚ 'ਧਰਮਸਾਲ' ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲ ਬੈਠਣ ਦਾ ਸਥਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, "ਮੈ ਬਧੀ ਸਦ ਧਰਮਸਾਲ ਹੈ।। ਗੁਰਸਿਖਾ ਲਹਦਾ ਭਾਲਿ ਕੈ॥ ਪੈਰ ਧੋਵਾ ਪਖਾ ਫੇਰਦਾ ਤਿਸੁ ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਲਗਾ ਪਾਇ ਜੀਉ॥" ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਉਸ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਇਆਕਲਪ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਘਰ ਹੀ ਧਰਮ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਸਥਾਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, "ਘਰਿ ਘਰਿ ਅੰਦਰਿ ਧਰਮਸਾਲ ਹੋਵੈ ਕੀਰਤਨ ਸਦਾ ਵਿਸੋਆ॥"

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਣਾ ਗੁਰੂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, "ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹਮਰਾ ਵੀਆਹੁ ਜਿ ਹੋਆ ਜਾਂ ਸਹੁ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਜਾਨਿਆ॥" ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਭਾਂਡਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਂਡਾ ਉਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਭਾਂਡਾ ਗੰਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਧੋਣ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਭਾਵ ਜੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਭਾਂਡਾ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨਾਲ ਮੈਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲੱਭ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਤਾਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੋਝੀ ਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਧੋਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਪਵਿਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੰਗੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਮੰਦੇ,

ਭਾਂਡਾ ਹਫ਼ਾ ਸੋਇ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ॥

ਭਾਂਡਾ ਅਤਿ ਮਲੀਣੁ ਧੋਤਾ ਹਫ਼ਾ ਨ ਹੋਇਸੀ॥

ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹੋਇ ਸੋਝੀ ਹੋਇਸੀ॥

ਮੈਲੋ ਹਫ਼ਾ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਆਪਿ ਵਰਤਾਇਸੀ॥

ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਦਾ ਰਾਹ ਦਰਸਾਵਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਸਤਾ ਜਾਣਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ

ਮਿਲਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਇਸੇ ਪਾਸੇ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਭਰਮ-ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਕਾਰ ਕਮਾਉਣੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਰ ਇੱਕ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਭਰਮ ਦੇ ਜਾਲੇ ਲਾਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣਾ ਹੈ,

ਸਤਿਗੁਰੁ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਾਰੀ ਏਹ ਕਰੇਹੁ॥

ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹੋਇ ਕੈ ਸਾਹਿਬੁ ਸੰਮਾਲੇਹੁ॥

ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਸਥਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਸੁਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਉਸ ਦਾ ਜਸ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਅਜਿਹਾ ਉਦਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਾਰੇ ਝਗੜੇ, ਕਲੇਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਦਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ,

ਗੁਰਦੁਆਰੈ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਸੁਣੀਐ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਮੁਖਿ ਭਣੀਐ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਮਿਟਾਏ ਸਤਿਗੁਰੁ

ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਦੇਵੇ ਮਾਨਾ ਹੋ॥

ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਰਾਹੀਂ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਕਾਰਜ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ 'ਸਕੂਲ' ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਾਰਜ ਵਿੱਦਿਆ ਕੇਂਦਰਾਂ ਨੇ ਸਾਂਭ ਲਏ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਥੇ ਗਰੀਬ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਫਤ ਵਿੱਦਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਆਤਮ ਜਗਿਆਸਾ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤਾਕਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰੋਗੀਆਂ ਲਈ ਸਫਾਖਾਨਾ ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਡਾਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੇ ਸਾਂਭ ਲਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਮੁਫਤ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਭੁੱਖਿਆਂ ਲਈ ਅੰਨਪੂਰਣਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਦਿਖਾਵੇ ਨਾਲ ਵੱਧ ਹੈ।

ਇਸਤਰੀ ਜਾਤ ਦੀ ਪੱਤ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮੁਸੀਬਤ ਸਮੇਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੇਖ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹੀ ਹੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਤੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਵਿਆਹ ਕੇ ਆਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਬੇਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ

ਹੈ ਪਰ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਸੰਗਠਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜਾ ਦੁੱਖ ਝੱਲ ਰਹੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਜੋ ਅਸਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ ਜਾਤਾਂ, ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਖਾਸ ਕਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਅਲੱਗ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣੇ ਜਦਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਦਰਸ਼ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਜਾਤ, ਧਰਮ ਜਾਂ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ। ਵੱਡਾ ਤੇ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਖਵਾਲੇ ਜਾਂ ਠੇਕੇਦਾਰ ਜਾਂ ਗਿਆਨੀ-ਧਿਆਨੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਦਲਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਾ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਬਣਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਗਰੀਬ ਪੇਂਡੂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਛਪਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਖਾਤਰ ਡੇਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਜ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਕਈ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਪੈਂਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਦਲਿਤ ਭਾਈਚਾਰਾ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਉਸਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰ ਹਰ ਇੱਕ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, 'ਜੋ ਜੀਅ ਆਵੇ ਸੋ ਰਾਜੀ ਜਾਵੇ।' ਸਿੱਖ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਭੁੱਲੇ-ਭਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਉਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਣਾ ਨਾ ਕਿ ਦੁਰਕਾਰਨਾ। ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ। ਹਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲ-ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੱਸਿਆ, ਉਸ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭ ਕੇ ਸਮੱਸਿਆ ਦੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ,

ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਮਿਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ

ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰਿ ਕਰਹੁ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੋ ਕੇ ਹੋਵਹੁ ਜੋਤੀ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੈਸਹੁ ਸਫਾ ਵਿਛਾਇ॥

(ਪੰਨਾ 1185)

ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਦੁਰਕਾਰਨ, ਅੱਡ ਕਰ ਦੇਣ ਜਾਂ ਅੱਡ ਹੋਣ ਵਰਗੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ-ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਚਾਰ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਦੁਆਰ ਰੱਖੇ ਤਾਂ ਕਿ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਅਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਹਰ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਆ ਸਕੇ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਬਣਨ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਐਸੇ ਆਗੂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਮਹਾਨ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਵੋਟੰਤਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸੀ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਪੋਪੰਤਰ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਕਬਜ਼ਾ

ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜੋ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

1. ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਜੋ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਸੰਸਥਾ ਐਲਾਨ ਕੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

2. ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨਾਲ ਦੋ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਜਥੇਦਾਰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਥੇਦਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਮਸਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ, ਝਗੜੇ ਨਿਬੇੜਨ, ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਸੈਂਸਰ ਕਰਨ ਅਤੇ

ਦੰਡ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਐਕਟ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਐਸੇ ਹੱਕ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

3. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਭਾਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਰਤੱਵ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦੀ ਥਾਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ, ਸੰਸਾਰਕ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾਂ, ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਜੋੜ ਮੇਲੇ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਲੰਗਰ, ਆਤਿਸ਼ਬਾਜੀ, ਦੀਵਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ, ਜਲਸੇ ਜਲੂਸ, ਖੇਡ ਤਮਾਸ਼ੇ, ਗਤਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

4. ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਹੱਕ ਦੇ ਕੇ ਮਹਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਨ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਤੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਡੇਰੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ 'ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ' ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਈ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ 'ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਉਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ' ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਗੈਰ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ

ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਵੰਡ ਛਕਣ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਵੱਡਾ ਧਰਮ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਅਜੋਕੇ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪੈ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਇੱਛਾਵਾਂ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

#

ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਖੇਤਵਾਲ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਸੰਨ 1173 ਈ. ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਕੁਰੈਸ਼ਮ ਖਾਤੂਨ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜਮਾਲ-ਉਦ-ਦੀਨ ਸੁਲੇਮਾਨ ਮੁਲਤਾਨ ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਭਣੇਵੇਂ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਮੁਲਤਾਨ ਸ਼ਹਾਬ-ਉਦ-ਦੀਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਕਸੂਰ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਖੇਤਵਾਲ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਸ਼ਾਹੀ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸੁਲਤਾਨ ਗਿਆਸ-ਉਦ-ਦੀਨ ਬਲਬਨ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਖੇਤਵਾਲ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਫੇਰ ਉਹ ਮੁਲਤਾਨ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮੌਲਵੀ ਮਨਹਾਲ-ਉਦ-ਦੀਨ ਤੋਂ

ਵਾਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ
ਫੋਨ: 206-434-1155

ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਹਦੀਸ ਤੇ ਛਿਕਾ ਪੜ੍ਹੇ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਦਿੱਲੀ ਚਲੇ ਆਏ ਅਤੇ ਖਵਾਜ਼ਾ ਕੁਤਬ-ਉਦ-ਦੀਨ ਕਾਕੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਹੋਇਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਕਾਕੀ ਸਾਹਿਬ ਮੁਲਤਾਨ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਛਿਆ, ਕੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹੋ? ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਨਾਬ ਮੈਂ ਨਾਫਹ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਾਕੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਨਾਫਹ, ਨਾਫਹ ਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਾਫਹ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਨਫਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ।

ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚੇਲਾ ਬਣਾ ਲਓ। ਕਾਕੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਅਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ, ਵਿਦਿਆ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸੂਫੀ ਸ਼ੈਤਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ

ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ

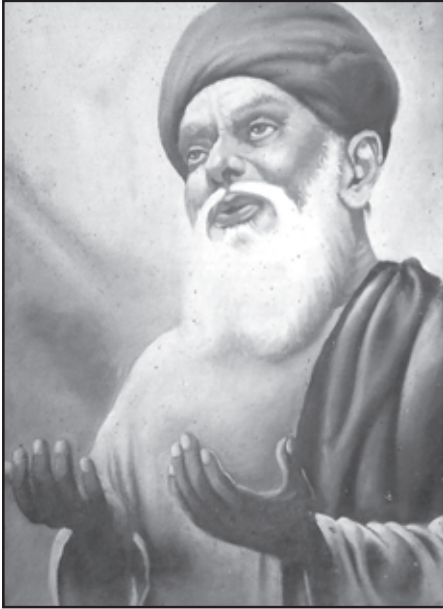
ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਜਾਣਾ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਵਿਦਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਹ ਫੜਿਆ। ਇਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਫਰ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਮੁਲਤਾਨ ਤੋਂ ਕੰਧਾਰ, ਬਗਦਾਦ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਗਏ। ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀ ਭਰਮਣ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਸੁਹਾਬ-ਉਦ-ਦੀਨ ਸੁਹਰਾਵਰਦੀ, ਖਵਾਜ਼ਾ ਫਰੀਦ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮਹੱਤਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਾਅਦੀ ਦੇ ਨਾਂ ਖਾਸ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹਨ।

ਸਫਰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਆ ਗਏ। ਕਾਕੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੇ ਦੇਸਤੀ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਗਜ਼ਨੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ। ਭੁੱਜੇ ਆਸਣ, ਇੱਟ ਦਾ ਸਿਰਹਾਣਾ, ਕੁਝ ਖਾਧੇ-ਪੀਤੇ ਬਿਨਾ ਸਰੀਰ ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਪਿੰਜਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਰਾਤ ਭਰ ਖੂਹ ਵਿਚ ਉਲਟੇ ਲਟਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਵਧ ਗਈ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਮਿਲਦਾ। ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਾਂਸੀ (ਹਿਸਾਰ) ਚਲੇ ਜਾਓ। ਉਥੇ ਇਕ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਕਾਕੀ ਸਾਹਿਬ ਰੱਬ ਨੂੰ

ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਮਿਲ ਗਈ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ

ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਚਿੱਤਰ

ਆਏ-ਗਏ ਸੇਵਕਾਂ ਅਤੇ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਆਏ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਔਲਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਲਈ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਾ ਮਿਲਦਾ। ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਉਹ

ਫੇਰ ਹਾਂਸੀ ਆ ਗਏ ਪਰ ਇਥੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜੁੜੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਥੋਂ ਉਹ ਅਯੋਧਨ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਦਲ ਕੇ ਪਾਕ ਪੱਤਣ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਵਿਗੜ ਕੇ ਅੱਜ ਕਲ ਪਾਕਪਟਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ ਹੈ।

ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਨਮਾਜ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਣ ਹੇਠਾਂ ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ੱਕਰ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਆਖਦੇ, ਜੋ ਨਮਾਜ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਔਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਈ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਨਮਾਜ ਪੜ੍ਹੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਸੱਲਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਉਥੇ ਢੇਰ ਸਾਰੀ ਸ਼ੱਕਰ ਪਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਘਰ ਬੈਠੀ ਫਿਕਰ ਕਰੇ ਕਿ ਅੱਜ ਉਸ ਦਾ ਪਾਜ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਉਹ ਫਰੀਦ ਦੇ ਮਸੱਲੇ (ਆਸਣ) ਹੇਠਾਂ ਸ਼ੱਕਰ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇਕ ਖਾਤੂਨ ਨੇ ਔਲਾ ਅੱਗੇ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ। ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤਾਂ ਢੇਰ ਸਾਰੀ ਸ਼ੱਕਰ ਮਿਲੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਰੱਜ ਰੱਜ ਖਾਧੀ। ਮਾਂ ਨੇ ਔਲਾ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਾਲਕ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਸ਼ਾਦੀ-ਸ਼ੁਦਾ ਫਕੀਰ ਸਨ। ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਵਾਈ ਸਨ ਪਰ ਆਪ ਫਕੀਰੀ ਵੇਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਛੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਦੋ ਧੀਆਂ ਸਨ। ਹਜਰਤ ਨਮਾਜ਼-ਉਦ-ਦੀਨ ਔਲੀਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਈ ਸਨ। ਪਾਕਪਟਨ ਦੀ ਗੱਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛੋਂ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ੇਖ ਬਦਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਸੁਲੇਮਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ 93 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰੇ ਸਨ

ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਸਲੋਕ

ਫਰੀਦਾ ਦਰ ਦਰਵੇਸੀ ਗਾਖਤੀ ਚਲਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਤਿ॥
ਬੰਨ੍ਹਿ ਉਠਾਈ ਪੋਟਲੀ ਕਿਥੈ ਵੇਵਾਂ ਘਤਿ॥

ਕਿਝੁ ਨ ਬੁਝੈ ਕਿਝੁ ਨ ਸੁਝੈ ਦੁਨੀਆ ਗੁਝੀ ਭਾਹਿ॥
ਸਾਈਂ ਮੇਰੇ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਨਾਹੀ ਤ ਹੋ ਭੀ ਦਝਾਂ ਆਹਿ॥

ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਜਾਣਾ ਤਿਲ ਬੋਤਤੋ ਸੰਮਲਿ ਬੁਕੁ ਭਰੀ॥
ਜੇ ਜਾਣਾ ਸਹੁ ਨੰਢਤਾ ਤਾਂ ਬੋਤਾ ਮਾਣੁ ਕਰੀ॥

ਜੇ ਜਾਣਾ ਲਤਿ ਛਿਜਣਾ ਪੀਡੀ ਪਾਈਂ ਗੰਢਿ॥
ਤੈ ਜੇਵਡੁ ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਕੋ ਸਭੁ ਜਗੁ ਡਿਠਾ ਹੰਢਿ॥

ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਤੂ ਅਕਲਿ ਲਤੀਫੁ ਕਾਲੇ ਲਿਖੁ ਨ ਲੇਖੁ॥
ਆਪਨੜੇ ਗਿਰੀਵਾਨ ਮਹਿ ਸਿਰੁ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਦੇਖੁ॥

ਫਰੀਦਾ ਜੋ ਤੈ ਮਾਰਨਿ ਮੁਕੀਆਂ ਤਿਨ੍ਹਾ ਨ ਮਾਰੇ ਘੁੰਮਿ॥
ਆਪਨੜੇ ਘਰ ਜਾਈਐ ਪੈਰ ਤਿਨ੍ਹਾ ਦੇ ਚੁੰਮਿ॥

ਫਰੀਦਾ ਜਾਂ ਤਉ ਖਟਣ ਵੇਲ ਤਾਂ ਤੂ ਰਤਾ ਦੁਨੀ ਸਿਉ॥
ਮਰਗ ਸਵਾਈ ਨੀਹਿ ਜਾਂ ਭਰਿਆ ਤਾਂ ਲਦਿਆ॥

ਦੇਖੁ ਫਰੀਦਾ ਜੁ ਬੀਆ ਦਾਤੀ ਹੋਈ ਭੂਰ॥
ਅਗਹੁ ਨੇਤਾ ਆਇਆ ਪਿਛਾ ਰਹਿਆ ਦੂਰ॥

ਦੇਖੁ ਫਰੀਦਾ ਜਿ ਬੀਆ ਸਕਰ ਹੋਈ ਵਿਸੁ॥
ਸਾਈਂ ਬਾਝਹੁ ਆਪਣੇ ਵੇਦਣ ਕਹੀਐ ਕਿਸੁ॥

ਫਰੀਦਾ ਅਖੀ ਦੇਖ ਪਤੀਣੀਆਂ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਰੀਣੇ ਕੰਨ॥
ਸਾਖ ਪਕੰਦੀ ਆਈਆ ਹੋਰ ਕਰੋਦੀ ਵੰਨ॥

ਫਰੀਦਾ ਕਾਲੀਂ ਜਿਨੀ ਨ ਰਾਵਿਆ ਧਉਲੀ ਰਾਵੈ ਕੋਇ॥
ਕਰ ਸਾਈਂ ਸਿਉ ਪਿਰਹਤੀ ਰੰਗੁ ਨਵੇਲਾ ਹੋਇ॥

ਫਰੀਦਾ ਜਿਨੁ ਲੋਇਣ ਜਗੁ ਮੋਹਿਆ ਸੇ ਲੋਇਣ ਮੈਂ ਡਿਨੁ॥
ਕਜਲ ਰੇਖ ਨ ਸਹਦਿਆ ਸੇ ਪੰਖੀ ਸੂਇ ਬਹਿਨੁ॥

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੋਦਿਆ ਚਾਂਗੋਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ॥
ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ॥

ਫਰੀਦਾ ਬੀਉ ਪਵਾਹੀ ਦਭੁ॥
ਜੇ ਸਾਈਂ ਲੋਤਹਿ ਸਭੁ॥
ਇਕੁ ਛਿਜਹਿ ਬਿਆ ਲਤਾਤੀਅਹਿ॥
ਤਾਂ ਸਾਈਂ ਦੇ ਦਰ ਵਾਤੀਅਹਿ॥

ਫਰੀਦਾ ਖਾਕੂ ਨ ਨਿੰਦੀਐ ਖਾਕੂ ਜੇਡੁ ਨ ਕੋਇ॥
ਜੀਵਦਿਆ ਪੈਰਾਂ ਤਲੈ ਮੁਇਆ ਉਪਰਿ ਹੋਇ॥

ਫਰੀਦਾ ਜਾ ਲਬੁ ਤਾ ਨੇਹੁ ਕਿਆ ਲਬੁ ਤਾ ਕੂਤਾ ਨੇਹੁ॥
ਕਿਚਰੁ ਝਤਿ ਲਘਾਈਐ ਛਪਰਿ ਤੁਣੈ ਮੇਹੁ॥

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋਤੋਹਿ॥
ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਢੂਢੋਹਿ॥

ਫਰੀਦਾ ਇਨੀ ਨਿਕੀ ਜੰਘੀਐ ਬਲ ਡੂੰਗਰ ਭਵਿਓਮੁ॥
ਅਜੁ ਫਰੀਦੈ ਕੂਜਤਾ ਸੈ ਕੋਹਾਂ ਬੀਓਮਿ॥

ਫਰੀਦਾ ਰਾਤੀ ਵਡੀਆਂ ਧਿਖ ਧੁਖਿ ਉਠਨਿ ਪਾਸ॥
ਧਿਗੁ ਤਿਨ੍ਹਾ ਦਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿਨਾ ਵਿਡਾਣੀ ਆਸ॥

ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਮੈ ਹੋਦਾ ਵਾਰਿਆ ਮਿਤਾ ਆਇਤਿਆਂ॥
ਹੋਤਾ ਜਲੈ ਮਜੀਠ ਜਿਉ ਉਪਰਿ ਅੰਗਾਰਾ॥

ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ॥
ਹੰਢੈ ਉਂਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੈਰਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ॥

ਫਰੀਦਾ ਗਲੀਏ ਚਿਕੜੁ ਦੂਰਿ ਘਰੁ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੇ ਨੇਹੁ॥
ਚਲਾ ਤਾ ਭਿਜੈ ਕੰਬਲੀ ਰਹਾਂ ਤ ਤੁਣੈ ਨੇਹੁ॥

ਭਿਜਉ ਸਿਜਉ ਕੰਬਲੀ ਅਲਹ ਵਰਸਉ ਮੇਹੁ॥
ਜਾਇ ਮਿਲਾ ਤਿਨਾ ਸਜਣਾ ਤੁਟਉ ਨਾਹੀ ਨੇਹੁ॥

ਫਰੀਦਾ ਮੈ ਭੋਲਾਵਾ ਪਗ ਦਾ ਮਤੁ ਮੈਲੀ ਹੋਇ ਜਾਇ॥
ਗਹਿਲਾ ਰੂਹੁ ਨ ਜਾਣਈ ਸਿਰੁ ਭੀ ਮਿਟੀ ਖਾਇ॥

ਫਰੀਦਾ ਸਕਰ ਖੰਡੁ ਨਿਵਾਤ ਗੁਤੁ ਮਾਖਿਉ ਮਾਂਝਾ ਦੁਧੁ॥
ਸਭੇ ਵਸਤੂ ਮਿਠੀਆਂ ਰਬ ਨ ਪੁਜਨਿ ਤੁਧੁ॥

ਫਰੀਦਾ ਰੋਟੀ ਮੇਰੀ ਕਾਠ ਕੀ ਲਾਵਣੁ ਮੇਰੀ ਭੁਖ॥
ਜਿਨਾ ਖਾਧੀ ਚੋਪਤੀ ਘਣੇ ਸਹਿਨਗੇ ਦੁਖ॥

ਰੁਖੀ ਸੁਖੀ ਖਾਇ ਕੈ ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ ਪੀਉ॥
ਫਰੀਦਾ ਦੇਖਿ ਪਰਾਈ ਚੋਪਤੀ ਨ ਤਰਸਾਏ ਜੀਉ॥

ਅਜੁ ਨ ਸੁਤੀ ਕੰਤ ਸਿਉ ਅੰਗੁ ਮੁਤੇ ਮਤਿ ਜਾਇ॥
ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਡੋਹਾਗਣੀ ਤੁਮ ਕਿਉ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ॥

ਸਾਹੁਰੈ ਢੋਈ ਨ ਲਹੈ ਪੇਈਐ ਨਾਹੀ ਥਾਉ॥
ਪਿਰੁ ਵਾਤਤੀ ਨ ਪੁਛਈ ਧਨ ਸੋਹਾਗਣਿ ਨਾਉ॥

ਨਾਤੀ ਧੋਤੀ ਸੰਬਹੀ ਸੁਤੀ ਆਇ ਨਚਿੰਦੁ॥
ਫਰੀਦਾ ਰਹੀ ਸੁ ਬੇਤੀ ਹਿੰਡੁ ਦੀ ਗਈ ਕਬੂਰੀ ਗੰਧੁ॥

ਜੋਬਨ ਜਾਂਦੇ ਨਾ ਡਰਾਂ ਜੇ ਸਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਜਾਇ॥
ਫਰੀਦਾ ਕਿਤੀਂ ਜੋਬਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿਨੁ ਸੁਕਿ ਗਏ ਕੁਮਲਾਇ॥

ਫਰੀਦਾ ਚਿੰਤ ਖਟੋਲਾ ਵਾਣੁ ਦੁਖੁ ਬਿਰਹਿ ਵਿਛਾਵਣੁ ਲੇਫੁ॥

ਏਹੁ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ ਤੂ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਵੇਖੁ॥

ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨ॥
ਫਰੀਦਾ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ ਉਪਜੈ ਸੋ ਤਨੁ ਜਾਣੁ ਮਸਾਨੁ॥

ਫਰੀਦਾ ਏ ਵਿਸੁ ਗੰਦਲਾ ਧਰੀਆਂ ਖੰਡੁ ਲਿਵਾਤਿ॥
ਇਕਿ ਰਾਹੋਦੇ ਰਹਿ ਗਏ ਇਕਿ ਰਾਧੀ ਗਏ ਉਜਾਤਿ॥

ਫਰੀਦਾ ਚਾਰਿ ਗਵਾਇਆ ਹੰਢਿ ਕੈ ਚਾਰਿ ਗਵਾਇਆ ਸੰਮਿ॥
ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੇਸੀਆ ਤੂ ਆਹੋ ਕੇਰੁ ਕੰਮਿ॥

ਫਰੀਦਾ ਦਰਿ ਦਰਵਾਜ਼ੈ ਜਾਇ ਕੈ ਕਿਉ ਡਿਠੋ ਘਤੀਆਲੁ॥
ਏਹੁ ਨਿਦੋਸਾਂ ਮਾਰੀਐ ਹਮ ਦੋਸਾਂ ਦਾ ਕਿਆ ਹਾਲੁ॥

ਘਤੀਏ ਘਤੀਏ ਮਾਰੀਐ ਪਹਰੀ ਲਹੈ ਸਜਾਇ॥
ਸੋ ਹੋਤਾ ਘਤੀਆਲੁ ਜਿਉ ਡੁਖੀ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ॥

ਬੁਝਾ ਹੋਆ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ ਕੰਬਣਿ ਲਗੀ ਦੇਹੁ॥
ਜੋ ਸਉ ਵਰ੍ਹਿਆ ਜੀਵਣਾ ਭੀ ਤਨੁ ਹੋਸੀ ਖੇਹੁ॥

ਫਰੀਦਾ ਬਾਰਿ ਪਰਾਇਐ ਬੈਸਣਾ ਸਾਂਈ ਮੁਝੈ ਨ ਦੇਹਿ॥
ਜੋ ਤੂ ਏਵੈ ਰਖਸੀ ਜੀਉ ਸਰੀਰਹੁ ਲੇਹਿ॥

ਕੰਧਿ ਕੁਹਾਤਾ ਸਿਰਿ ਘਤਾ ਵਣਿ ਕੈ ਸਰੁ ਲੋਹਾਰੁ॥
ਫਰੀਦਾ ਹਉ ਲੋੜੀ ਸਹੁ ਆਪਣਾ ਤੂ ਲੋਤਹਿ ਅੰਗਿਆਰ॥

ਫਰੀਦਾ ਇਕਨਾ ਆਟਾ ਅਗਲਾ ਇਕਨਾ ਨਾਹੀ ਲੋਣੁ॥
ਅਗੈ ਗਏ ਸਿੰਵਾਪਸਨਿ ਚੋਟਾਂ ਖਾਸੀ ਕਉਣੁ॥

ਪਾਸਿ ਦਮਾਮੇ ਛਤੁ ਸਿਰਿ ਭੇਰੀ ਸਡੋ ਰਡ॥
ਜਾਇ ਸੁਤੇ ਜੀਰਾਣ ਮਹਿ ਬੀਏ ਅਤੀਮਾ ਗਡ॥

ਫਰੀਦਾ ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾਤੀਆਂ ਉਸਾਰੇਦੇ ਭੀ ਗਏ॥
ਕੂਤਾ ਸਉਦਾ ਕਰਿ ਗਏ ਗੋਰੀ ਆਏ ਪਏ॥

ਫਰੀਦਾ ਖਿੰਬਤਿ ਮੇਖਾ ਅਗਲੀਆ ਜਿੰਦੁ ਨ ਕਾਈ ਮੇਖ॥
ਵਾਰੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਚਲੇ ਮਸਾਇਕ ਸੇਖ॥

ਫਰੀਦਾ ਦੁਹੁ ਦੀਵੀ ਬਲੰਦਿਆ ਮਲਕੁ ਬਹਿਠਾ ਆਇ॥
ਗਤੁ ਲੀਤਾ ਘਟੁ ਲੁਟਿਆ ਦੀਵੜੇ ਗਇਆ ਬੁਝਾਇ॥

ਫਰੀਦਾ ਵੇਖੁ ਕਪਾਹੈ ਜਿ ਬੀਆ ਜਿ ਸਿਰ ਬੀਆ ਤਿਲਾਹ॥
ਕਮਾਦੈ ਅਰੁ ਕਾਗਦੈ ਕੁੰਨੇ ਕੋਇਲਿਆਹ॥
ਮੰਦੇ ਅਮਲ ਕਰੇਦਿਆ ਇਹ ਸਜਾਇ ਤਿਨਾਹ॥

ਫਰੀਦਾ ਕੰਨਿ ਮੁਸਲਾ ਸੂਫੁ ਗਲਿ ਦਿਲਿ ਕਾਤੀ ਗੁਤੁ ਵਾਤਿ॥

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ 'ਤੇ

1266 ਈ. ਵਿਚ ਇਸ ਜਹਾਨ-ਏ-ਫਾਨੀ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਏ। ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਸਹੀ ਅਸੂਲਾਂ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਰਹੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਈ ਸੂਫੀ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮੰਗ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੈਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਕ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਾਕਪਟਨ ਆਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜਾਗੀਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਜਰੂਰਤਮੰਦ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਪੁੰਨ ਮਿਲੇਗਾ।

ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ, ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ, ਅਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਥਾਂ ਮਿਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ, ਬਾਰੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਫਰੀਦ ਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਅਤੇ ਭਗਤ ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੇ 4 ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ 112 ਸਲੋਕ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਿਆ।

ਬਾਹਰਿ ਦਿਸੈ ਚਾਨਣਾ ਦਿਲਿ ਅੰਧਿਆਰੀ ਰਾਤ॥

ਫਰੀਦਾ ਰਤੀ ਰਤੁ ਨ ਨਿਕਲੈ ਜਿ ਤਨੁ ਚੀਰੈ ਕੋਇ॥
ਜੋ ਤਨ ਰਤੇ ਰਬ ਸਿਉ ਤਿਨ ਤਨਿ ਰਤੁ ਨ ਹੋਇ॥

ਫਰੀਦਾ ਸੋਈ ਸਰਵਰੁ ਢੂਢਿ ਲਹੁ ਜਿਬਹੁ ਲਭੀ ਵਬੁ॥
ਛਪਤਿ ਢੂਢੈ ਕਿਆ ਹੋਵੈ ਚਿਕਤਿ ਡੁਬੈ ਹਬੁ॥

ਫਰੀਦਾ ਨੰਢੀ ਕੰਤੁ ਨ ਰਾਵਿਓ ਵਡੀ ਬੀ ਮੁਈਆਸੁ॥
ਧਨ ਕੂਕੇਦੀ ਗੋਰ ਮੇਂ ਤੈ ਸਹ ਨਾ ਮਿਲੀਆਸੁ॥

ਫਰੀਦਾ ਸਿਰ ਪਲਿਆ ਦਾਤੀ ਪਲੀ ਮੁਛਾਂ ਭੀ ਪਲੀਆਂ॥
ਰੇ ਮਨ ਗਹਿਲੇ ਬਾਵਲੇ ਮਾਣਹਿ ਕਿਆ ਰਲੀਆਂ॥

ਫਰੀਦਾ ਕੋਠੇ ਧੁਕਣੁ ਕੋਤਤਾ ਪਿਰ ਨੀਦਤੀ ਨਿਵਾਰ॥
ਜੋ ਦਿਹ ਲਧੇ ਗਾਣਵੇ ਗਏ ਵਿਲਾਤਿ ਵਿਲਾਤਿ॥

ਫਰੀਦਾ ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾਤੀਆ ਏਤੁ ਨ ਲਾਏ ਚਿਤੁ॥
ਮਿਟੀ ਪਈ ਅਤੋਲਵੀ ਕੋਇ ਨ ਹੋਸੀ ਮਿਤੁ॥

ਫਰੀਦਾ ਮੰਡਪ ਮਾਲੁ ਨ ਲਾਇ ਮਰਗ ਸਤਾਣੀ ਚਿਤਿ ਧਰਿ॥
ਸਾਈ ਜਾਇ ਸਮੂਹਿ ਜਿਥੈ ਹੀ ਤਉ ਵੰਵਣਾ॥

ਫਰੀਦਾ ਜਿਨ੍ਹੀ ਕੰਮੀ ਨਾਹਿ ਗੁਣ ਤੇ ਕੰਮਤੇ ਵਿਸਾਰਿ॥
ਮਤੁ ਸਰਮਿੰਦਾ ਬੀਵਹੀ ਸਾਂਈ ਦੈ ਦਰਬਾਰਿ॥

ਫਰੀਦਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਰਿ ਚਾਕਰੀ ਦਿਲ ਦੀ ਲਾਹਿ ਭਰਾਂਦਿ॥
ਦਰਵੇਸਾਂ ਨੋ ਲੋੜੀਐ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਜੀਰਾਂਦਿ॥

ਫਰੀਦਾ ਕਾਲੇ ਮੈਡੇ ਕਪੜੇ ਕਾਲਾ ਮੈਡਾ ਵੇਸੁ॥
ਗੁਨਹੀ ਭਰਿਆ ਮੈ ਫਿਰਾ ਲੋਕੁ ਕਰੈ ਦਰਵੇਸੁ॥

ਤਤੀ ਤੋਇ ਨ ਪਲਵੈ ਜਿ ਜਲਿ ਟੁਬੀ ਦੇਇ॥
ਫਰੀਦਾ ਜੋ ਡੋਹਾਗਣਿ ਰਬ ਦੀ ਝੂਰੇਈ ਝੂਰੇਇ॥

ਜਾਂ ਕੁਆਰੀ ਤਾ ਚਾਉ ਵੀਵਾਹੀ ਤਾ ਮਾਮਲੇ॥
ਫਰੀਦਾ ਏਹੋ ਪਛੋਤਾਉ ਵਤਿ ਕੁਆਰੀ ਨ ਬੀਐ॥

ਕਲਰ ਕੇਰੀ ਛਪੜੀ ਆਏ ਉਲਬੇ ਹੰਝ॥
ਚਿੰਜੂ ਬੋਤਨਿ ਨਾ ਪੀਵਹਿ ਉਡਣ ਸੰਦੀ ਡੰਝ॥

ਹੰਸੁ ਉਡਰਿ ਕੋਧੈ ਪਇਆ ਲੋਕੁ ਵਿਡਾਰਣਿ ਜਾਇ॥
ਗਹਿਲਾ ਲੋਕੁ ਨ ਜਾਣਦਾ ਹੰਸੁ ਨ ਕੋਧਾ ਖਾਇ॥

ਚਲਿ ਚਲਿ ਗਈਆਂ ਪੰਖੀਆ ਜਿਨ੍ਹੀ ਵਸਾਏ ਤਲ॥
ਫਰੀਦਾ ਸਰੁ ਭਰਿਆ ਭੀ ਚਲਸੀ ਥਕੇ ਕਵਲ ਇਕਲ॥

ਫਰੀਦਾ ਇਟ ਸਿਰਾਣੇ ਭੁਇ ਸਵਣੁ ਕੀਆ ਲਤਿਓ ਮਾਸਿ॥
ਕੋਤਤਿਆ ਜੁਗ ਵਾਪਰੇ ਇਕਤੁ ਪਇਆ ਪਾਸਿ॥

ਜੈਤੋ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਅੰਦਰ ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਹੀ ਪਛਾਣ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਆਗਾਜ਼ ਪੱਖੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਵਰਗੇ ਕੌਮੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸਦਕਾ ਇਹ ਕੌਮੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਵੀ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਰੂਪੇਸ਼ੀ ਸਹੇੜਨਾ ਵੀ ਉਸ ਦੀ

ਪ੍ਰੋ. ਮਲਵਿੰਦਰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੜੈਚ
ਫੋਨ: +91-0172-2556314

ਵਿਸ਼ਾਲ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਤੋਂ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ 1920 ਦੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖੂਨੀ ਸਾਕੇ ਪਿੱਛੋਂ 5 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਇਸੇ ਸਾਕੇ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਨਾ ਕੇਵਲ ਹਾਜ਼ਰੀ ਹੀ ਭਰੀ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਾਂਗ ਕਾਲੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕੈਲੰਡਰ ਲਿਆਉਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੁੰਝਿਆ।

ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥੇ ਦੀ ਆਉ ਭਗਤ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਸਚੇਤ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ‘ਸ਼ਰੀਕ’ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ‘ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਰਜ਼ਾ ਬਿਨਾ ਪੱਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਿਲ ਸਕਦਾ’, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਰਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਅੱਡੀ-ਚੋਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵੀ ਲਾਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਕੁਝਾਏ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਘਰਦਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ‘ਰੂਪੇਸ਼ੀ’ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਕਾਨ੍ਹਪੁਰ ਵਿਚ ਐਚ.ਐਸ.ਆਰ. ਦੇ ਗਠਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ‘ਵਾਰਦਾਤਾਂ’ ਵਿਚ ਵੀ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ 1927 ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਲੁਭਾਉਣੀ ਮੰਜੇ ਵਾਲੀ ਫੋਟੋ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ‘ਮੈਂ ਨਾਸਤਕ ਕਿਉਂ ਹਾਂ’ ਨਾਲ ਜੋੜ-ਮੇਲ ਕਰ ਕੇ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ 16-17 ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਹੀ ਸੀ।

ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਆਗਾਜ਼

ਮਹਾਰਾਜ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਦੀ

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਮੋਰਚਾ ਆਪਣੇ ਆਗਾਜ਼ ਪੱਖੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਵਰਗੇ ਕੌਮੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸਦਕਾ ਇਹ ਕੌਮੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਰੂਪੇਸ਼ੀ ਸਹੇੜਨਾ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਮਲਵਿੰਦਰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੜੈਚ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬਰਤਰਫੀ: ਮਹਾਰਾਜ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਰਾਣੀ ਜਸਮੇਰ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ 4 ਮਾਰਚ 1883 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਖੋਜੀ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮੀ ਹਸਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। 1906 ਤੋਂ 1908 ਤੱਕ ਟਿੱਕਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ (ਵਾਇਸਰਾਏ) ਦੀ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ। ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਸਰਕਾਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ। ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ 5 ਅਪਰੈਲ 1921 ਦੇ ਦਿਨ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਜਾਂ ਦੁਪੱਟੇ ਸਜਾਉਣ, ਥਾਂ-ਥਾਂ ਦੀਵਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਿੱਖ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਕੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ‘ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਲੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਦਫਤਰ ਬੰਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ

ਕਈ ਸੰਗੀਨ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਵਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ। 1922 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਜੱਜ ਨੇ ਪਤਾਲਾ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਖਿਲਾਫ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਜੁਲਾਈ 1923 ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜੇ ‘ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਗੱਦੀ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਜਰਾਤ ਭੱਤਾ ਲੈ ਲੈਣ ਦੀ ਲਿਖਤ ਲੈ ਲਈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਦੇ ਕੇ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਲਈ ਜਾ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਜਥਾ

ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਮੈਂਬਰਾਂ-ਜੀ.ਕੇ. ਗੋਖਲੇ, ਆਰ.ਬੀ. ਘੋਸ਼, ਪੰਡਿਤ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਮਾਲਵੀਆ ਆਦਿ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਰੜਕਣ ਲੱਗੇ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਕਾਲ-ਚਲਣੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜਨਵਰੀ 1912 ਵਿਚ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਸੰਭਾਲਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੱਥੋਂ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਦੀ ਰਸਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੱਖ ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਅਪਨਾਇਆ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਗੀ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ 1914-15 ਦੇ ਗਦਰੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੀਆਂ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਸਮੇਂ

ਸੀ।

ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਖਿਲਾਫ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮੌਕੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਮੌਕਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਾਭਾ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਘਰੇਲੀ ਝਗੜੇ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜੇ ਇਕੋ ਹੀ ਖਾਨਦਾਨ ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਦੇ ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਅੰਗ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੋਰ ਬਾਰਸ਼ੂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਮੁਕਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ-ਖਾਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਗੰਢ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੱਡਾ ਪਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਟਿਆਲਾ ਨਰੇਸ਼ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਖਿਲਾਫ

ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਸਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਰ (ਪ੍ਰਬੰਧਕ) ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਰੋਸ ਫੈਲ ਗਿਆ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਨਾਭੇ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪਾਠ ਤੇ ਅਰਦਾਸੇ ਕੀਤੇ। ਜੈਤੋ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਇਕ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ 27 ਅਗਸਤ 1923 ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਫਿਰ 14 ਸਤੰਬਰ 1923 ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੰਗਸਰ ਅੰਦਰ ਹੋ ਰਹੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਨੂੰ ਖੰਡਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ 14 ਸਤੰਬਰ 1923 ਤੋਂ ਬਾਕਾਇਦਾ, ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ, ਜੈਤੋ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਹੈਲੋ, ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਭਲਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਆਵਾਂਗਾ, ਨਹੀਂ ਕਹਾਣੀ ਖਤਮ ਸਮਝੋ।” ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਸਰਪੰਚ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਿਨਾ ਇਹ ਜਾਣੇ ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਫੋਨ ‘ਤੇ ਕੌਣ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੌਕਾ ਮੇਲ ਹੀ ਸਮਝੋ ਕਿ ਫੋਨ ਸੁਣਨ ਵਾਲੀ ਉਸ ਦੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਨੂੰਹ ਜਸ਼ਨ ਸੀ, ਜੋ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਘਬਰਾ ਗਈ।

ਸੁਕੰਨਿਆ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨਾਭਾ

ਫੋਨ: 815-307-3112

ਜਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਪਾਪਾ ਜੀ ਬੋਡੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ।” ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਨਾ ਆਇਆ। ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੇ ਗਲਤ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

ਅੱਗੋਂ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਇਥੇ ਰੌਲਾ ਬਹੁਤ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੋਡੂ ਪਰਾਂ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲ ਸੁਣ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਾ।”

ਉਸ ਨੇ ਚਾਅ ਮਲੋਦੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਪਾ ਜੀ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਨਾਨਕੇ ਆਏ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਘਰ

ਦਹੇਜ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ

ਸ਼ਰੀਕਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ‘ਹੈਲੋ’ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਫਿਰ ਉਹੋ ਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, “ਬੋਡੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹੋ ਦਿਓ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗਾ ਭਲਕੇ।”

ਜਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਰੌਦੀ ਰੌਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਪਾਪਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਡੋਢ ਲੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਤੇ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ।”

“ਇਹ ਬੋਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਬਾਰੇ ਸਾਫ਼ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਨਾਲੇ ਵੱਡੇ ਫਰਿਜ਼ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਿਜ਼ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਹੀ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੋ।” ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਜੋਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਆਪਣੇ ਪਾਪਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਾ ਦੇਹ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵੀ।”

ਜਸ਼ਨ ਨੇ ਹੌਸਲਾ ਬਟੋਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਪਾਪਾ

ਜੀ, ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਐਨ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਗੇ?”

“ਇਹ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।” ਅੱਗੋਂ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰੁੱਖਾ ਜੁਆਬ ਸੀ, ਜੋ ਸਹੁਰਾ ਘੱਟ, ਗੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਰਪੰਚ ਵੱਧ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜਸ਼ਨ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ‘ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਦੀ ਤੇ ਪਾਏ ਰੰਗਲੇ ਚੂੜੇ ਵੱਲ ਅਤੇ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਮਜਬੂਰ ਪਿਤਾ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਜਦ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ‘ਤੇ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕੁਮੈਂਟ ਆਉਣ ਲੱਗੇ: “ਦੋਵੇਂ ਮੁੰਡਾ-ਕੁੜੀ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਾਜ ਤੋਂ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ?”, “ਫਿਰ ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰੂ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੂ!”, “ਸ਼ਰਮ ਆਉਣ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪੁੱਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਵਕਫਾ 4 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਹਾਲਤ ਦਾ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ।”, “ਓ ਯਾਰ, ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਸਮਝੂ ਤਾਂ ਆਤਮੀਏ,

ਬੈਂਕ ਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਿਉਂ ਸਮਝਣਗੇ?”, “ਓ ਯਾਰ, ਸਰਪੰਚ ਡਿਫਾਲਟਰ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਧੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰੇਗਾ।”, “ਪਿੰਡ ਦਾ ਮੋਹਤਬਰ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਇੰਨੇ ਗੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਤੇ ਅਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਕਿਉਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ?”, “ਬਸ ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਇੰਨਾ ਕੰਮ ਕਰੀਏ ਕਿ ਇਸ ਫੋਨ ਕਾਲ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਫੈਲਾਓ ਕਿ ਸਰਪੰਚ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਜੋਗਾ ਨਾ ਰਹੇ ਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਨ ਹੋ ਜਾਣ।” ਇਤਿਆਦਿ।

“ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨੂੰਹਾਂ-ਧੀਆਂ ਸੱਸ ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ।” ਘਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨਾਈਆਂ ਦੇ ਬੁੱਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਧੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਸ ਹੁੰਦੀ ਸੁਰ-ਸੁਰ ਨੂੰ ਸੁਣ ਲਿਆ ਸੀ।

ਜਸ਼ਨ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਜ ਦੇ ਲੋਭੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਏਗੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਸਮਾਜਿਕ ਦਬਾਅ ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਇੱਜਤ ਦੇ ਡਰੋਂ ਰੌਦੀ ਰੌਦੀ ਨੇ ਫੋਨ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ।

ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ

ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸਿੱਖ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ਦੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੌ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇਵਾਰ ਜਥੇ ਜੈਤੋ ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ‘ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਗਈ ਤੇ ਲਾਠੀ-ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਜਥੇ ਨੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਤੋਂ 12 ਅਪਰੈਲ 1924 ਨੂੰ ਚੱਲ ਕੇ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ 26 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ, ‘ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਚੱਕ ਨੰਬਰ 105 ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ। ਉਥੇ ਉਸ ਨੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥੇ ਦੀ ਟਹਿਲ-ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਐਕਟ, ਧਾਰਾ 17 (1) ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਭਗੋਤਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਉਹ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਕਾਨ੍ਹਪੁਰ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਉਥੋਂ ਉਹ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਉਹ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮੁਸਲਿਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।’

ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਜਥਾ ਜੈਤੋ ਵੱਲ ਪੈਦਲ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸੋ ਆਪਣੇ ਲੰਮੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਥਾਂ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਲਈ ਠਹਿਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਥੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਸ ਲਈ ਅਗਾਊਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ, ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ, ਜਿਹੜੇ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਆਗੂ ਸਨ, ਸਰਦਾਰ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਲਾਹੌਰ ਗਏ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਥੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਬਈ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਨਰੇਰੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਆਪਣੇ ਪਿੱਠਾਂ ਨੂੰ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਦਿਲੋਂ ਤਾਂ ਲੋਕ ਭਾਵੇਂ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਤੋਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤਾ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਡਰ ਉਦੋਂ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਹੇੜਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਮੰਡਰਾਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ।

ਜਥੇ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਜਥੇ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਹੀ ਛਕਾਇਆ, ਸਗੋਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੇ ਜੋਸ਼ੀਲਾ ਭਾਸ਼ਣ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਆਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਸਬੰਧੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਅਪਰੈਲ 1925 ਵਿਚ ਮੁੱਕਣ ‘ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਵੀ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਕਾਰਨ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਾਰੰਟ ਵਾਪਸ ਨਾ ਲਏ ਗਏ ਜੋ ਕਿਤੇ 1925 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਮਨਸੂਖ ਹੋਣੇ ਸਨ।

ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਦੀਆਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਉਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਫਰਵਰੀ 1925 ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵੰਡੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅਕਤੂਬਰ 1925 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਵਧਾਉਣ ਖਿਲਾਫ ਜ਼ਿੰਮੀਂਦਾਰ ਸਭਾ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਗ ਲਿਆ ਸੀ।

#

ਪਿਛਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਲ ਬਾਹਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਣੇ ਪਾਈਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਂ ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ। ਜਦ ਚਿੜੀਆਂ ਚੋਗਾ ਚੁਗਣ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਆਹ ਕੀ! ਅਜੇ ਮੈਂ ਕਲਮ ਫੜੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਹਰ ਦਾਣੇ ਚੁਗਦੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਫੁਰਕ ਕਰ ਕੇ ਉਡ ਗਈਆਂ। ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਬਾਜ ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਾਲਿਮ ਪੰਜਿਆਂ ਵਿਚ ਦਬੋਚੀ ਉਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚਿੜੀ ਦੀ ਚੁੰ ਚੁੰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਪਈ ਪਰ ਮੈਂ ਥਾਏ ਹੀ ਪੱਥਰ ਬਣੀ ਖੜੀ ਵੇਖਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ। ਸੋਚਣ ਲਗੀ ਕਿ ਆਹ ਚਿੜੀ ਤੇ ਬਾਜ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਦੀ ਮੁਕ ਵੀ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਸੁਣਿਆ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਪਤਿਆ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਚਿੜੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਬਾਜਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਭੈੜੀ ਦੁਰਗਤੀ ਵੀ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਤੇ ਬਾਜ ਸਰਮਿੰਦਾ ਜਿਹੇ ਹੋ ਕੇ

ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਬੈਠ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਖੋਰੇ ਕਿਤੇ ਉਡ-ਪੁਡ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਮੁੜ ਉਹੋ ਹੀ ਹਾਲ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਬਲਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਾਜ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਤੇ ਚਿੜੀਆਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬੋੜੀਆਂ ਹੀ ਬਚੀਆਂ ਨੇ।

ਮਨ ਉਡ ਗਿਆ ਪੌਣ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ, ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰੀਲ ਹੀ ਘੁੰਮ ਗਈ-ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕੱਚੇ ਕੋਠੇ, ਕੱਚੀਆਂ ਕੰਧਾਂ, ਕੰਧਾਂ ਉਤੇ ਉਭਰ-ਖਾਭਰ ਲੱਕੜ ਦੇ ਗੋਲ ਮੋਲ ਸ਼ੜੀਰ, ਉਤੇ ਵਿੰਗੇ ਟੇਡੇ ਬਾਲੇ, ਬਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪਰਾਲੀ ਜਾਂ ਸਰਕੜਾ ਵਿਛਾ ਕੇ ਉਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਘੱਤਣੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਤੌਂਕ ਤੌਂਕ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਕੁਟ ਕੁਟ ਕੇ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਨਾ, ਛੱਪੜ 'ਚੋਂ ਗਾਰਾ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਆਉਣਾ, ਵਿਚ ਤੁੜੀ

ਚਿੜੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ...

ਪਾ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਣੀ ਮਾਰਨੀ। ਗਾਰਾ ਤੇ ਤੁੜੀ ਘਿਉ-ਘਿਉ ਹੋ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਕੋਠੇ ਦੀ ਛੱਤ ਤੇ ਕੰਧਾਂ ਲਿੱਪ ਦੇਣੀਆਂ, ਇੰਜ ਹੋ ਜਾਣਾ ਕੋਠਾ ਤਿਆਰ। ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਟੱਬਰ ਦੇ ਜੀਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦੇ, ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ੜੀਰਾਂ ਉਤੇ ਬਾਲਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਜੋ ਥਾਂ ਬਚਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਚਿੜੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਚਿੜੀਆਂ ਨੇ ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਲੰਮੇ ਲੰਮੇ ਕੱਖ ਤੀਲੇ ਲਿਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕਾਈ ਜਾਣੇ। ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ, ਅੱਧੇ ਕੁ ਤੀਲੇ ਡਿਗ ਪੈਣੇ ਤੇ ਅੱਧੇ ਕੁ ਉਥੇ ਸ਼ੜੀਰ 'ਤੇ ਅੜ ਜਾਣੇ। ਇਵੇਂ ਔਖਾ-ਸੌਖਾ ਬਣ ਜਾਣਾ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਆਲ੍ਹਣਾ ਭਾਵ ਰੋਣ ਬਸੇਰਾ।

ਆਮ ਹੀ ਘਰਾਂ 'ਚ ਬੂਹਾ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹੀ ਛੱਤ ਤੋਂ ਲਟਕਦੇ ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਤੀਲੇ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਸੁਆਣੀ ਨੇ ਆਖਣਾ, “ਇਕ ਤਾਂ ਆਹ ਚਿੜੀਆਂ ਸਾਰੀ ਪਰਾਲੀ ਅੰਦਰੀ ਢੋਅ ਛੱਡਦੀਆਂ ਹਨ।” ਅੱਗਿਓਂ ਦੂਜੇ ਨੇ ਆਖਣਾ, “ਰੱਬ ਦੇ ਜੀਅ ਨੇ ਜੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ।” ਪਰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਜਦ ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ ਬੋਣਾਂ ਨੂੰ ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਚੁਕ ਲਿਆਣਾ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਹੀ ਕਾਂ ਦੇ ਮਗਰੇ ਭੱਜ ਪੈਣਾ। ਹੁਣ ਨਾ ਹੀ ਕੱਚੇ ਕੋਠੇ ਰਹੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਹੀਆਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ। ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਚਿੜੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਮੁਕਾ ਛੱਡੀ ਏ।

ਸੁਖ ਨਾਲ ਇਥੇ ਚਿੜੀਆਂ ਬਬੇਰੀਆਂ ਨੇ, ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਬੋਟ ਲੈ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਚੋਗਾ ਚੁਗਣ। ਉਥੇ ਮੋਢੇ ਕਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੁੜਦੇ ਤੇ ਇਥੇ ਗਰਕ ਜਾਣੇ ਬਾਜ ਬਬੇਰੇ ਉਡਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਅਜੇ ਹੁਣੇ ਈ ਤੇ ਬਾਜ ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਉਡਿਆ ਏ। ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ, ਭਲਾਂ ਕੀ ਇਹ ਬਾਜ ਧੁਰ ਕਦੀਮੋਂ ਹੀ ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਆਏ ਨੇ? ਜੇ ਖਾਂਦੇ ਆਏ ਨੇ

ਤਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਜੋ ਬਾਜਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਫਤਵਾ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕਰੇ ਕਿ ਅਗੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਾਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚੁਕ ਲਿਆਵੇਗਾ। ਬੇੜੀ ਗਰਕ ਜਾਣੇ ਅੱਤਰੇ ਬਾਜਾਂ ਦੀ, ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਸੋਹਲ ਤੇ ਭੋਲੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ। ਚੰਦਰੇ ਬਾਜ ਤਾਂ ਸ਼ਕਲੋਂ ਹੀ ਬੜੇ ਡਰਾਵਣੇ ਤੇ ਗੰਦੇ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਮੋਢੇ ਝੱਟ ਝਪਟ ਮਾਰ ਕੇ ਚਿੜੀ ਲੈ ਉਡਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਕੋਈ

ਧਰਮ ਦਾ ਡਰ, ਨਾ ਸਮਾਜ ਦਾ ਭੈਅ।

ਮੈਂ ਵੀ ਪਈ ਕੀ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ, ਕਦੀ ਜਨੌਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਭਲਾ ਧਰਮ ਤੇ ਸਮਾਜ ਹੁੰਦੇ ਨੇ! ਧਰਮ ਤੇ ਸਮਾਜ ਤਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹਾਏ ਰੱਬਾ! ਉਥੇ ਕਿਹੜੀ ਪਈ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਧਰਮ ਵੀ ਹੈ, ਸਮਾਜ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਧੀਆਂ ਚੁਕੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਅਜ਼ਮਤਾਂ ਵੀ ਲੁੱਟੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਬਬੇਰਾ ਕੁਝ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਅਤੇ ਸਮਾਜ? ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ਮੰਡਰਾਉਂਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਬਾਜ ਸ਼ੋਰੇਆਮ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪਏ ਕਰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਬਚ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਉਤੇ ਹਨ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਜੋ ਮੁਲਕ 'ਤੇ ਹਕੂਮਤਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਈ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ।

ਆਮ ਲੋਕੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵੀ ਤੇ ਫੈਸ਼ਨਾਂ ਪੱਟੀਆਂ ਹਨ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਏ ਦਿਨ ਰੋਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੋਚ ਕੇ ਤਾਂ ਵੇਖੋ, ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਅੱਗਿਓਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾਂ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਲੋਕ ਚੁੱਕ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਬਾਜ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਰੇ ਹੀ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਜਾਂ ਤੇ ਸ਼ਿਕਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਤੇ ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਆਪਣੀ ਹੋਕਤ ਜਾਂ ਤਾਕਤ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਪਾਲਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਵੱਡਿਆਂ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਬਾਜਾਂ ਤੇ ਸ਼ਿਕਰਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਲੀਆਂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਜਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਜੀਪਾਂ 'ਚ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਡਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਜਾਂ-ਸ਼ਿਕਰਿਆਂ ਵਰਗੇ ਮੁਸ਼ਟੰਡੇ ਜਦੋਂ ਵੀ, ਜਿਥੇ ਵੀ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਨਸ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰੇ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਚਿੜੀ ਵਰਗੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਾਲਮ ਪੰਜਿਆਂ ਵਿਚ ਦਬੋਚ ਕੇ ਲੈ ਉਡਦੇ ਹਨ। ਚਿੜੀਆਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ-ਨਾ ਧਰਮ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਮਾਜ। ਮਾਪੇ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲੇ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਕੁੜੀਆਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੂਜੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਜਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀਆਂ?

ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬਚਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਅਣਖੀ ਸੂਰਮੇ ਜਰਨੈਲ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਏ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰ ਵਰਗੇ, ਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੇ ਪੰਜਿਆਂ 'ਚੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਬਾਇੰਜਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਕੌਣ ਬਚਾਵੇ?

ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਜਾਣੇ ਔਤਰੇ ਡੋਗਰਿਆਂ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਚੰਦਰੀ ਫੁਟ ਦਾ ਐਸਾ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਗਲਿਆ, ਨਾ ਹੀ ਸੜਿਆ ਸਗੋਂ ਉਸ ਫੁੱਟ ਦਾ ਦਰੱਖਤ ਤਾਂ ਮੋਇਆ ਦਿਨੇ ਦਿਨ ਵੱਡਾ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਏ, ਅਤੇ ਹਰਾ-ਭਰਾ ਖੜਾ ਏ। ਸੁਕੇ ਕਿਵੇਂ? ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਪਾਣੀ ਪਈ ਪਾਉਂਦੀ ਤੇ ਉਸੇ ਦੀ ਛਾਂਵੇਂ ਵੀ ਬੈਠਦੀ ਏ। ਵੱਡੇ ਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਜੇਬਾਂ 'ਚ ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਗੋਲਕ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਅੰਨਾ ਏ ਤੇ ਕੋਈ ਚੌਧਰ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਅੰਨਾ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਏ।

ਕਾਨੂੰਨ! ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਨਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨੇ। ਵਿਚਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਹੱਥ ਤੱਕੜੀ ਫੜਾ ਕੇ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅੰਨੇ ਹਾਂ ਈ, ਕਿਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਾ ਸਾਡੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਵੇਖ ਲਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਥੇ ਵੀ ਓਹਾ ਈ ਹਾਲ ਏ, ਅੰਨੀ ਪੀਹਵੇ ਤੇ ਕੁੱਤਾ ਚੱਟੇ। ਪਰ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਕੁਝ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? ਕਰਦੇ ਤੇ ਪਏ ਨੇ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਪਿਐ, ਇਹ ਕੀ ਏ? ਉਹ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਸੋਖਾ ਕੰਮ-ਧੀਆਂ ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਾਰੀ ਜਾਏ, ਸਿਰ ਤੋਂ ਭਾਰ ਉਤਾਰੀ ਜਾਏ।

ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਜਾਂ-ਸ਼ਿਕਰਿਆਂ ਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੇ ਮੁਕਾ ਛੱਡਿਐ, ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਜਾਂ ਵਰਗੇ ਮੁਸ਼ਟੰਡਿਆਂ ਨੇ ਖਾ ਜਾਣੇ। ਵਿਚਾਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵੀ ਹੁਣ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਸਿਖਿਆ ਏ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਮਣ ਹੀ ਨਾ ਦਿਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਢੇ ਮੁਸ਼ਟੰਡੇ ਨਹੀਂ ਜਿਉਣ ਦਿੰਦੇ, ਤੇ ਜੇ ਬਚ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੋਢੇ ਸਹੁਰੇ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਛੱਡਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦਾਜ ਦੇ ਪੰਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਚਿੜੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਕੁੜੀਆਂ ਵੀ ਮੁਕਾਓ; ਬਾਜ ਸ਼ਿਕਰੇ ਤਾਂ ਮੋਢੇ ਆਪੇ ਭੁਖੇ ਮਰ ਜਾਣਗੇ।

ਹੱਥ ਜੋੜ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਈਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ, ਜੀਵਨ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸੌਖਣੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਆਓ, ਚਿੜੀਆਂ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੀਏ।

ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਨੇ ਅਖੀਰ ਕੰਮ ਆਉਣਾ...

“ਦੇਖ ਲੈ ਕਰਮ ਸਿਆਂ! ਬੰਦਾ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਇਥੇ ਹੀ ਭੋਗ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਬੀਜਦੈ, ਉਹੋ ਕੁਝ ਵੱਢਦਾ।” ਨਿੱਕਾ ਸਿਉਂ ਨੇ ਸਿਵਿਆਂ ਦੇ ਨਲਕੇ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਪਰਨਾ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਫੇਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਨਿੱਕਾ ਸਿਆਂ! ਬੰਦਾ ਲਾਲਚ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦਾ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਖੂਨ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ। ਆਹ ਨਾਜ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲੈ, ਪੁੱਤਰ ਲਈ ਭਰਾ ਦਾ ਹੱਕ ਖਾ ਗਿਆ, ਅੱਤ ਭੜੀਜੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦਮ ਤੋੜਿਆ!” ਕਰਮ ਸਿਉਂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਪੁੰਝਦਿਆਂ ਆਖਿਆ।

ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅੱਜ ਨਾਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਭੇਟ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਦੇ 3 ਪੁੱਤਰ ਸਨ-ਵੱਡਾ ਨਾਜ਼ਰ, ਤੇਜਾ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਮੁਨਸ਼ੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਕੈਦੇ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਪਰ ਸੀ ਬੜਾ ਮਿਲਾਪਤਾ ਤੇ ਮਿਹਨਤੀ। ਨਾਜ਼ਰ ਦਸ ਜਮਾਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ 'ਚ ਨੌਕਰੀ ਲੱਗ ਗਿਆ; ਤੇਜਾ ਤੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਚੰਨਣ ਸਿਉਂ ਕੋਲ 15 ਕਿੱਲੇ ਜਮੀਨ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਇਕੋ ਖੂਹ 'ਤੇ। ਫਸਲ-ਬਾੜੀ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦੀ। ਚੰਨਣ ਸਿਉਂ ਕੋਲ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਜੋੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਚੁਬਾਰਾ ਚੰਨਣ ਸਿਉਂ ਨੇ ਹੀ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਵੀਹ ਸਾਲ ਉਹ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਰਪੰਚੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਨਾਜ਼ਰ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਘਰੋਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਭਜਨੇ ਨੇ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਸਾਂਭ ਲਿਆ। ਨੂੰਹ-ਸੱਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਜਾ ਸਮਝਦੀਆਂ ਸਨ।

ਨਾਜ਼ਰ ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਘੱਟ ਹੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ। ਤਨਖਾਹ ਵੀ ਉਹ ਘਰੇ ਅੱਧੀ ਹੀ ਦਿੰਦਾ। ਤੇਜਾ ਤੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਨਰਮ ਸਨ। ਉਹ ਭਰਾ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ, ਪਰ ਬੋਲਦੇ ਕੁਝ ਨਾ। ਚੰਨਣ ਸਿਉਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਰਪੰਚੀ ਦਬਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਪਰ ਸਰਪੰਚਣੀ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੀ। ਨਾਜ਼ਰ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਚੁਸਤੀ-ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਲਾਇਨਮੈਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਨਾਲ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਉਹ

ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਸਮਝਣੋਂ ਹਟ ਗਿਆ। ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਪੈਸੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨਾ ਕਰਦਾ। ਦੂਜੇ ਬੰਨ੍ਹੇ, ਤੇਜੇ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਚੰਨਣ ਸਿਉਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਪੰਚੀ ਤੇਜੇ ਕੋਲ ਆ ਗਈ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਪ੍ਰੀਤੋ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਤੇ ਸਿਆਣੀ, ਚੰਗੇ ਘਰ ਦੀ ਧੀ ਸੀ। ਉਂਜ ਘਰ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਜਨੇ ਦੀ ਹੀ ਚੱਲਦੀ। ਪ੍ਰੀਤੋ ਉਸ ਦੀ ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੀ।

ਨਾਜ਼ਰ ਦੇ ਦਿਲ 'ਚ ਲਾਲਚ ਸੀ ਕਿ ਕੈਦੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੀ ਜਮੀਨ ਉਹਦੀ ਅਤੇ ਤੇਜੇ ਦੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਪਏ ਚੰਨਣ ਸਿਉਂ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਬਾਪੂ! ਜਮੀਨ ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਮੇਰੇ ਤੇ ਤੇਜੇ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰਵਾ ਦੇਹ, ਕੈਦੇ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ, ਮਗਰੋਂ ਵੇਚ ਕੇ ਖਾਹ ਜਾਵੇ”, ਪਰ ਬਾਪੂ ਨੇ ਜਮੀਨ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਚੰਨਣ ਸਿਉਂ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਪ੍ਰੀਤੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮੇ ਦੀ ਧੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮੁਨਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਤਾਰੋ ਭਾਵੇਂ ਲੱਤੋਂ ਲੰਬੀ ਸੀ, ਪਰ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਉਹ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ। ਪ੍ਰੀਤੋ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨਾਜ਼ਰ ਤੇ ਭਜਨੇ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਹ ਮੁਨਸ਼ੀ ਨੂੰ ਘੋੜੀ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਹਟੀ। ਪ੍ਰੀਤੋ ਦੇ ਵਾਰੋ-ਵਾਰੀ ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਉਸ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕੀਤਾ। ਨਾਜ਼ਰ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਨੱਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਜੇ ਦੇ ਹੁਣ ਕੋਈ ਨਿਆਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਤੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੀ ਤਾਰੋ ਦਾ ਨਿਆਣਾ ਅਸੀਂ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਤੇ ਸਾਰੀ ਜਮੀਨ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਰਾਜਾ ਵੀ ਹੁਣ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਡੱਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੌਤਦਾ, ਅਵਾਰਾਗਰਦੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਸਿਰ ਹੀ ਪਾਤ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਲਿਆਂ ਅੰਦਰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਤੇਜੇ ਨੇ ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਕੇਸ ਰਵਾ-ਦਫਾ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਨਾਜ਼ਰ ਤੇ ਭਜਨੇ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਹਦੀ ਮਾਸੀ ਕੋਲ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਭੇਜ ਦੇਈਏ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਹੀ ਰਾਜਾ ਮਾਸੀ ਕੋਲ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਮਾਸੀ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਟੋਰ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਥੇ

ਰਾਜਾ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਵਿਹਲਾ ਰਹਿਣ ਗਿਝਿਆ ਬੰਦਾ ਕਿਥੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ। ਵਿਹਲਤ ਨੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਘਰ ਆਪਣੀ ਮਾਮੀ ਕੋਲ ਆਈ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕ ਪੇਚਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਕੁੜੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਦੀ ਮਾਸੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ, “ਇਹ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।” ਪਰ ਪੁੱਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਅੱਗੇ ਨਾਜ਼ਰ ਨੂੰ ਝੁਕਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸ਼ੀਲਾ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਲੈ ਗਈ।

ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ਰ ਮੂੰਹ ਇੰਜ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਲੈਚੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਮੂੰਹ 'ਚ ਕਰੇਲੇ ਦੇ ਬੀਜ ਰੱਖੇ ਹੋਣ। ਦੋਵੇਂ ਜੀਅ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਤਾਰੋ ਦੀ ਕੁੱਖ ਨਾ ਭਰੇ। ਭਜਨੇ ਗੱਲੀ-ਬਾਤੀ ਤਾਰੋ ਤੋਂ ਦਿਨ ਟੱਪਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦੀ ਤੇ ਗਰਮ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖੁਆ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਖ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੰਦੀ। ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਤਾਰੋ ਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖਬਰ ਪ੍ਰੀਤੋ ਨੂੰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਭਜਨੇ ਤਾਰੋ ਦੇ ਨਿਆਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਪ੍ਰੀਤੋ ਰੱਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੰਨਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਾਰੋ ਦੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਟਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਭਜਨੇ ਜ਼ਖਮੀ ਸੱਪ ਵਾਂਗ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਨਾਜ਼ਰ ਨੂੰ 15 ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਟਾ ਪੈਦੀਆਂ ਨਾਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਜੀਅ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਰੱਬ ਦੇ ਰੰਗ ਨਿਆਰੇ! ਤਾਰੋ ਨੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਤਾਰੋ ਨੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰੀਤੋ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ਕਿ ਭਾਈ! ਆਹ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨੇ ਸਮਝੋ ਦੋਵਾਂ ਜਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ। ਨਾਜ਼ਰ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਨਾ ਮੋਤਿਆ, ਪਰ ਨਾਜ਼ਰ ਤੇ ਭਜਨੇ ਲਈ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਜਰਨੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਨਾਜ਼ਰ ਨੇ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਆਮਦਨ ਨਾਲ 3 ਕਿੱਲੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਲਿਆ ਲਏ। ਜਦੋਂ ਤੇਜੇ ਤੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬੋਲੇ, “ਬਾਈ ਜੀ! ਚੋਰੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਤੇਰੇ ਨਾਂ ਜਮੀਨ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ।” ਨਾਜ਼ਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਗਿਆ, ਪਰ

ਸੁਧਰਿਆ ਫਿਰ ਵੀ ਨਾ। ਤੇਜੇ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਧੀਆਂ ਵਧੀਆ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਤਾਰੋ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤੋ ਆਪਣੇ ਜੀਤੇ ਤੇ ਮੀਤੇ ਨੂੰ ਪਾਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ। ਭਜਨੇ ਨੂੰ ਕੈਸਰ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਆਣ ਦਬੋਚਿਆ। ਇਕ ਸਾਲ ਤੜਫਦੀ ਰਹੀ। ਸਾਂਝੇ ਖਾਤੇ 'ਚੋਂ ਨਾਜ਼ਰ ਨੇ ਪੈਸਾ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਵਹਾਇਆ। ‘ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ’ ਕਹਿ ਕੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੀ ਦੋ ਕਿੱਲੇ ਜਮੀਨ ਆਪ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਭਜਨੇ ਫਿਰ ਵੀ ਨਾ ਬਚੀ। ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਪੁੱਤ ਵੀ ਨਾ ਬਹੁਤਿਆ, ਜਿਸ ਖਾਤਰ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕਰੀ ਗਿਆ।

ਨਾਜ਼ਰ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲੈ ਗਿਆ। ਖੇਤ ਵਿਚ ਵੱਟਾਂ ਵੱਢੀ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਜਮੀਨ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਮਾਲਕ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਤੇਜਾ ਤੇ ਮੁਨਸ਼ੀ-ਦੋਵੇਂ ਠੰਢੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਸਨ। ਨਾਜ਼ਰ ਨੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋ ਕਿੱਲੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕਰਵਾ ਲਏ। ਹੁਣ ਜੱਦੀ ਜਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਮੁਨਸ਼ੀ ਕੋਲ ਕਿੱਲਾ ਹੀ ਬਚਿਆ ਸੀ।

ਤੇਜੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਬਿਨਾ ਦਾਜ-ਦਹੇਜ ਲਿਆ ਕੁੜੀ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਨਾਜ਼ਰ ਦੇਖਦਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਕੁੜੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਗਈ। ਨਾਜ਼ਰ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਈ ਦਿਨ ਦਾਦੂ ਪੀਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਖੀਰ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ, ਪਰ ਲਾਲਚ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਉਥੋਂ ਹੀ ਚਿੰਬੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜੀਤਾ ਤੇ ਮੀਤਾ ਵੀ ਸਕੂਲੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਗਏ।

ਇਧਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਪੂਣੀ ਕੱਤੀ, ਸ਼ੀਲਾ ਨੇ ਧੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਉਹੀ ਲੱਛਣ ਰਹੇ। ਖਰਚੇ ਵਧ ਗਏ ਸਨ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਰੁਪਇਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੋ ਕਿੱਲੇ ਵੇਚ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਭੇਜ ਦੇਈਏ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਭਲਾ ਸਾਰੀ ਵੇਚ ਕੇ ਰੁਪਏ ਭੇਜ ਦੇਹ! ਨਾਜ਼ਰ ਨੇ ਚੋਰੀ ਰੱਖੇ ਰੁਪਏ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਨਾਜ਼ਰ ਦੇ ਪੇਪਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ਰ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਿਆ। ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜੇ

ਮੂੰਹ
ਆਈ
ਬਾਤ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਏਕਲਾਂ

ਫੋਨ: 916-273-2856

www.boparaisudhar.com

ਨੇ ਨਾਜ਼ਰ ਨੂੰ ਅੱਠ ਵਾਰ ਕੁੱਟਿਆ ਹੋਣਾ! ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, “ਸਾਰੀ ਜਮੀਨ ਵੇਚ ਕੇ ਰੁਪਏ ਮੈਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਹ।” ਬੋੜੇ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਾਜ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜਮੀਨ ਬੈਅ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤੇ। ਹੁਣ ਨਾਜ਼ਰ ਕੋਲ ਇਕ ਸਿਆਣਾ ਵੀ ਜਮੀਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਰੋਜ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਦੂ ਪੀ ਕੇ ਕੁੱਟਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਜੂਨ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੋ ਗਈ।

ਜੀਤਾ ਤੇ ਮੀਤਾ ਸੋਹਣੇ ਜਵਾਨ ਨਿਕਲੇ। ਤੇਜਾ ਤੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਜਿਉਂਦੇ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੁੱਲ ਛੇ ਕਿੱਲੇ ਜਮੀਨ ਸੀ। ਪੰਜ ਕਿੱਲੇ ਤੇਜੇ ਦੀ ਅਤੇ ਕਿੱਲਾ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦਾ। ਤੇਜਾ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤੋ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਧੀ ਕੋਲ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਆ ਗਏ।

ਨਾਜ਼ਰ ਪੁੱਤ ਦਾ ਸਤਾਇਆ ਪਿਛੇ ਜੀਤੇ ਤੇ ਮੀਤੇ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਨਾਜ਼ਰ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਇੰਜਤ ਦਿੱਤੀ। ਪਿੰਡ ਸਾਰਾ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ਰ ਉਗਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਉਹੀ ਅੱਜ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥੀ ਛਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਸ਼ਰਾਬ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੀਣ ਕਰ ਕੇ ਨਾਜ਼ਰ ਦਾ ਲੀਵਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾਨ ਗੁਆ ਬੈਠਾ। ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਉਹਨੇ ਦੋਹਾਂ ਭਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ, “ਪੁੱਤਰੇ! ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਲਾਲਚੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਲਈ ਆਪ ਕੰਡੇ ਬੀਜਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਉਮਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇੰਦਾਂ ਹੋਈ ਐ। ਜੇ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਦਾ।” ਨਾਜ਼ਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਿਆ-ਕਰਮ ਉਸ ਦੇ ਭਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤੇ।

ਕਰਮ ਸਿਉਂ ਅਤੇ ਨਿੱਕਾ ਸਿਉਂ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਟੱਬਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗਿਓਂ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

“ਸਾਧ ਪਕੌੜੇ ਵੇਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਜੰਨਤ ਦੀਆਂ ਮੌਜਾਂ ਮਾਣਦਾ ਤੇ ਚੋਰ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਬੁੱਲੇ ਲੁਟਦਾ। ਤੇ ਇੰਜ ਸਾਧ ਆਪਣੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਮਸਤ, ਚੋਰ ਆਪਣੇ ਮਾਲ ਵਿਚ ਮਸਤ, ਤੇ ਵੇਲਾ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਵਿਚ ਮਸਤ ਸੀ।”

“ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਈ ਬੇਢੰਗਾ ਏ!” ਦਾਰੀ ਜੁਲਾਹਾ ਬੋਲ ਪਿਆ, “ਅਗਾਂਹ ਕਹਾਣੀ ਕੀ ਹੋਣੀ ਏ?”

ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਬਾਬਾ ਭੋਜ ਵਿਚੋਂ ਟੋਕੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਭੁਤਕ ਡੰਡਿਓ ਪਾਰ ਹੋਇਆ। ਦਾਰੀ ਨੂੰ ਝਈ ਲੈ ਕੇ ਪਿਆ, “ਅਗਾਂਹ ਤੇ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਜੋ ਹੋਣਾ ਸੇ ਹੋਣਾ ਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਇਹ ਦੱਸ! ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਕਿਵੇਂ ਬੇਢੰਗਾ ਏ?”

ਦਾਰੀ ਨੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਤੂੰ ਤੇ ਆਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਏਂ ਪਈ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਕਦੇ ਦੀਵਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੁਣ ਆਪ ਹੀ ਦੱਸਦਾ ਏਂ ਪਈ ਚੋਰ ਆਪਣੇ

ਅਫਜ਼ਲ ਅਹਿਸਨ ਰੰਧਾਵਾ

ਬਾਲ-ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਬੁੱਲੇ ਲੁਟਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਸਾਧ ਪਕੌੜੇ ਵੇਚਣ ਮਗਰੋਂ ਸਾਧ ਹੀ ਰਿਹਾ?”

ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਮਾਸਟਰ ਦਾਰੀ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਨੂੰ ਅੱਪੜਿਆ, “ਬਾਬਾ! ਦਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚਿੱਥ ਜਰਾ! ਉਹ ਆਖਦਾ ਏ ਕਿ ਹੱਟੀ ਵਾਲਾ ਤੇ ਚੋਰ, ਜੇ ਸਕੇ ਭਰਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤਾਏ ਚਾਚੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਭਰਾ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ-ਇਕ ਨੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣਾ, ਇਕ ਨੇ ਸਾਕ ਨੂੰ।”

ਬਾਬੇ ਭੋਜ ਨੇ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਸੁਣੀ-ਅਣਸੁਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਦੀਵਾ ਨਹੀਂ ਬਲਦਾ ਕਦੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹੇ ਰੱਬ ਦੇ ਮਾਰੇ ਚੋਰ ਦੇ ਘਰ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਮਸੀਤੇ ਜਾ ਕੇ ਨਹਾਵਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਸੀਤ ਦਾ ਤੇਲ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਮਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਏ।”

ਬਾਬੇ ਦੀ ਗੱਲ ਅਜੇ ਵਿਚੇ ਸੀ, ਦਾਰੀ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਮੂੰਹ ਹਨੇਰੇ ਖੂਹੀ ‘ਚੋਂ ਸੋ ਬੋਕਾ ਕੱਢ ਕੇ ਸਕਾਵੇ ਤੋਂ ਟੁਟੀਆਂ ਭਰਨਾ ਆਂ ਮਸੀਤ ਦੀਆਂ। ਜੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਮਾਜੀ ਸਵੇਰੇ ਇਕ ਬੋਕਾ ਵੀ ਕੱਢਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਝੂਠਾ। ਤੇ ਜੇ ਕਦੇ ਮੈਂ ਕੁੱਜੇ ‘ਚੋਂ ਤੇਲ ਦਾ ਚੋਆ ਲੈ ਲੈਨਾ ਆਂ ਤੇ ਗੁਨਾਹ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਘਰੋਂ ਨਾ ਲਵਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿੱਥੋਂ ਲਵਾਂ?”

ਦਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਦੇ ‘ਹੋਰ ਕਿੱਥੋਂ ਲਵਾਂ’ ਵਾਲੇ ਟੋਟੇ ‘ਤੇ ਬਾਬੇ ਦਾ ਹਾਸਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, “ਪੁੱਤਰਾ! ਜੇ ਕਦੇ ਤੈਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਤੇਲ ਮਲ ਕੇ ਨਹਾਵਣ ਦੀ ਆਦਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤੂੰ ਕਦੇ ਮਸੀਤ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਵੀ ਨਾ ਕਰੇਂ। ਜਾ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਤੇਲ ਮਲਨਾ ਏਂ। ਮਗਰੋਂ ਸਰੀਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਦਸ-ਵੀਹ ਬੋਕੇ ਕੱਢ ਕੇ ਸਕਾਵੇ ਭਰ ਕੇ ਨਹਾ ਵੀ ਤਾਂ ਆਪ ਈ ਆਉਨਾ ਏਂ ਨਾ?”

ਤੈਨੂੰ ਕਦੇ ਨਮਾਜ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਤੋਫੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖੀ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਘਰ ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ ਏਂ, ਕੋਹੜਾ ਹੋ ਕੇ ਮਰੇਂਗਾ। ਕੀਤੇ ਖਾਣਗੇ ਏਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ।”

ਖੋਰੇ ਕੋਹੜੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੀਤਿਆਂ ਦੇ ਖਾਣ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਦਾਰੀ ਕੰਬ ਗਿਆ। ਸਫਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਸਹੁੰ ਬੇਬੇ ਦੀ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਜੇ ਪਿਛਲੀ ਜੁੰਮੇਰਾਤ ਨੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਸਵਾ ਰੁਪਏ ਦਾ ਤੇਲ ਮਸੀਤੇ ਪਾਇਆ ਏ।”

“ਹੁਣ ਤੂੰ ਮਸੀਤੋਂ ਤੇਲ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਮਲਦਾ, ਹੁਣ ਤੇ ਤੂੰ ਬੱਸ ਪੱਠੇ ਵੱਢਨਾਂ ਏਂ ਚੋਰੀ!” ਬਾਬੇ ਭੋਜ ਖੋਰੇ ਦਾਰੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਫਾਈ ਮੰਨ ਲਈ ਸੀ।

ਦਾਰੀ ਆਪਣੀ ਵਾਹੀ, “ਲੈ ਭਲਾ ਬਾਬਾ! ਪੱਠੇ ਮੈਂ ਕਿਨੇ ਕੁ ਵੱਢਨਾਂ ਆਂ? ਇਕ ਬੱਕਰੀ ਜਿੰਡੀ ਗਾ ਏ ਤੇ ਇਕ ਬਿੱਲੀ ਜਿੰਡੀ ਵੱਡੀ। ਨਾਲੇ ਪੱਠੇ ਮੈਂ ਕਿਹੜੇ ਰੋਜ਼ ਵੱਢਨਾਂ ਆਂ? ਇਕ ਅੱਧਾ ਡੰਗ ਤੇ ਮੈਂ ਘਾਹ ਖੇਤਰ ਕੇ ਪਾ ਲੈਨਾ ਤੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅੱਧਾ ਡੰਗ ਪੱਠੇ ਵੱਢ ਲਿਆਉਨਾ, ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਸੂਮ ਜੱਟ ਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਮੰਗਿਆਂ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ। ਸਵੇਰੇ ਜੱਟ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਏ ਪਈ ਦਾਰੀ ਲੈ ਗਿਆ ਪੱਠੇ ਵੱਢ ਕੇ ਰਾਤੀਂ। ਉਹ ਵੀ ਹੱਸ ਛੱਡਦਾ ਏ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ। ਬਾਬਾ! ਤੂੰ ਹੀ ਦੱਸ ਆਪਣੇ ਦੀਨ ਈਮਾਨ ਨਾਲ, ਜੇ ਦਾਰੀ ਆਪਣੀ ਗਾਂ ਲਈ ਏਸ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਪੱਠੇ ਨਾ ਵੱਢੇ ਤੇ ਕਿੱਥੋਂ ਵੱਢੇ? ਪਿੰਡ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੱਠੇ ਵੱਢ ਕੇ ਧੋਣ ਭਨਾ ਲਏ?”

ਬਾਬੇ ਭੋਜ ਦਾ ਫੇਰ ਹਾਸਾ ਡੁੱਲ੍ਹ ਪਿਆ। ਹੱਸਦਿਆਂ ਹੱਸਦਿਆਂ ਬੋਲਿਆ, “ਓਇ ਬੰਦਿਆ! ਤੈਨੂੰ ਸੋ ਵਾਰੀ ਆਖਿਆ ਏ ਜਦੋਂ ਕਿਤੋਂ ਨਾ ਲੱਭਣ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵੱਢ ਲਿਆਇਆ ਕਰ। ਪਰ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ

ਮੁੰਨਾ ਕੋਹ ਲਹੌਰ

ਅਫਜ਼ਲ ਅਹਿਸਨ ਰੰਧਾਵਾ (ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ 1937) ਦਾ ਜਨਮ ਹੁਸੈਨਪੁਰਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਅਫਜ਼ਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਕਿਆਮਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਆਲਕੋਟ (ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ) ਵਿਚ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ, ਦਸਵੀਂ ਮਿਸ਼ਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਨਾਰੋਵਾਲ ਤੋਂ, ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਮੱਰੇ ਕਾਲਜ ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਅਤੇ ਲਾਅ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਖੇਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਫੈਸਲਾਬਾਦ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਫਿਰ ਵਕੀਲ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪੱਕਾ ਪੇਸ਼ਾ ਚੁਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ। 1958 ਤੋਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ: (ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ) ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਇੱਕ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਦੇ (1965), ਰੱਤ ਦੇ ਚਾਰ ਸਫਰ (1975), ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਾਰ (1979), ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮਹਿਕ (1983), ਪਿਆਲੀ ਵਿਚ ਅਸਮਾਨ (1983), ਛੇਵਾਂ ਦਰਿਆ (1997); (ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ) ਰੰਨ, ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਘੋੜਾ (1973), ਮੁੰਨਾ ਕੋਹ ਲਹੌਰ (1989); (ਨਾਵਲ) ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ (1985), ਦੋਆਬਾ (1981), ਦੀਵਾ ਤੇ ਦਰਿਆ (1961), ਪੰਧ (1998); (ਨਾਟਕ) ਸੱਪ, ਸ਼ੀਹ ਤੇ ਫਕੀਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਅਣਵੰਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪੇਂਡੂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ‘ਤੇ ਹਨ। ਲਿਖਤ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਰਤਾਰਾ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੋਰੀ ਨਾ ਵੱਢਿਆ ਕਰ। ਐਵੇਂ ਹਰਾਮ ਮੌਤੇ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੀਂ ਕਿਤੇ। ਓਏ ਚੋਰੀ ਪੱਠੇ ਵੱਢਦਿਆਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਵੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੋਇਆ। ਧੋਲਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਅਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਦਾ।”

“ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਪੱਠੇ ਨਹੀਂ ਵੱਢਦਾ ਕਦੇ ਵੀ, ਜਿਸ ਪੱਠਿਆਂ ਦੇ ਰੁੱਗ ਤੋਂ ਮਾਰ ਹੀ ਘੱਤਣਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵੱਢਦਾ ਆਂ ਜਿਹੜਾ ਜੇ ਉਤੋਂ ਫਤ ਵੀ ਲਵੇ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਪੱਚੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।” ਦਾਰੀ ਚਹਿਕਦਿਆਂ ਗੱਲ ਟੋਰੀ, “ਸੁਣਿਆਂ ਨਹੀਂ ਬਾਬਾ! ਇਕ ਜਾਂਗਲੀ ਚੋਰ ਨੇ ਭੈਣ ਦਾ ਝੁੰਗਾ ਜਾ ਭੰਨਿਆ ਪਰ, ਸੰਨ ਤੇ ਈ ਫਤਿਆ ਗਿਆ। ਭੈਣ ਤੇ ਭਣੇਈਏ ਭਲਾ ਕੀ ਆਖਣਾ ਸੀ? ਸਗੋਂ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਖਵਾ ਕੇ ਘੱਲਿਓ ਨੇ। ਚੋਰ ਪਿਛਾਂਹ ਪਰਤ ਕੇ ਆਪਣੇ ਯਾਰਾਂ ਬੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗਾ ਚੋਰੀ ਦੀ। ਫਤੇ ਜਾਣ ਉਤੋਂ ਅੱਪੜਿਆ ਤਾਂ ਦੱਸਿਓ, “ਮੈਨੂੰ ਫਤਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਭੈਣ ਤੇ ਭਣੇਈਆ ਆਏ।” ਬੇਲੀਆਂ ਦੇ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ‘ਭਈ ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ?’ ਹੱਸ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, “ਹੋਣਾ ਕੀ ਸੀ? ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਭੈਣ ਤੇ ਭਣੇਈਆ ਢੇਰ ਪੱਚੀ ਹੋਏ।”

ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਹੱਸ ਪਏ। ਬਾਬਾ ਭੋਜ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਦਾਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖੱਟਿਆ ਖਾਨਾਂ ਏ।”

ਉਸਤਾਦ ਖੰਘਦਾ ਤੇ ਪੈਰ ਘਸੀਟ ਘਸੀਟ ਕੇ ਟੁਰਦਾ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚ ਆ ਰਲਿਆ।

“ਆ ਉਸਤਾਦਾ!” ਬਾਬੇ ਭੋਜ ਉਸਤਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਮੰਜੀ ‘ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਪੁਛਿਆ, “ਸੁਣਾ, ਵੱਲ ਏ?”

“ਵੱਲ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਣਾ ਏ?” ਦਸ ਕਦਮ ਟੁਰਨ ਨਾਲ, ਅਜੇ ਤੀਕ ਬੁੱਢੇ ਉਸਤਾਦ ਨੂੰ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨਿਵਾਲ ਜਿਹੀ ਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਜੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਉਠ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਜੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲੂ ਕੇ ਉਠ ਵੀ ਬਹੀਏ ਤਾਂ ਪੈਰੀਂ ਨਹੀਂ ਖਲੋਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਜੇ ਮਰ ਖਪ ਕੇ ਪੈਰੀਂ ਖਲੋ ਵੀ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਟੁਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਜਾਨ ‘ਤੇ ਖੇਡ ਕੇ ਘਰੋਂ ਤੇਰੀ ਹਵੇਲੀ ਤਕ ਦਸ ਕਰਉਂ ਟੁਰ ਹੀ ਆਈਏ ਤੇ ਫਿਰ ਘੜੀ ਚੰਗੀ ਤੇ ਸਾਹ ਹੀ ਸਵਾਹਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਲਾਹਨਤ ਆਖ ਇਸ ਬੁਢਾਪੇ ਨੂੰ।”

ਉਸਤਾਦ ਦੀ ਗਿਰਿਆਜ਼ਾਰੀ ‘ਤੇ ਦਾਰੀ ਢੀਠਾਂ ਵਾਂਗ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਉਸਤਾਦ, ਸਿਆਣੇ ਆਖ ਗਏ ਨੇ ਜਵਾਨੀ ਬਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਬੁਢਾਪਾ ਬੜਾ ਲਾਹਨਤੀ।” ਸਣੇ ਉਸਤਾਦ ਸਾਰੇ ਹੱਸ ਪਏ।

ਭੋਜ ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਸੱਤਰ-ਅੱਸੀ ਦੇ ਪੇਟੇ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਗੀ ਸਨ, ਦੋਵੇਂ ਹਾਣੀ। ਚਾਰ ਚਾਰ ਜਮਾਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ‘ਚੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਲੱਗ ਗਏ। ਭੋਜ ਵਾਹੀ-ਜੋਤੀ ਵਿਚ, ਉਸਤਾਦ ਭਾਂਡੇ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਖੇਤਿਆਂ ‘ਤੇ ਭਾਰ ਢੋਣ ਵਿਚ। ਭੋਜ ਦੀ ਵਾਹੀ-ਜੋਤੀ ਉਹਦੇ

ਪੁੱਤਰ-ਪੋਤਰਿਆਂ ਸਾਂਭ ਲਈ ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹਦਾ ਭਰਾ ਚੱਕ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਭਾਂਡੇ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਆਵੀ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਪਕਾਉਂਦਾ ਤੇ ਪਿੰਡੇ ਪਿੰਡ ਵੇਚਦਾ ਉਹਦਾ ਭਤੀਜਾ। ਉਸਤਾਦ ਦੀ ਤਾਂ ਨਾ ਰੰਨ ਨਾ ਕੰਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਉਹਨੂੰ ਕਿਧਰੋਂ ਰੰਨ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਟੋਟਾ ਨਾ ਲੱਭਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਘਰ ਵਾਲੀ ਆਖਦੇ ਨੇ। ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਸਤਾਦ ਨੂੰ ਏਸ ਬਦਨਸੀਬੀ ਪਾਰੋਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਕਿਉਂ ਉਸਤਾਦ ਆਖਦੇ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਯਾਰ ਸਨ। ਇਕ ਅੱਧਖਤ ਉਮਰ ਦਾ ਸਯਦ ਮਾਸਟਰ ਤੇ ਇਕ ਜਵਾਨ ਉਮਰ ਦਾ ਦਾਰੀ ਜੁਲਾਹਾ। ਉਦਣ ਵੀ ਉਹ ਚਾਰੇ ਈ ਰੋਜ਼ ਵਾਂਗ ਬਾਬੇ ਭੋਜ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਰਾਤੀਂ ਏਧਰ ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ।

“ਬਾਬਾ ਅਗਾਂਹ ਟੁਰ ਹੁਣ!” ਦਾਰੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ।

“ਬੜਾ ਟੁਰੇ ਆਂ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪੁੱਤਾ!” ਬਾਬੇ ਭੋਜ ਨੇ ਚਮਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਏਥੋਂ ਤਰੀਕ ਭੁਗਤਣ ਟੁਰਦੇ ਲਹੌਰ ਜਾਂਦੇ, ਪੂਰੇ ਅੱਸੀ

ਮਾਸਟਰ ਬਹੁਤਾ ਗਾਲਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ, ਬੋਲਣੇ ਰਹਿ ਨਾ ਸਕਿਆ, “ਗੱਡੀਆਂ ਬੰਦੇ ਦੀ ਜਾਨ ਵੀ ਤਾਂ ਸੁਖੀ ਕਰ ਛੱਡੀ ਏ ਬਾਬਿਓ! ਸਵੇਰੇ ਚੜ੍ਹੇ ਗੱਡੀ ਤੇ ਲਹੌਰੋਂ ਤਰੀਕ ਭੁਗਤ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵੀ ਪਰਤ ਆਓ। ਜਿਹੜਾ ਪੈਂਡਾ ਤੁਸੀਂ ਛਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਸਓ, ਹੁਣ ਛੇਆਂ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਬੜ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਨਾ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਪੈਰੀਂ ਛਾਲੇ ਤੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਨੇ ਖੁੱਚਾਂ, ਅਮਨ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਸੌਂ ਰਵੇ।”

ਦਾਰੀ ਸਫਾਈ ਦੇਂਦਿਆਂ ਤਰਲਾ ਵਾਹਿਆ, “ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਟੋਰੇ!” “ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ?” ਬਾਬੇ ਭੋਜ ਬੇ-ਧਿਆਨੀ ਤੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਇੰਜ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਗੱਲ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਟੁਰ ਪੈਂਦੀ, ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਤੇ ਹੋਰ, ਅਸਲ ਗੱਲ ਕਿਤੇ ਪਿਛਾਂਹ ਦੂਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਰੋਲੇ ਵਿਚ ਵਿੱਸਰ ਜਾਂਦੀ।

“ਪਕੌੜੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਾਧ ਦੀ ਗੱਲ?” ਮਾਸਟਰ ਬਾਬੇ ਭੋਜ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ।

“ਆਹੋ! ਹੱਛਾ!” ਬਾਬਾ ਭੋਜ ਸੋਚਦਾ ਹੋਇਆ ਦਾਰੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਹੁਣ ਵਿਚ ਨਾ ਬੋਲੀਂ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਸੁਣਾਵਾਂ ਸੱਚੀ!”

ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਕੰਨ ਚੁੱਕੇ। ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਕਤਰਾਵੀਂ ਖਿਚਤੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਖੁਰਕ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਸੱਚ ਵੀ ਕਿੰਜ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਏ, ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਓ, ਗੱਲ ਫੱਟ ਜਾਂਦੀ ਏ।”

ਬਾਬੇ ਭੋਜ ਗੱਲ ਟੋਰੀ, “ਪਕੌੜੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਗਾਹਕ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਰੋਜ਼ ਆ ਕੇ ਪਕੌੜੇ ਖਾਂਦਾ ਤੇ ਡੱਕਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮੁੱਛਾਂ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਾ, ਪੈਸੇ ਦਿਤਿਓ ਬਗੈਰ ਚਲਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਨਾ ਹੱਟੀ ਵਾਲਾ ਕਦੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਗਾਹਕ ਕੁਝ ਦੇਂਦਾ। ਹੱਟੀ ਵਾਲਾ ਸੋਚਦਾ ਮੁਢਤੋਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਕਦੇ ਤਾਂ ਹਯਾ ਆਉਂਦੇ ਓੜਕ ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਏਸ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਧਰੋਹ ਤੋਂ ਮੁੜ ਜਾਊ।

ਪਰ, ਨਾ ਤਾਂ ਮੁਢਤੋਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਹਯਾ ਆਈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੱਟੀ ਵਾਲੇ ਉਹਨੂੰ ਕਦੇ ਜਤਾਇਆ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮਾੜੇ ਹੋਣ ਪਾਰੋਂ ਯਾ ਭਲੇਮਾਣਸ ਹੋਣ ਕਾਰਨ। ਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਵਰ੍ਹਾ-ਦੋ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ।”

ਦਾਰੀ ਰਹਿ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਆਖਣ ਲੱਗਾ, “ਹੱਟੀ ਵਾਲਾ ਦੋਂਦਾ ਅਰਜ਼ੀ ਪਰਚਾ ਬਾਣੇ ਵਿਚ। ਆਪੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਬੰਨ ਕੇ, ਅਜਿਹੇ ਧੱਕਾ ਸਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਾਹਕ ਦੀ ਤੇ ਦਮਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਚਮਤੀ ਵੀ ਲਾਹ ਦੇਂਦੇ ਅਗਲੇ।”

ਟੋਕੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਬਾਬਾ ਭੋਜ ਦਾਰੀ ਨੂੰ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ, “ਤੇਰਾ ਪਿਉ ਬਾਣਾ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਫਰਿਆਦ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਹਾਕਮ ਅੱਗੇ। ਭਲਾ ਪਕੌੜੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਗਰੀਬ ਦੀ ਰਸਾਈ ਹਾਕਮ ਤੀਕਰ ਹੁੰਦੀ ਹੋਊ?”

“ਹੱਛਾ ਭਲਾ! ਫੇਰ?” ਦਾਰੀ ਬਾਬੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ।

“ਫੇਰ ਇਕ ਦਿਹਾੜੇ ਮੁਢਤੋਂ ਗਾਹਕ ਮੁੱਛਾਂ

ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੋਂਦਾ ਆਇਆ। ਵੇਖਦਾ ਕੀ ਏ, ਪਕੌੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹੱਟੀ ਤੇ, ਕਤਾਰੀ ਧੌਤੀ ਮਾਂਜੀ ਮੁਧੀ ਪਈ ਏ ਤੇ ਹੱਟੀ ਵਾਲਾ ਸਿਰ ਫੜ ਕੇ ਬੈਠਾ ਏ।”

“ਕੀ ਹੋਇਆ, ਅੱਜ ਪਕੌੜੇ ਨਹੀਂ ਕੱਢੇ ਭਲਿਆ?” ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਜੇ ਹੈ ਸੀ ਤੂੰ ਖਾ ਗਿਆ ਏ, ਵਰ੍ਹੇ-ਦੋਹੀਂ ਵਿਚ। ਮੇਰੀ ਰਾਸ ਮੁੱਕ ਗਈ ਏ। ਹੁਣ ਕਾਹਦੇ ਨਾਲ ਕੱਢਾਂ ਪਕੌੜੇ?” ਹੱਟੀ ਵਾਲੇ ਰੋਂਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ।

“ਹੱਛਾ!” ਕੁਝ ਦੇਰ ਸੋਚ ਕੇ ਗਾਹਕ ਆਖਿਆ, “ਕੱਲ੍ਹ ਹੱਟੀ ਜ਼ਰੂਰ ਖੋਲ੍ਹੀ, ਮੈਂ ਏਸ ਕੁ ਵੇਲੇ ਆਵਾਂਗਾ।”

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਇਕਰਾਰ ‘ਤੇ ਗਾਹਕ ਅੱਪੜਿਆ। ਇਕ ਪੋਟਲੀ ਹੱਟੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਫੜਾ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਕਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸ ਦੇਂਦੇ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਭੱਠੀ ਠੰਢੀ ਕਦੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਆਪਣੀ ਹੱਟੀ ਚਲਾ ਭਲਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੁੱਕ ਜਾਵਣ, ਫੇਰ ਫੂਕ ਮਾਰ ਛੱਡੀ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਵਿਚ।” ਤੇ ਹੱਟੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ।

ਪੋਟਲੀ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ, ਟੁੰਬਾਂ ਤੇ ਹੀਰੇ-ਮੋਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਕੌੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਏਨੀ ਦੌਲਤ ਕਦੀ ਖਵਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖੀ।

ਸੱਤ-ਅੱਠ ਦਿਹਾੜੇ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਕ ਨਾਮੀ-ਗਰਾਮੀ ਚੋਰ ਨੂੰ ਸੂਲੀ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਡੱਠੀ (ਡੋਡੀ) ਪਿੱਟੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹੇ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਝੁੰਗਾ ਭੰਨਿਆ ਸੀ। ਉਤੋਂ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦਾ, ਤੇ ਮਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਂਦਾ। ਸੂਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਚੌਕ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਣ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵਿਚ ਉਹ ਪਕੌੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸੀ। ਪਕੌੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸੂਲੀ ਦੇ ਥੜ੍ਹੇ ‘ਤੇ ਕੱਸੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ‘ਚ ਬੱਧੇ ਖਲੋਤੇ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਸਿਆਣ ਲਿਆ ਤੇ ਪਲ ਭਰ ਵਿਚ ਉਹਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੋ ਗਿਆ। “ਚੋਰੀ ਦਾ ਮਾਲ ਮੋਤਿਆਂ ਖੋਰੇ ਚੋਰ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚ ਜਾਏ!” ਹੱਟੀ ਵਾਲੇ ਸੋਚਿਆ ਤੇ ਭੀੜ ਨੂੰ ਚੀਰਦਾ ਸੂਲੀ ਦੇ ਥੜ੍ਹੇ ਵੱਲ ਵਧਿਆ। ਜਰਾ ਨੇੜੇ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਹੱਥ ਚੁੱਕਿਆ ਬੋਲਣ ਲਈ। ਪਰ, ਉਸੇ ਘੜੀ ਚੋਰ ਦੀਆਂ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਚੋਰ ਨੇ ਖੋਰੇ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਸੀ, ਹੱਸਿਆ ਤੇ ਉਚੀ ਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਜੇ ਚੋਰੀ ਦਾ ਮਾਲ ਮੁੜ ਵੀ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੀ ਸੂਲੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਟੰਗ ਦੀ ਦੇਣਾ ਏ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਸ ਭਲੇਮਾਣਸ ਕੋਲ ਮੇਰਾ ਮਾਲ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰੱਖੇ। ਜੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਨਾ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹਵੇ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾ ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਕਰਜ਼ ਦੇਣਾ ਏ, ਉਹ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਕੀ ਮਾਲ ‘ਚੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖੂਹ ਲਵਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਸਰਾਂ ਬਣਵਾ ਦੇਵੇ।”

“ਤੇ ਚੋਰ ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ...” ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਬਾਬਾ ਭੋਜ ਖਲੋ ਗਿਆ, ਖੋਰੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ।

“ਤੇ ਫੇਰ ਲਵਾ ਦਿੱਤੇ ਖੂਹ ਹੱਟੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਤੇ ਬਣਵਾ ਦਿੱਤੀ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਲਈ ਸਰਾਂ, ਮੋਇਆਂ ਦੇ ਬੋਹ ਵਿਚ?” ਦਾਰੀ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਖਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਏ ਹੱਟੀ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ।”

“ਨਹੀਂ ਭਾਈ!” ਬਾਬੇ ਭੋਜ ਕਿਹਾ, “ਓਦੋਂ ਅਜੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਮਾਨ ਦੀ ਰੱਤੀ ਹੈ ਸੀ। ਹੱਟੀ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦਸ ਖੂਹ ਲਵਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਇਕ ਸਰਾਂ ਬਣਵਾ ਦਿੱਤੀ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਲਈ। ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਲਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕ ਤੇ ਲਹੌਰ ਵਿਚ ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਣ ਵਾਲੇ ਮੁਸਾਫਰ ਉਸ ਚੋਰ ਦੇ ਖੂਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਦੁਆਵਾਂ ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ।”

“ਸਦੀਆਂ?” ਮਾਸਟਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਆਹੋ” ਬਾਬੇ ਭੋਜ ਮਾਸਟਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਗੱਲ ਕੋਈ ਚਾਰ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਏ, ਪਰ ਸੱਚੀ ਏ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਵੀ ਜਿਉਂਦੀ ਏ।”

“ਸੱਚ ਕਦੇ ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸੱਚ ਕਦੇ ਬੁੱਢਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸੱਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ।” ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਗੋਡਿਆਂ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਉਠਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦੇ ਟੁੱਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

ਸ਼ੌਰਟ ਕੱਟ
ਵਾਇਆ
ਲੌਂਗ ਰੂਟ

10

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਬਲ
ਫੋਨ: 34602835897

ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹੋ...

ਟ੍ਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਬਲ ਦਾ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਕਟਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੀਪਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਲੱਗਿਆ, ਕੁਝ ਅਣਹੋਇਆ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਕ ਏਜੰਟ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਹਰ ਥਾਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ! ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਤੇ ਮਾਰੂ, ਸਹਾਰਾ ਮਾਰੂਥਲ 'ਚੋਂ ਵੀ ਲੰਘਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ... ਤੇ ਫਿਰ ਅੱਖੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਘੁਲਦਿਆਂ 20 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸੋਨੂੰ ਆਪਣਿਆਂ ਤੋਂ ਇੰਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਦੂਰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਿਆ। ਸਫਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੁੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ।... ਹੁਣ ਪੜ੍ਹੋ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ...

ਗਈ ਸ਼ਾਮ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਖਦਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਘੁਲਦੇ ਰਹੇ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸੇ ਉਖੜੀਆਂ ਸੋਚਾਂ 'ਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਤ ਭਰ ਦੀ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਖਮੋਸ਼ੀ ਦੀ ਚਾਂਦਰ ਲਪੇਟੀ ਗੁੰਮਸੁੰਮ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਬਾਹਰ ਦੋ ਗੱਡੀਆਂ ਰੁਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਬੋਲਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਸਭ ਨੇ ਸਾਹ ਰੋਕ ਲਏ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਿਆ... ਫਿਰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸੱਟ ਵੱਜੀ, ਬਿਨਾ ਕੁੰਡੀ ਤੋਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਅੱਗੇ ਬੈਠੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਇਆ। ਬਾਹਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਲਕਬਾ ਮਾਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਸਭ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਏ। 7-8 ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਜਿਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਡਿੱਗੇ।

ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਹੋਏ। ਆਪਣੇ ਝੂਠੇ ਪਏ ਜਿਸਮ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ। ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਨਾ ਕੁਝ ਸਮਝਾ ਸਕਦੇ ਸਾਂ। ਮੋਟੀ-ਮੋਟੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ। ਸਭ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਫਿਟਕਾਰ ਵਰ੍ਹ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੜੇ ਗਰੀਬਤੇ ਜਿਹੇ, ਤਰਸਮਈ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮੁਜਰਿਮਾਂ ਵਾਂਗ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਡਰ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਕੁੱਟਣ-ਮਾਰਨ ਨਾ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਲਟਾ ਦੋ ਕੁ ਉਮਰ-ਦਰਾਜ ਦੁਰਬਲ ਘੁਸਪੈਠੀਆਂ 'ਤੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਆਪ ਲੋਈਆਂ ਲਪੇਟੀਆਂ ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਤੋਰ ਲਿਆ। ਦੋ ਮੰਜਿਲੇ ਮਕਾਨ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘੇ, ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਫਸਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਸ ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮੁਖਬਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੇ ਵਜੂਦ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦਿੰਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਸਾਡੇ ਕਿਆਸੇ ਜੋੜ-ਤੋੜ, ਲੇਖੇ-ਜੇਖੇ ਵਿਗੜ ਗਏ ਸਨ। ਉਥੋਂ ਕਾਫੀ ਪਰ੍ਹੇ ਖੜ੍ਹੇ ਤਰਪਾਲ ਨਾਲ ਢਕੇ ਟਰੱਕ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਮਾਯੂਸ, ਉਦਾਸ ਤੇ ਥੱਕੇ-ਥੱਕੇ ਲੱਗੇ।

ਟਰੱਕ ਸੜਕ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਅਜੀਬ ਤੇ ਅਲੱਗ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਕੇ ਆਖਰ ਪੁਰਾਣੇ, ਪਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਇਕ ਮੰਜਿਲੇ ਵੱਡੇ ਮਕਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਾਕੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਨੀਗਰੋ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਇਕ-ਦੋ ਏਸ਼ੀਅਨ ਬਾਹਰ ਝਾਕਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡਰਾਉਣੀ ਜਾਂ ਘਬਰਾਹਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਾ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਸਭ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅੱਠ ਕੁ ਕਮਰਿਆਂ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਵੱਡੇ ਬਰਾਡੇ ਵਿਚ ਕਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਮਘਟ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੋਈ 100 ਕੁ ਕਾਲੇ ਤੇ 5-6 ਕਾਲੇ ਮੂਲ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਸਨ। ਪਿੱਛੇ ਵੱਡਾ ਬਾਥਰੂਮ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪੁਛ ਕੇ

ਸਫਰ ਵਿਰੁਧ ਸਫਰ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਬਲ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਪੇਨ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਥੇ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕਹਾਣੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੋਥੀ 'ਸ਼ੌਰਟ ਕੱਟ ਵਾਇਆ ਲੌਂਗ ਰੂਟ' ਰਾਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਲੁੰ-ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਦੇਸ ਤੋਂ ਪਰਦੇਸ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਇਸ ਮਾਰਮਿਕ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਕਿਸ਼ਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸਭ ਵਾਰੋ-ਵਾਰੀ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਰਹੇ। ਛੇ ਪੰਜਾਬੀ (ਇਕ 50 ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ) ਬਰਾਡੇ 'ਚ ਡੇਰਾ ਜਮਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਕਮਰੇ ਕਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ 5 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਥੇ ਸਨ।

ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਮੱਖਣ ਨਾਲ ਬਰੈਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਖਾ-ਪੀ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਮਵਤਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਜੁਟ ਗਏ। ਸਾਡੀਆਂ ਉਲਝਣਾਂ ਤੇ ਅਨਜਾਣਪੁਣੇ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਵਾਬ ਸਨ। ਸਾਡੇ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਸਾਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਸਾਨੂੰ ਵਾਪਸ 'ਮਾਲੀ' ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿੰਨੇ ਮੂੰਹ, ਉਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਘਬਰਾਓ ਨਾ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਇਥੇ ਰੱਖਣਗੇ, ਕਾਗਜ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਰਡਰ 'ਤੇ ਛੱਡ ਆਉਣਗੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਚੋਰੀ ਅਲਜ਼ੀਰੀਆ ਵਿਚ ਵੀ ਧੱਕ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ-ਦਰਦ ਸਨ। ਉਹ ਵੀ ਮਾਲੀ ਤੋਂ ਤੁਰੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੇਤ 22 ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਨਾਮ ਏਜੰਟ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਏਜੰਟ ਮੱਖਣ ਨੇ ਚੋਰੀ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਡੌਕਰਾਂ ਹੱਥ ਮੋਰਕੇ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਗਰੁਪ ਨੂੰ 'ਮਾਫੀਆ' (ਕੈਦ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰੋਤੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੈਂਗ) ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। 20-25 ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਖਾਣੇ-ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਨਰਕ ਵਰਗੀ ਗੰਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਜਿੰਦਾ ਰੱਖਿਆ। ਕੁੱਟ-ਮਾਰ ਵੀ ਸਹੀ। ਆਖਰ ਏਜੰਟਾਂ ਨਾਲ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰਡਰ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲੀਆਂ, ਇਹ ਛੇ ਜਣੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਨਿਕਲ ਗਏ, ਬਾਕੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੌੜ ਗਏ। ਇਕ ਜਣੇ ਦੇ ਗੋਲੀ ਵੀ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਕਿ ਮਰ ਗਿਆ। ਲੁਕਦੇ-ਛੁਪਦੇ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਭੁੱਖ-ਪਿਆਸ ਦੇ ਮਾਰੇ ਖੁਦ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਝੋਲੀ 'ਚ ਜਾ ਡਿੱਗੇ। ਪਿਛਲੇ ਏਜੰਟਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਏਜੰਟ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪੇਸ਼ੇਟ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਮੱਖਣ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਲਤੀ 'ਤੇ ਹੁਣ ਪਛਤਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਫੋਨ ਜ਼ਰੀਏ ਕਈਆਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਸਾਜ਼ਗਾਰ ਤੇ ਅਬੁਝ ਹਾਲਾਤ ਪਿੱਛੇ ਇੰਡੀਆ ਪਹੁੰਚਦੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਕ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮੁੰਡਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਨੰਬਰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਣਾ ਹੋਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਛੱਡਦਾ। ਮੈਂ ਮਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਨੰਬਰ ਦੇ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਫੋਨ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਸੋ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ।

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਭ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਹੋਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਨੇ ਝੂਠ ਹੀ ਦੱਸਣਾ ਏ। ਸਲਾਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਨੇ ਰਟੇ-ਰਟਾਏ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ, "ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਉਤਰੇ ਸਾਂ, ਕਿਹੜੇ ਰਸਤੇ ਰਾਹੀਂ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਏਜੰਟ ਸਨ, ਕੁਝ ਵੀ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ।" ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ, ਕਾਗਜ਼ ਕਾਲੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸਭ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਤੇ ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਏ ਗਏ।

ਸਾਨੂੰ ਅਸਪਸ਼ਟ ਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ ਕਰੇਗੀ। ਹੋ ਸਕਦੇ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਹੋ ਸਕਦੇ ਬਾਰਡਰ ਪਾਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਨਵੇਂ ਸਾਥੀਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਅਲਜ਼ੀਰੀਆ ਤੇ ਮੁਰਤਾਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕਈ-ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ-ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੜ ਰਹੇ ਨੇ, ਨਾ ਅੱਗੇ ਜੇਗੇ ਨਾ ਪਿੱਛੇ ਜੇਗੇ। ਨਵੀਂ ਚਿੰਤਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਘਰ ਕਰਨ ਲੱਗੀ: ਕਿਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ!

ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਡੰਡੇਨੁਮਾ ਡੇਢ ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ ਬਰੈਡ ਤੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦਾਲ ਜਾਂ ਚੌਲ ਮਿਲਦੇ। ਪੀਣ-ਨਹਾਉਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਠੀਕ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਕੱਪੜੇ, ਬੂਟ, ਜੈਕਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਵਧੇ-

ਫਾਲਤੂ ਬਰੈਡ, ਟੁਕੜਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਾਕੀਆਂ ਬਾਣੀਂ ਮਿਲਦੇ ਤਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਤੋਂ ਟੱਪਦੇ-ਦੌੜਦੇ, ਲੁੱਟ-ਖਸੁਟ ਮਚ ਜਾਂਦੀ; ਜਿਵੇਂ ਚਿਤੀਆਘਰ ਵਿਚ ਬੰਦ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਦੌੜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਖੁਦ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਉਪਰ ਕਦੀ ਹਾਸਾ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਕਦੀ ਤਰਸ। ਸ਼ਾਇਦ ਪੁਲਸੀਏ ਵੀ ਉਬਾਊ ਡਿਊਟੀ ਵਿਚ ਇਹ ਘਟੀਆ ਖੇਲ ਖੇਡ ਕੇ ਮਨਪ੍ਰਚਾਵੇ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਦੋ-ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਗੰਜੇ ਮਾਮੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਰਿਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਗੰਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਤੇ ਗੰਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤਾ। ਇਕ-ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਗਾਣੇ ਗਾਏ, ਅਰਬੀ ਵੀ ਤਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਤਾਲ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਚਾਚਾ ਕੰਬੇ, ਸੁੱਖਾ ਤੇ ਸੋਢੀ ਦੀ ਤਿੱਕਤੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਭਿਤ ਪੈਣ ਤੋਂ ਮਸੀਂ ਰੁਕੀ।

ਲੱਕੀ (ਦਵਿੰਦਰ ਭਾਜੀ ਦਾ ਬੂਠਾ, ਮਤਲਬੀ ਮਦਦਗਾਰ) ਨੇ ਹੈਰਤਅੰਗੇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨੈਤਿਕਤਾ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦੀ ਹਰ ਹੱਦੋਂ ਗਿਰਦਿਆਂ ਹੱਛੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੱਛੀ ਦੀ ਡੱਬੀ ਖਾਤਰ, ਧਰਮ ਦੇ ਠੋਕੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ, "ਅੱਲ੍ਹਾ ਗੁੱਡ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਗੁੱਡ।" ਮੈਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ।

ਲੱਕੀ ਦੀ ਰੀਸੇ ਕੁਲਦੀਪ ਟੈਪੂ ਨੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਅੱਲ੍ਹਾ ਗੁੱਡ...' ਸੁਣਾਇਆ ਪਰ, ਉਹਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਲੱਕੀ ਅਤੇ ਟੈਪੂ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤ

ਮੋਰੱਕੋ ਦੇ ਉਜਦਾ ਕਸਬੇ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਜਿਥੇ ਲਿਖਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਾਈ। 'ਅੱਲ੍ਹਾ ਗੁੱਡ', 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਗੁੱਡ' ਕਹਿਣਾ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਬੇਹੁਸ਼ੀਆਈ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਵੀ ਤਾਂ ਇਕ ਵਕਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਸਨ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਫਰ ਦੇ ਬਦਤਰ ਫਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਬਿਹਤਰ ਸੀ। ਲੱਕੀ ਕਹਿੰਦਾ, "ਹੇ ਮਾਲਕਾ! ਇੰਡੀਆ ਡਿਪੋਰਟ ਕਰਵਾ ਦੇ, ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਦੇਗ ਕਰਵਾਉ।" ਬਾਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿੰਦੇ, "ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਏ, ਤੂੰ ਪਿੱਛੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਬਦਦੁਆਵਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਏ।" ਮੈਂ ਖੁਦ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦਿਲੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਵਾਪਿਸ ਇੰਡੀਆ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਦੂਜੇ ਦਿਨ 50 ਕੁ ਕਾਲੇ ਬੱਸ 'ਚ ਪਤਾ ਨੀਂ ਕਧਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਉਸੇ ਰਾਤ 35-40 ਕਾਲੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਲਿਆ ਸੁੱਟੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਤਿਓਂ ਰੇਗਿਸਤਾਨੀ ਸਫਰ ਦੇ ਅੱਧਵਾਟਿਓਂ ਹੀ ਦਬੋਚੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਕਮਰੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਗਲੀ ਦੁਪਹਿਰ ਸਾਡੀ ਰਵਾਨਗੀ ਤੈਅ ਹੋਈ। ਅਗਲੇ ਬੈਠੇ 25 ਜਣੇ ਉਠਾ ਕੇ ਬੱਸ ਵਿਚ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ, ਬਾਕੀ ਕਾਲੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠੇ 13 ਜਣੇ ਬੈਂਦਲੇ, ਘਬਰਾਏ ਕਦੇ ਜਾਂਦੀ ਬੱਸ 'ਚੋਂ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਹਿੱਲਦੇ ਹੱਥ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਕਦੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਦਾਸ ਚਿਹਰੇ।

ਕਮਰੇ 'ਚ ਰਹਿ ਗਏ 13 ਜਣੇ ਸੋਚਾਂ 'ਚ ਡੁੱਬੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਲੰਘੇ। ਉਜ, ਅਗਲੀ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਦਾ ਵਕਤ ਕੋਲ ਸੀ। ਮੋਹਕਮ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਗੂੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਦਰੀ ਭਰੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਵਕਤ

ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਖੁਲ੍ਹੀ ਕਿਤਾਬ ਵਾਂਗ ਸਾਫ ਦਿਲ, ਇਮਾਨਦਾਰ ਤੇ ਹੌਸਮੁਖ ਇਨਸਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਚਪਨ 'ਚ ਕਿਸੇ ਝੋਲਾਛਾਪ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਉਚਾ ਸੁਣਦਾ ਸੀ।

ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਜਣਿਆਂ- ਨੀਲਾ, ਬੰਟੀ, ਛਿੰਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੋਂ ਪੈਸੇ ਕੱਢ ਕੇ ਬਰੈਡ ਖਰੀਦ ਕੇ ਬੋਰਾ ਭਰ ਲਿਆ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਭਾਫ ਨਾ ਕੱਢੀ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਖਾਲੀ ਜੋਬ ਹੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 13 ਜਣਿਆਂ 'ਚ ਟੈਪੂ, ਮਾਣਕ, ਮੋਹਕਮ, ਚਮਕੀਲਾ, 86, 87, ਬੰਟੀ ਅਰਬੀ, ਰਣਜੀਤ, ਨੀਲਾ, ਪ੍ਰਤਾਪ, ਬੰਟੀ 2, ਛਿੰਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਸਾਂ। ਸਾਡੇ 'ਚੋਂ ਵਿਛੜ ਗਏ 25 ਜਣੇ ਸਨ: ਚਾਚਾ ਤਰੀ, ਯੂ.ਪੀ. ਵਾਲਾ, ਲੋਪੋ, ਪੰਮਾ ਡੌਕਰ, ਪਨੂੰ, ਭਾਨਾ, ਗੰਜਾ ਚਾਲੂ ਮਾਮਾ, ਬਲਜੀਤ, ਕੁਲਵੰਤ, ਨਿੱਕੂ, ਚਾਚਾ ਕੰਬੋਆ, ਦਵਿੰਦਰ (ਬਜ਼ੁਰਗ ਭਾਜੀ), ਲੱਕੀ, ਬਿੱਲਾ, ਬਿੱਕਰ, ਸੋਢੀ, ਸੋਨੀ, ਜੰਗਾ, ਸੁਲੱਖਣ, ਗੁਰਮੀਤ (ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਾਲਾ) ਕਾਲਾ, ਪਰਗਟ (ਤੂਤਰੀਆਂ-ਬਾਜਿਆਂ ਵਾਲੇ) ਸੁੱਖਾ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਲੈਂਦਰ, ਰੋਹਿਤ ਬਡੇਸਰ। ਜਥੇ ਦਾ 39ਵਾਂ ਮਰਹੂਮ ਸਾਥੀ ਸੋਨੂੰ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਨਹੀਂ!

ਕਈਆਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਕੱਚੇ ਨਾਂਵਾਂ ਜਾਂ ਛੋੜਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਯਾਦ ਸੀ। ਛੋੜਾਂ ਬਿਨਾ ਵਜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਗੱਲ 'ਤੇ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਨਾਂ ਦੀ ਐਸੀ-ਤੈਸੀ ਕਰ ਕੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਮਕਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਛਿਆਸੀ (ਮਨਪ੍ਰੀਤ) ਦੀ ਟੀ-ਸ਼ਰਟ 'ਤੇ 86 ਨੰਬਰ ਛਪਿਆ ਸੀ, 87 ਉਸ ਦਾ ਚਚੇਰਾ

ਕੁੜੀਆਂ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਕਪੜਾ/ਰੁਮਾਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬੰਨ੍ਹਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਬਹੁਤ ਸਜਗ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਮੋਰੱਕੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਾਫ ਰੰਗ ਦੇ, ਔਸਤਨ ਲੰਮੇ ਸਨ। ਔਰਤ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਬਾ-ਹੁਸਨ।

ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਅਸਮਾਨੀ ਰੰਗ ਦੀ ਵਰਦੀ ਵਿਚ ਲਾਈਨ ਅੱਪ ਹੁੰਦੀ। ਫਿਰ ਅਫਸਰ ਵਲੋਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਡਿਊਟੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਖਿਲਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਛਿਆਸੀ, ਨੀਲਾ ਤੇ ਬੰਟੀ 2 ਅਮੂਮਨ ਤਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜੇ ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਛੋੜੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ। ਅੱਖੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਰਕਤਾਂ 'ਤੇ ਅਸਚਰਜ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸੋਚਣ ਤੇ ਜੀਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਹੈ। ਉਹ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾਦਿਲੀ ਨਾਲ ਜੀਣਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਖੁਦ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਛਿਆਸੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਖੀਰ ਤਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਪਰਛਾਈ ਝਲਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖੀ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਖਾਣੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬੱਸ ਵਿਚ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਏ.ਸੀ. ਬੱਸ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਸਾਦਾ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਚ ਸਨ ਜੋ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਕੁ ਵਾਰ ਬਰੈਡ, ਮੱਖਣ ਤੇ ਪਾਣੀ ਮਿਲਿਆ।

ਅਸੀਂ 13 ਜਣੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਬਾਕੀ 30-32 ਕਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੰਗਲਿਸ਼ 'ਚ ਮਾੜੀ-ਮੋਟੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇੰਡੀਅਨ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮਿੰਦਰ, ਸ਼ਸ਼ੀ ਕਪੂਰ, ਰਾਜ ਕਪੂਰ, ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ, ਅਮਿਤਾਬ ਬੱਚਨ, ਮਿਥੁਨ ਚੱਕਰਵਰਤੀ, ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ, ਆਸ਼ਾ ਪਾਰਿਖ, ਕਾਜੋਲ... ਦੇ ਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਫਖਰ ਜਿਹਾ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ।

ਮੋਰੱਕੋ ਦਾ ਭੂਗੋਲਿਕ ਨਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ, ਕਈ ਵੱਡੇ-ਛੋਟੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ-ਨਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਬੱਸ ਰਾਹੀਂ ਲਗਾਤਾਰ 26-27 ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ। ਲੰਬਾਈ ਵਿਚ ਮੋਰੱਕੋ ਦੇ ਇਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਆਖਰੀ ਸਿਰੇ ਤਕ ਵਲੋਂ ਖਾਦਿਆਂ ਕੋਈ 16-17 ਸੌ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਲਾਕਾ ਕੱਛਿਆ ਹੋਵੇਗਾ! ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਰਾਤਲ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਸੀ। ਪੱਧਰੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਹਾੜੀ ਢਲਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੈਰਤਅੰਗੇਜ਼ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਮਤਲ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਫਸਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜੈਤੂਨ ਦੇ ਬੂਟੇ ਦਿਸਦੇ ਸਨ। ਸੜਕਾਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਤੇ ਸਾਫ। ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਇਮਾਰਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਮੋਰੱਕੋ ਆਧੁਨਿਕ, ਤਰੱਕੀਯਾਵਤਾ ਮੁਲਕ ਹੈ। ਮੋਰੱਕੋ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਅਫਰੀਕੀ ਮੁਲਕ ਕਹਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਚਿੜਦੇ ਹੋਏ ਮਗਰਿਬ (ਪੱਛਮ) ਕਹਿਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਸਨ।

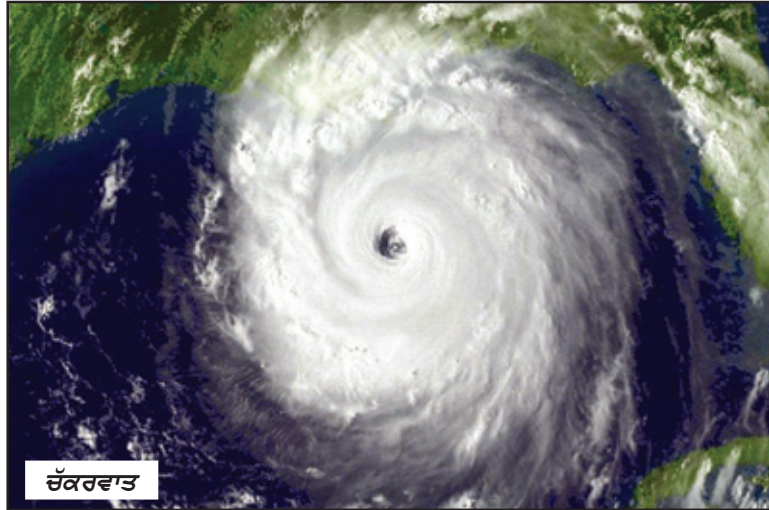
ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਆਖਰੀ ਮੁਕਾਮ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਬੱਸ ਵਿਚ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਫੀ ਮੌਕੇ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਮੋਰੱਕੋ 'ਚ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੰਪਰਕ ਜਾਂ ਟਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫੋਨ ਦੂਜੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ ਸਨ। ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਖਬਰ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਪਤਾ ਸੀ ਜਾਣਾ ਕਿਥੇ ਸੀ। ਦੌੜ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਵੀ ਤਾਂ ਆਖਰ ਕਿਥੇ! ਸਾਡੇ ਮੋਰੱਕੀ ਡੌਕਰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਲਾਲਚੀ ਸਨ। ਪੈਸੇ ਹਥਿਆਏ, ਕੱਪੜੇ, ਸਮਾਨ ਖੋਹੇ, ਏਜੰਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਹਲੀ ਸੀ, ਨਾ ਫਿਕਰ।

ਬੱਸ ਲਾਈਜ਼ੇਨ ਤੋਂ ਤੁਰੀ ਤਾਨ-ਤਾਨ, ਮਰਕੱਸ਼, ਕਾਸਾ-ਬਲਾਕਾਂ (ਇਥੋਂ ਬੱਸ ਬਦਲੀ), ਮਕਨੈਸ, ਫੈਜ਼, ਤਾਂਜਾ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ-ਛੋਟੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਆਖਰ ਉਜਦਾ ਕਸਬੇ ਦੀ ਦੋ ਮੰਜਿਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕੀ। ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਛੜੇ 25 ਸਾਥੀ ਇਥੇ ਮਿਲਣਗੇ, ਪਰ ਨਹੀਂ।

ਸਾਨੂੰ ਵੱਡੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਕਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਮਰੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਗਰਮ ਤੇ ਬਦਬੂਦਾਰ ਸੀ। ਰਹਿੰਦੀ ਕਸਰ ਕਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ, ਸਰੀਰਾਂ 'ਚੋਂ ਉਠਦੀ ਹਵਾ ਤੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬੱਸ 'ਚ ਮਿਲੇ ਬਰੈਡ ਖਾ ਕੇ ਉਹ ਰਾਤ ਤੇ ਅਗਲਾ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ। ਉਮੀਦ ਦੇ ਉਲਟ ਜੇਲ੍ਹ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਖਾਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਗੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ, ਅਣਚਾਹੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾਨਨਵਾਜ਼ੀ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਇਸ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਭੇ 'ਤੇ)

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਇਰਮਾ ਨਾਂ ਦਾ ਚੱਕਰਵਾਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਅਤੇ ਤਬਾਹਕੁਨ ਸਾਬਿਤ ਹੋਇਆ। ਇਹ 2005 ਵਿਚ ਲੂਸੀਆਨਾ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆਏ ਅਮਰੀਕੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਜਾਨਲੇਵਾ ਚੱਕਰਵਾਤ (Hurricane) ਕੈਟਰੀਨਾ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਕਹਿਰਵਾਨ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਗਰੀ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਫਲੋਰੀਡਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਆ ਘੁਸਿਆ। ਇਹ 2017 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਚੌਥਾ ਚੱਕਰਵਾਤ ਹੈ। ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਤੂਫਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਦਾ ਨੌਵਾਂ

ਨੰਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਹਾਰਵੀ ਨਾਂ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਚੱਕਰਵਾਤ ਆਇਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ 'ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਔੜ ਲੱਗ ਗਈ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਾਰਵੀ ਨਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰਵਾਤ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਸ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਔੜ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਨੇ ਸਾਗਰੀ ਪਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਜਲਬਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਟੈਕਸਸ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ 40 ਇੰਚ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਵਰਖਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੜ ਲਿਆਂਦੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹਰੀਕੇਨ ਰਾਹੀਂ ਆਈ ਵਰਖਾ ਦਾ ਇਹ ਆਪਣਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ। ਹੜਾਂ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਘਰ ਇਸ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ, ਘਟੇ ਘਟ 30,000 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡਣੇ ਪਏ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਛੇਤ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੇ ਰਹੱਸ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਝਮੇਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਕੂਲੀ ਜੁਗਰਾਫੀਆ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕੋਈ ਉਸ਼ਣਕਟਬੰਧੀ ਦਬਾਅ (Tropical depression) ਉਸ਼ਣਕਟਬੰਧੀ ਹਨੇਰੀ

ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ

(Tropical storm) ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਕੋਈ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਉਸ਼ਣਕਟਬੰਧੀ ਹਨੇਰੀ 39 ਮੀਲ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਫੜ੍ਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਉਹ ਚੱਕਰਵਾਤ (ਹਰੀਕੇਨ) ਜਾਂ ਸਾਈਕਲੋਨ ਕਹਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਂ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਕੇਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਹਨ।

ਜਿਸ ਖਿੱਤੇ ਤੋਂ ਤੂਫਾਨ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉਸੇ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤੈਅਸ਼ੁਦਾ ਨਾਂਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਨਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਵਰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ, ਨਾਲੇ ਜੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੱਕਰਵਾਤ ਆਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਭੱਬਲਭੂਸਾ ਨਾ ਪਵੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਅਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਇਕ ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਨਾਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਹ ਪਿਰਤ ਪਾਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਚਿੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਤੂਫਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਕਿਤਾਂ ਕੱਢਦਾ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਜਲ ਤੇ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਅਤੇ 'ਗਰਲ ਫਰੈਂਡਾਂ' ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਰੱਖੇ। 1953 ਤੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਮੌਸਮ ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਉਤਰੀ ਐਟਲਾਂਟਿਕ

ਲਵੇ!

1959-60 ਤੱਕ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਜਨਾਨਾਂ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪਰ 1978 ਪਿਛੋਂ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ। ਉਤਰ ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੀ ਵੀ 1979 ਤੱਕ ਲੱਗਭਗ ਇਹੀ ਕਹਾਣੀ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਸੰਨ 2000 ਤੋਂ ਏਸ਼ੀਅਨ ਨਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਫੁੱਲਾਂ, ਪੰਛੀਆਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ, ਦਰਖਤਾਂ-ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਕੰਬੋਡੀਆ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ, ਥਾਈਲੈਂਡ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਏ ਕੁਝ ਨਾਂ ਪਛਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ, ਸਾਰਿਕਾ, ਨੂਰੀ, ਨਿਦਾ, ਰਾਮਾਸੁਨ ਆਦਿ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਫਿਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਢੁਕਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਨਮੂਨੇ ਦੇਖੋ-ਮੀਨਾ, ਸ਼ੀਲਾ, ਉਰਮਿਲ, ਨਿਸ਼ਾ, ਉਸ਼ਾ, ਗੀਤਾ, ਮੋਨਾ, ਰੀਟਾ ਆਦਿ। ਉਤਰੀ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੇ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 2006 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਜਦ ਕਿ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਨੇ ਇਹ ਪਿਰਤ 1960 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਲਈ ਇੱਕੀ ਇੱਕੀ ਨਾਂਵਾਂ ਦੀਆਂ ਛੇ ਸੂਚੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ

ਰੌਕਪੋਰਟ, ਟੈਕਸਸ ਵਿਚ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦਾ ਕਹਿਰ

ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਜਿਹੇ ਰੱਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਪਰੰਤੂ 1979 ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਮੌਸਮ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੌਸਮ ਸੇਵਾ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਲਿੰਗਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਂਜ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਬੌਧ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀਵਾਚਕ ਹੈ। ਜ਼ਰਾ ਚੰਡੀ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਧਿਆ

ਹਨ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਹਰ ਸੱਤਵੇਂ ਸਾਲ ਹਰ ਸੂਚੀ ਵਾਰੀ ਸਿਰ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ 2010 ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਵਾਲੀ ਸੂਚੀ 2016 ਵਿਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਚੱਕਰਵਾਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਬਾਹਕੁਨ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਮਨਹੂਸ ਸਮਝਦਿਆਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ 2007 ਵਿਚ ਆਏ ਡੋਰੀਅਨ ਨਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦਾ ਨਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਡੀਨ ਪਾ ਦਿੱਤਾ

ਸ਼ਬਦ

ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਗਿਆ ਹੈ। 1800 ਤੋਂ ਉਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕੈਟਰੀਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਲ 'ਚ 21 ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੱਕਰਵਾਤ ਆ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਗਰੀਕ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦੇ ਅਲਫਾ, ਬੀਟਾ, ਗਾਮਾ ਆਦਿ ਨਾਂ ਰੱਖ ਲੈਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 2010 ਦੌਰਾਨ ਉਤਰੀ ਐਟਲਾਂਟਿਕ 'ਚੋਂ ਛੇ ਚੱਕਰਵਾਤ ਉਠੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੁਗਤ ਚੁਕੇ ਨਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ-ਐਲੈਕਸ, ਬੋਨੀ, ਕੋਲਿਨ, ਡੈਨੀਅਲ, ਅਰਲ ਤੇ ਫੈਰਿਅਨ। 2017 ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ-ਐਰਲੀਨ, ਬਰੈਟ, ਸਿੰਡੀ, ਦੋਨ, ਏਮਿਲੀ, ਫਰੈਂਕਲਿਨ, ਜਰਟ, ਹਾਰਵੀ, ਇਰਮਾ। ਹੋਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਣਗੇ-ਹੋਜ਼ੇ, ਕੈਟੀਆ, ਲੀ, ਮੈਰੀਆ, ਨੇਟ, ਓਫੀਲੀਆ, ਫਿਲਫ, ਰੀਨਾ, ਸੀਨ, ਟੈਮੀ, ਵਿੰਸ, ਵਿਟਨੀ।

ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਨਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ-ਅਗਨੀ, ਪਿਆਰ, ਬਾਜ, ਫਨੂਸ, ਮਾਲਾ, ਆਕਾਸ਼, ਗੋਨੂ, ਨਰਗਿਸ, ਨਿਸ਼ਾ, ਬਿਜਲੀ, ਲੈਲਾ, ਬੰਧੂ, ਗਿਰੀ, ਜਲ, ਕੇਲਾ, ਨੀਲਮ, ਹੈਲਨ, ਲਹਿਰ, ਪ੍ਰੀਆ, ਤਿਤਲੀ, ਦਾਸ, ਫਾਨੀ, ਵਾਯੂ, ਬਲੁਬੁਲ ਆਦਿ।

ਇਕ ਗੋਰੇ ਨੇ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰਨਾਂਵੀਆਂ ਚੱਕਰਵਾਤ ਆ ਧਮਕਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਉਸ ਨੂੰ ਛੇੜਿਆ ਕਰੇ, “ਦਫਾ ਹੋ ਪਰਾਂਹ, ਕੁਦਰਤੀ ਅਫਾਤੇ!” ਵਿਚਾਰਾ ਬੜਾ ਛਿਥਾ ਪਿਆ ਰਹੇ। ਪਦਵੀਆਂ ਉਪਾਧੀਆਂ ਦੇ ਕੀਲੇ ਲੋਕ ਖਿਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ‘ਅਰਲ’ ਤਾਂ ਮਧਯੁਗੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕੁਲੀਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦਾ ਨਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਹਿਰਦੇ ਵਲੂੰਧਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਮਲ-ਭਾਵੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਤੂਫਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕਿਉਂ ਰੱਖੇ ਹਨ? ਤੂਫਾਨ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਕਿਉਂ ਤੂਫਾਨ ਮੇਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਤੂਫਾਨ ਸਿੰਘ ਕਿਉਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

##

ਸਫਰ ਵਿਰੁਧ ਸਫਰ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਖਾਣਾ ਮੰਗਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਤਰਸ ਖਾ ਕੇ ਅਲਜ਼ੀਰੀਆ ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਦੋ ਕੁ ਬਰੈਡ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਸੁੱਟੇ। ਬਰੈਡਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਬੋਰੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੇੜਿਆ, ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਖੋਰ ਜਮਾਂ ਈ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਾਲੇ ਚੰਗਾ ਖਾਂਦੇ-ਪਹਿਨਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਖਰਚਣੇ ਹੁੰਦੇ।

ਦੂਜੀ ਸ਼ਾਮ ਸਾਨੂੰ 8-9 ਕਾਲਿਆਂ ਸਣੇ ਬੰਦ ਵੈਨ 'ਚ ਲੱਦ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਾਹਰ ਕੂਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੋ ਕੁ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਫਰੰਟੀਅਰ ਲਿਖੇ ਮੀਲ-ਪੱਥਰਾਂ ਨੇੜੇ ਬਣੀ ਫੌਜੀ ਚੌਕੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਮੁੜ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਧੜਕਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਆਫਤ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਬਾਅਦ 'ਚ ਆਏ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਫੌਜੀ ਟਰੱਕ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਾਥੀ ਕਾਲੇ ਵੀ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੇ ਵਾਹਨ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਰਤੀਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰਡਰ ਪਾਰ ਅਲਜ਼ੀਰੀਆ ਦੇ ਉਜਾੜ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਸਾਇਦ ਕੋਈ ਖਾਸ ਬੰਦੀ ਸਾਂ। ਅਸੀਂ ਸਹਿਮੇ-ਘਬਰਾਏ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੀ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਸੋਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ? ਸਾਡੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਾਂਗ ਰਾਤ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਵੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗਹਿਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

(ਚਲਦਾ)

ਚੱਲ ਬਾਬਾ ਬਹਿ ਰਾਵੀ ਕੰਢੇ, ਕੁਝ ਸੁਣੀਏ ਕੁਝ ਗਾਈਏ, ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਜੋ ਦਿੱਤਾ, ਬਹਿ ਕੇ ਸਾਬ 'ਤੇ ਲਾਈਏ। ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਕੰਢੇ ਰਾਵੀ ਜਾ ਖਲੋਏ, ਇਕ ਛੱਲ ਜਾਵੇ ਦੂਜੀ ਆਏ, ਚਰਨੀਂ ਲੱਗ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਵੇ। ਦੋ ਅਲਬੇਲੇ ਵੇਖ ਕੇ, ਰਾਵੀ ਝੁਕ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਆਈ, ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਧੰਨ ਭਾਗ, ਕਿਧਰੇ ਤੁਸਾਂ ਵੀ ਫੇਰੀ ਪਾਈ।

ਬੜੇ ਚਿਰਾਂ ਦੀ ਤਾਘ ਸੀ ਮੈਨੂੰ, ਕਦੀ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬੋਲੇ, ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਰਬਾਬ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ, ਬਹਿ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਘੋਲੇ। ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਢੇ, ਤੁਸੀਂ ਆ ਕੇ ਡੇਰੇ ਲਾਏ, ਘੁੰਮ ਕੇ ਚਾਰੇ ਚੱਕ ਤੁਸਾਂ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਜਗਾਏ। ਵੇਖੋ ਮੇਰੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਤਾਹੀਂ, ਕਿੰਨਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਚਾਅ, ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ, ਉਠ ਉਠ ਤੱਕਣ ਰਾਹ।

ਹੱਕ ਸੱਚ ਦੇ ਹੋਕੇ ਲਈ, ਤੁਸੀਂ ਤੁਰ ਗਏ ਦੇਸ਼-ਦੇਸਾਂਤਰ, ਚੋਰ-ਉਚੱਕੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ,

ਜਦ ਤੱਕ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ

ਤੁਸੀਂ ਤੋੜੇ ਸੀ ਛਤਯੰਤਰ। ਮੁਰਦਾ ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਤੁਸਾਂ ਜੀਵਨ ਜੋਤ ਜਗਾਈ, ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਦਰਦੇ-ਪੀੜਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾਈ। ਪਾਪ ਦੀ ਜੰਝ ਜੋ ਕਾਬਲੋਂ ਆਈ, ਰੱਬ ਨੂੰ ਰੋਸ ਜਗਾਇਆ, ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕੱਦਮ ਕੁੱਤੇ, ਉਚੀ ਨਾਹਰਾ ਲਾਇਆ। ਅੰਨ੍ਹੀ ਰਈਅਤ ਗਿਆਨ ਵਿਹੁਣੀ, ਤੁਸੀਂ ਹੱਕ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲਾਈ, ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰੋ ਤੇ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਉ ਭਾਈ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਤੁਸਾਂ ਨੇ, ਨਵੀਂ ਪਿਰਤ ਸੀ ਪਾਈ, ਲਾਹ ਕੇ ਬਾਣਾ ਜੱਗ ਫਕੀਰਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ। ਫਿਰ ਆ ਕੰਢੇ ਮੇਰੇ ਤੁਸਾਂ ਨੇ, ਗੁੜ੍ਹੀ ਜੁਗਤ ਲੜਾਈ, ਪੁੱਟ ਕੇ ਜੰਗਲ ਬੇਲੇ, ਧਰਤੀ ਵਾਹੀਯੋਗ ਬਣਾਈ। ਜੋਤ ਕੇ ਹਲ ਪੰਜਾਲੀ ਨਮਸਕਾਰ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ।

ਧੀਰਜ ਸਤ-ਸੰਤੋਖ-ਸੁਹਾਗਾ,

ਸ਼ੁਕਰ ਉਸ ਦਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਵਾਂ ਬਾਬਾ, ਘਾਲ ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਘਾਲੀ, ਮੈਂ ਨਿਮਾਣੀ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਤੁਸਾਂ ਇਹ ਯਾਰੀ ਕਿੰਜ ਪਾਲੀ। ਇਕ-ਇਕ ਪਲ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲਾ ਕੇ, ਤਾਰੀ ਕੁਲ ਲੁਕਾਈ। ਬਾਬਾ ਤੇਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਮੈਂ ਬੇਵਸ ਨਾ ਕਾਸੇ ਜੋਗੀ, ਮੈਥੋਂ ਫਰਜ਼ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਕਿੰਜ ਦੱਸਾਂ ਕਿੰਜ ਪੰਜਵੇਂ ਜਾਮੇ, ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਕਿੰਜ ਬੀਤੀ ਸੀ ਇਕ ਅਨਹੋਣੀ, ਨਾ ਕਹਾਂ ਇਹ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਡੇਰੇ, ਅੰਧਘੋਰ ਹੈ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਬਾਣੀ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ, ਪਰ ਕਹਿਣੀ-ਕਰਨੀ ਵਿਚ ਮਘੇਰੇ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੇ ਉਚ-ਨੀਚ ਦੇ, ਵੱਜਦੇ ਇਥੇ ਨਿੱਤ ਨਗਾਰੇ, ਮਾਇਆ ਨਗਰੀ ਦੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ, ਗੁੰਡੇ ਬੈਠੇ ਤਖਤ ਮੁਨਾਰੇ। ਅੰਨਦਾਤਾ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਰਤੀ ਕਾਮਾ ਭੁੱਖਾ ਮਰਦਾ,

ਹਾਕਮਸ਼ਾਹੀ ਯੁੱਗ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜੱਗ ਜਨਨੀ ਨੂੰ ਨਿਰਵਸਤਰ ਕਰਦਾ।

ਕਿਰਤ ਕਰੋ ਤੇ ਵੰਡ ਛਕੋ, ਹੁਣ ਸੁਪਨਾ ਬਣਦਾ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਫੋਕੀ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਲੋਕ ਵਿਖਾਵਾ, ਹੱਡੀਂ ਰਚਦਾ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਭਗਵੇਂ ਫਿਰਦੇ ਸਾਨੂ ਭੂਤਰੇ, ਕਿੰਜ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਦ ਢਾਈ ਏ, ਕੱਟੜ ਪੰਥੀ, ਤਿਲਕ, ਬੋਦੀਆਂ, ਅੱਗ ਦੀ ਖੇਡ ਮਚਾਈ ਏ। ਬਾਬਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਤੂੰ ਮੁੜ ਆਵੇਂ, ਆਪਣਾ ਆ ਕੇ ਵਕਤ ਗੁਆਵੇਂ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਤੂੰ ਫੇਰਾ ਪਾ ਕੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਝੋਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਹੀ ਨਿਕਲੇ ਅਕਲੋਂ ਖਾਲੀ ਅੱਖੋਂ ਅੰਨ੍ਹੇ, ਤੇਰਾ ਭੇਤ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕੇ। ਜਦ ਤੱਕ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਬਾਬਾ, ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਤੇਰੀ ਧੁਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ, ਮਨ-ਮਸਤਕ ਉਤਾਰ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬਾਬਰ, ਅਬਦਾਲੀ, ‘ਧਰਮਿਆ’ ਦਸਤਕ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਮੇਰੇ ਠੰਢੇ ਨੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜ਼ਹਿਰ ਇਹ ਘੋਲੀ ਜਾਣਗੇ।

-ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੋਰਾਇਆ

ਬਿਰਖ ਦੀ ਟਾਹਣੀ 'ਤੇ ਸੋਹਦੇ ਪੱਤੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਰੋਣ-ਬਸੇਰਾ ਉਸ ਤੋਂ ਰੁੱਸ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਲਟਕਦੇ ਪਲਾਂ ਦੀ ਅਉਧ ਹੰਢਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਟੁੱਟਾ ਪੱਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹਵਾ ਦੀ ਰੁਮਕਣੀ ਸੰਗ ਸੰਗੀਤਕ ਤਰੰਗਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਕਦੇ ਹਵਾ ਦੇ ਰਹਿਮੋ-ਕਰਮ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਨੂੰ ਵੀ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਦੇਵੇਗਾ।

ਪੱਤਾ ਤਾਂ ਹਰਿਆਵਲ 'ਚ ਰੰਗਿਆ, ਚੌਗਿਰਦੇ 'ਚ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਚਕਾਚੌਧ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ 'ਚ ਧੜਕਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਿਉਂਦਾ ਦਿੰਦਾ ਏ। ਉਸ ਦੇ ਚਿੱਤ-ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਬਦਲਦੇ ਮੌਸਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਹਰੇ ਤੋਂ ਪੀਲਾ, ਲਾਲ, ਭੂਰਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੱਤਝੜ ਰੁੱਤ ਦਾ ਨਾਮਕਰਨ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਵਡਿੱਤਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਪਲਾਂ 'ਚ ਵੀ ਰਾਂਗਲੇ ਰੰਗ ਭਰ ਪੱਤਝੜ ਦੀ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਇਹ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀ ਪੱਤਝੜ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮੌਸਮੀ ਬੇਰੁਖੀ ਦੇ ਨਾਂਵੇਂ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਤਾਜ਼ਗੀ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਏ।

ਪੱਤਾ ਤਾਂ ਸਦਾ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲ ਲਾਡ ਲਭਾਉਂਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਦਿੱਖ ਵਿਚ ਮੋਹ ਅਤੇ ਅਪਣਤ ਧਰਦਾ ਬਿਰਖ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬਣਦਾ ਏ। ਬੇਪੱਤਰੇ ਬਿਰਖਾਂ 'ਤੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣਾ ਆਲ੍ਹਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫਿਲਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੇ

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਜਿਹੀ ਹਯਾਤੀ ਹੰਢਾ ਰਹੇ ਹਮਵਤਨੋਂ! ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਸੰਗ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਣਾ, ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਫਰ ਦੀ ਥਾਹ ਪਾਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜੀਵਨ ਪੈੜਾਂ ਨੂੰ ਟੁੱਟੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਰਗੀ ਕਰਮਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਨਾਮ ਲਾਉਣਾ। ਸੋਚਣਾ ਜਰਾ! ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚਾਰ, ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ, ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਜਦ ਥਾਂ ਖਾਲੀ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਹੀ ਨਵੀਆਂ ਸੋਚ-ਚਿਣਗਾਂ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਕਰਮ-ਭੂਮੀਆਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਰਮ-ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮਾਣ ਬਣਨਗੀਆਂ।

ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਸੱਥਾਂ ਸਜਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੁੰਦਾ ਏ ਜੋ ਬਿਰਖ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਸਿਰਜਦਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਏ।

ਪੱਤੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ 'ਤੇ ਲੂਆਂ ਜਰਦੇ, ਸੁਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆਂ ਲਈ ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ ਬਣਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਮਿੱਠਤੀ ਜਿਹੀ ਲੋਰੀ ਦੇ ਕੇ ਸਵਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਦੇ ਬੱਕੇ ਹੋਏ ਕਾਮੇ ਨੂੰ ਬਿਰਖ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਸਵਰਗੀ ਨੀਂਦ-ਹੁਲਾਰੇ ਲੈਂਦੇ ਦੇਖਣਾ, ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਛਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਤੁਹਾਡੇ ਦੀਦਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਸ਼ਕਣ ਲੱਗ ਪਵੇਗਾ।

ਪੱਤੇ ਤਾਂ ਹਰ ਦਮ ਆਪਣੇ ਮੁੱਢ ਦੀ ਖੋਰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਟਾਹਣ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਵੀ ਬਿਰਖ ਦੇ ਮੁੱਢੀਂ ਆਸਰਾ ਭਾਲਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੀ ਖਾਕ ਆਪਣੇ ਪਾਲਣਹਾਰੇ ਦੇ ਮੁੱਢੀਂ ਧਰ ਨਵੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਲਈ ਜਿਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਜਦ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਬਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੱਥੇ

ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਜਿਹੀ ਓਕਾਤ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਝੜ ਵਿਚ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪਰਦੇਸੀਂ ਜਾ ਵੱਸੇ ਹਮਵਤਨਾਂ ਦੀ ਵਿਥਿਆ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ, ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਵਰਗੀ ਅਉਧ ਹੰਢਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੋਚ-ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਹਉਕੇ ਉਗਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਸਾਹ-ਤਲੀ 'ਤੇ ਸਿਸਕੀਆਂ ਦਾ ਆਵਾਗੋਣ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਏ। ਪਰ ਉਹ ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਵਰਗੀ ਸੋਚ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਜਿਉਣ ਦਾ ਹੁਲਾਰਾ ਵੀ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰੁੱਖ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਨਾਲੋਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਇਕ ਤਿੜਕਣ ਧਰੀ ਜਾਂਦੀ ਏ ਅਤੇ ਇਹ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤਿੜਕਣ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪੋਰਾ-ਪੋਰਾ ਕਰਕੇ ਖੋਰਦੀ ਅਤੇ ਤੋੜਦੀ ਏ।

ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ, ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਵਰਗੀ ਅਉਧ ਹੰਢਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੋਚ-ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਹਉਕੇ ਉਗਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਸਾਹ-ਤਲੀ 'ਤੇ ਸਿਸਕੀਆਂ ਦਾ ਆਵਾਗੋਣ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਏ। ਪਰ ਉਹ ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਵਰਗੀ ਸੋਚ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਜਿਉਣ ਦਾ ਹੁਲਾਰਾ ਵੀ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਨੇ।

ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਉਹੀ ਪੱਤੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਸਾਹ-ਭੰਡਾਰ ਬਣ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ਿਆ, ਚੌਤਰਫੇ ਫੈਲੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਵੱਛਤਾ ਬਖਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮੌਸਮੀ ਕੁਰਖਤੀਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾਈ।

ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਦੀ ਆਰਜ਼ੂ, ਇਕ ਦਰਦ ਵੀ ਅਤੇ ਇਕ ਸਕੂਨ ਵੀ। ਟਾਹਣੀ 'ਤੇ ਮਾਣੇ ਪਲਾਂ ਦੀ ਸਰਜ਼ਾਰੀ ਵੀ ਅਤੇ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਵਿਯੋਗ ਵੀ। ਆਪਣਿਆਂ ਸੰਗ ਬਿਤਾਏ ਪਲਾਂ ਦਾ ਸਰੂਰ ਵੀ ਅਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਦਾ ਗਮ ਵੀ। ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅਣ-ਕੀਤਾ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫਿਕਰ ਵੀ। ਹਵਾ ਸੰਗ ਲਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਮਲਾਲ ਵੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਸੁਰਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ ਵੀ। ਟਾਹਣੀ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪਰਦਾਦਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮਾਣ ਵੀ ਏ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਨੰਗੇ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹਿਰਖ ਤੇ ਪੀੜਾ ਵੀ।

ਪੱਤੇ, ਪੱਤਿਆਂ ਸੰਗ ਹੀ ਸੋਹਦੇ ਨੇ। ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਏ ਆਪਣਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਤੁਰ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੇ, ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਵਰਗੀ ਆਰਜ਼ਾ ਹੰਢਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਦੂਰ ਆਉਣ ਦਾ ਦਰਦ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਰਦ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਲਈ ਮਾਣ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਆਏ ਉਸਾਰੂ ਬਦਲਾਓ ਸਦਕਾ ਅਸੀਂ ਨਵੀਂ ਪਛਾਣ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਮੂਲ ਲਈ ਮਾਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਨੇ ਅਤੇ ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਵਰਗੇ ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਮਜਬੂਤੀ ਬਖਸ਼ਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ।

ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ! ਟੁੱਟਾ ਪੱਤਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਿਬਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦੀ, ਤਨ ਵਿਛਾਉਂਦੀ, ਨਵੇਂ ਮਾਰਗ ਦੀ ਲੋਚਾ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਪੱਤੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਗਵਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਜੀਵਨ ਲਈ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਬਣਨਾ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਬਿਰਖ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਬਿਰਖ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖਾਂ ਸੁੱਖਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਪੱਤਾ ਆਖਰ ਨੂੰ ਫਿਰ ਬਿਰਖ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੋਮਲ ਪੱਤੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਬਣ ਬਿਰਖ ਦੇ ਨੰਗੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਹਰਿਆਵਲ ਦਾ ਕੱਜਣ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਏ।

ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹਿਰਖ ਹੁੰਦਾ

ਦਾ ਸਿਰਨਾਂਵਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਜਿਹੀ ਹਯਾਤੀ ਹੰਢਾ ਰਹੇ ਹਮਵਤਨੋਂ! ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਸੰਗ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਣਾ, ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਫਰ ਦੀ ਥਾਹ ਪਾਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜੀਵਨ ਪੈੜਾਂ ਨੂੰ ਟੁੱਟੇ ਪੱਤਿਆਂ ਜਿਹੀ ਕਰਮਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਨਾਂ ਲਾਉਣਾ। ਸੋਚਣਾ ਜਰਾ! ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚਾਰ, ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ, ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਜਦ ਥਾਂ ਖਾਲੀ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਹੀ ਨਵੀਆਂ ਸੋਚ-ਚਿਣਗਾਂ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਕਰਮ-ਭੂਮੀਆਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਰਮ-ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮਾਣ ਬਣਨਗੀਆਂ। ਇਕਸਾਰਤਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਹੁੰਮਸ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਏ ਜਦ ਕਿ ਤਰੰਗਤਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰੰਗ ਭਰਦੀ, ਸਾਡੇ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇ ਨਾਂਵੇਂ ਨਵੇਂ ਮੌਕੇ, ਨਵੀਆਂ

ਏ ਕਿ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਕ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਦਾਇਰੇ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦ ਉਹ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਵਾ ਦੇ ਕੰਧਾਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਦਾਇਰੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬਣਾਉਣਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਪੱਤਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਭਾਗਾ ਸਮਝਦਾ ਏ ਕਿ ਉਹ ਹਵਾ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗ ਜੰਗਲ ਬੋਲੇ ਗਾਹੁੰਦਾ, ਨਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਤਦਬੀਰਾਂ

ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਕੀਰਤੀਮਾਨਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਬਣਦੇ ਹਾਂ।

ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਬਿਰਖ ਕਦੇ ਵੀ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਤੁਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਵਰਜਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਪੁਰਾਣੇ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਨਵੀਆਂ ਲਈ ਆਉਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਬਿਰਖ ਨੂੰ ਨੰਗੇ ਪਿੱਛੇ ਮੌਸਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਸਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਏ। ਟੁੱਟੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਆਪਣੇ

**ਸਿੰਮਦੇ
ਸੁਬਦ**

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਧੰਨਭਾਗ ਸਮਝਦੀ ਏ। ਇਹ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗਾ ਵਿਛੋਣਾ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰਦਾ ਏ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਕਲਾ-ਨਿਕਾਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਪੱਤਿਆਂ 'ਤੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਰਾਹੀ ਦੀ ਖੜਖੜ ਵਿਚੋਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਝਰਦੀ ਏ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਲਿਤਾਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਟੁੱਟੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਰਗਾ ਜੀਵਨ ਸਫਰ, ਬੜਾ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀਮਤੀ ਅਹਿਸਾਸ ਸਾਡੀ ਝੋਲੀ 'ਚ ਪਾਉਂਦਾ, ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲਦਾ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬਿਰਖਾਂ ਜਿਹਾ ਜਿਗਰਾ ਅਤੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਰਗੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਏ।

ਇਹ ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਨਵੀ ਸੋਚ ਦਾ ਪੈਗਾਮ, ਧੁੱਪਾਂ 'ਚ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਛਾਂ ਬਣਨ ਦੀ ਕਾਮਨਾ, ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਓਟ ਬਣਨ ਦਾ ਸੂਝ-ਕਰਮਨ ਅਤੇ ਸਜਾਵਟ ਦੀ ਹੱਟ ਸਜਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਤ-ਸਾਧਨਾ ਨੇ।

ਟੁੱਟੇ ਪੱਤਿਆਂ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਜਦ ਟੁੱਟੇ ਪੱਤਿਆਂ

ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਤਹਿਜੀਬ ਦੇ ਵਰਕੇ 'ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਹਰਫ ਉਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਕਤ ਵਿਚ ਸੁਨਹਿਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਸੁਖਦ ਸੁਨੇਹਾ ਬਣਨਾ ਹੁੰਦਾ ਏ।

ਵਾਸਤਾ ਈ! ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ 'ਤੇ ਪੈਰ ਧਰਨ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੀ ਚੀਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਸਜਦਾ ਜਰੂਰ ਕਰਨਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸਦਾ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਖੂਹ ਦੀ ਗਾਧੀ ਉਤੇ

ਇਹ ਗਾਧੀ ਬਣੀ ਨਵਾਰੀ,
ਅੱਗੇ ਵਗਦਾ ਬਲਦ ਹਜ਼ਾਰੀ
ਕਰ ਇਸ ਉਤੇ ਅਸਵਾਰੀ,
ਭੁੱਲ ਜਾਵਣ ਦੇਵੇਂ ਜੱਗ ਨੀ,
ਸਾਡੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਵੱਸਦਾ ਰੱਬ ਨੀ।
ਇੱਥੇ ਘੱਮ ਘੱਮ ਵਗਣ ਹਵਾਵਾਂ,
ਅਤੇ ਘੁਮਰੀਆਂ ਘੁਮਰੀਆਂ ਛਾਵਾਂ,
ਨੀ ਮੈਂ ਅੱਗ ਸੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾਵਾਂ,
ਜਦ ਪਏ ਇਥਾਈਂ ਲੱਭ ਨੀ।
ਸਾਡੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਵੱਸਦਾ ਰੱਬ ਨੀ।

ਮੈਂ ਥਾਂ ਥਾਂ ਟੁੱਭੀ ਲਾਈ,
ਨਾ ਮੈਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਾਹੀ,
ਸ਼ਾਬਾ ਅਉਲ੍ਹ ਦੇ ਆਈ,
ਜਿਸ ਮੈਲ ਵੱਜਾਈ ਸਭ ਨੀ,
ਸਾਡੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਵੱਸਦਾ ਰੱਬ ਨੀ।

ਸੁਣ ਠਕ ਠਕ, ਰੀਂ, ਰੀਂ, ਵਾਂ ਵਾਂ,
ਮੈਂ ਉਡ ਉਡ ਉਥੇ ਜਾਵਾਂ,
ਜਿਥੇ ਅਪਤੇ ਟਾਵਾਂ ਟਾਵਾਂ,
ਤੇ ਬਿਰਤੀ ਜਾਵੇ ਲੱਗ ਨੀ,
ਸਾਡੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਵੱਸਦਾ ਰੱਬ ਨੀ।

ਜਦ ਮੋਝੇ ਦਿਹੂੰ ਮੁਹਾਰਾਂ
ਕੁਤੀਆਂ ਚਿਤੀਆਂ, ਮੁਟਿਆਰਾਂ,
ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਵਣ ਡਾਰਾਂ,
ਜਿਉਂ ਕਰ ਮੁਣਾਂ ਦੇ ਵਗ ਨੀ,
ਸਾਡੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਵੱਸਦਾ ਰੱਬ ਨੀ।

ਉਹ ਟੋਕਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਆਵਣ,
ਕਦੀ ਗੁਟਕਣ ਤੇ ਕਦੀ ਗਾਵਣ,
ਪਏ ਨੱਕ ਵਿਚ ਲੱਗ ਸੁਹਾਵਣ,
ਤੇ ਝਿਲਮਿਲ ਕਰਦੇ ਨਗ ਨੀ,
ਸਾਡੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਵੱਸਦਾ ਰੱਬ ਨੀ।

ਬੋਲੇ ਏਨੂੰ ਜੜੇ ਸਤਾਰੇ,
ਉਤੇ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਘੜੇ ਉਸਾਰੇ,
ਪਿਆ ਲੱਕ ਖਾਵੇ ਲਚਕਾਰੇ,
ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ ਲਾਣ ਨਾ ਪੱਬ ਨੀ,
ਸਾਡੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਵੱਸਦਾ ਰੱਬ ਨੀ।

ਦਿਹੂੰ-ਲੱਥੇ ਖੋਲ੍ਹਾਂ ਢੱਗੇ,
ਚੜ੍ਹ ਪੈਣ ਸਤਾਰੇ ਬੱਗੇ,
ਨਾ ਹਿੰਗ ਫਟਕਤੀ ਲੱਗੇ,
ਖੁਦ ਦੀਵੇ ਪੈਂਦੇ ਜਗ ਨੀ,
ਸਾਡੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਵੱਸਦਾ ਰੱਬ ਨੀ।
ਮੈਂ ਪੱਧਰੇ ਮੰਜਾ ਡਾਹਵਾਂ,
ਕਰ ਨਿੱਸਲੀਆਂ ਪੈ ਜਾਵਾਂ,
ਝਲ ਪੈਣ ਪੁਰੇ ਦੀਆਂ 'ਵਾਵਾਂ',
ਤੇ ਅੱਖ ਜਾਏ ਫਿਰ ਲੱਗ ਨੀ,
ਸਾਡੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਵੱਸਦਾ ਰੱਬ ਨੀ।
-ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਪੀੜ ਅਵੱਲੀ

ਸ਼ਹਿਰ ਬੇਗਾਨਿਓ ਤੂੰ ਆਈ ਸੀ
ਲੈ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਨੂੰ,
ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਨੇ ਜੋ ਹੱਥੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ
ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੰਢਾਂ ਨੂੰ।
ਸਭ ਕੁਝ ਚੇਤੇ ਐ ਮੇਰੇ, ਦੱਸ ਕਿਵੇਂ
ਭੁੱਲਾਂ ਗਲ ਹਾਰ ਬਣਾਉਣੇ ਬਾਹਾਂ ਦੇ।
ਏਸੇ ਲਈ ਪੀੜ ਅਵੱਲੀ ਗਲ ਲਾ ਕੇ
ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਰਾਹਾਂ ਦੇ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਚਾਲ ਖੇਡ ਗਈ
ਜਾਂ ਫਿਰ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਸੀ,
ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਾ ਤੱਕਿਆ ਮੁੜ ਕੇ
ਕਿਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪਾਈ ਦੂਰੀ ਸੀ।
ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਸੀ ਆਪਾਂ ਮਿਲਦੇ, ਮੈਂ
ਨਿੱਤ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਦੇ...

ਤੂੰ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਲੈ ਭਾਵੇਂ ਗੈਰਾਂ ਸੰਗ
ਪਰ ਬਿਨ ਤੇਰੇ ਨਹੀਂ ਮੈਥੋਂ ਜੀਅ ਹੋਣਾ,
ਦਿਲ ਨੂੰ ਫੱਟ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਤੂੰ ਜੋ ਦਿੱਤਾ
ਮੈਥੋਂ ਚਾਹ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀਅ ਹੋਣਾ।
ਮੈਂ ਯਾਦ ਤੇਰੀ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣਾ ਏ
ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਹਾਂ ਦੇ...

‘ਬਲਜਿੰਦਰ’ ਕਿੰਨਾ ਬਦਲ ਗਿਆ ਏ
ਕਦੇ ‘ਆਲੀਕੋ’ ਫੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਈ,
ਉਦੋਂ ਲੋਕ ਸਲਾਹਾਂ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਹੁਣ
ਹਾਲਤ ਤੂੰ ਅੱਖੀਂ ਆ ਕੇ ਮੇਚ ਲਈ।
ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਸਭ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਏ ਨੇ
ਬਸ ਦਿਨ ਕੱਟਦਾ ਵਿਚ ਦੁਆਵਾਂ ਦੇ।
ਏਸੇ ਲਈ ਪੀੜ ਅਵੱਲੀ ਗਲ ਲਾ ਕੇ
ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਰਾਹਾਂ ਦੇ।

-ਬਲਜਿੰਦਰ ਆਲੀਕੋ
ਫੋਨ: 91-94645-62678

Bombay
Wedding Events Inc.

Grand Opening

of our new location at
21300 Coolidge Hwy.
Oak Park, Michigan

Saturday, October 15, 2017
11am to 6pm

**Grand Opening
Savings!**

Up to

20% OFF

Select Packages

EXPIRES 11/19/17

Restrictions apply

**Come see the Largest
Showroom in Michigan!**

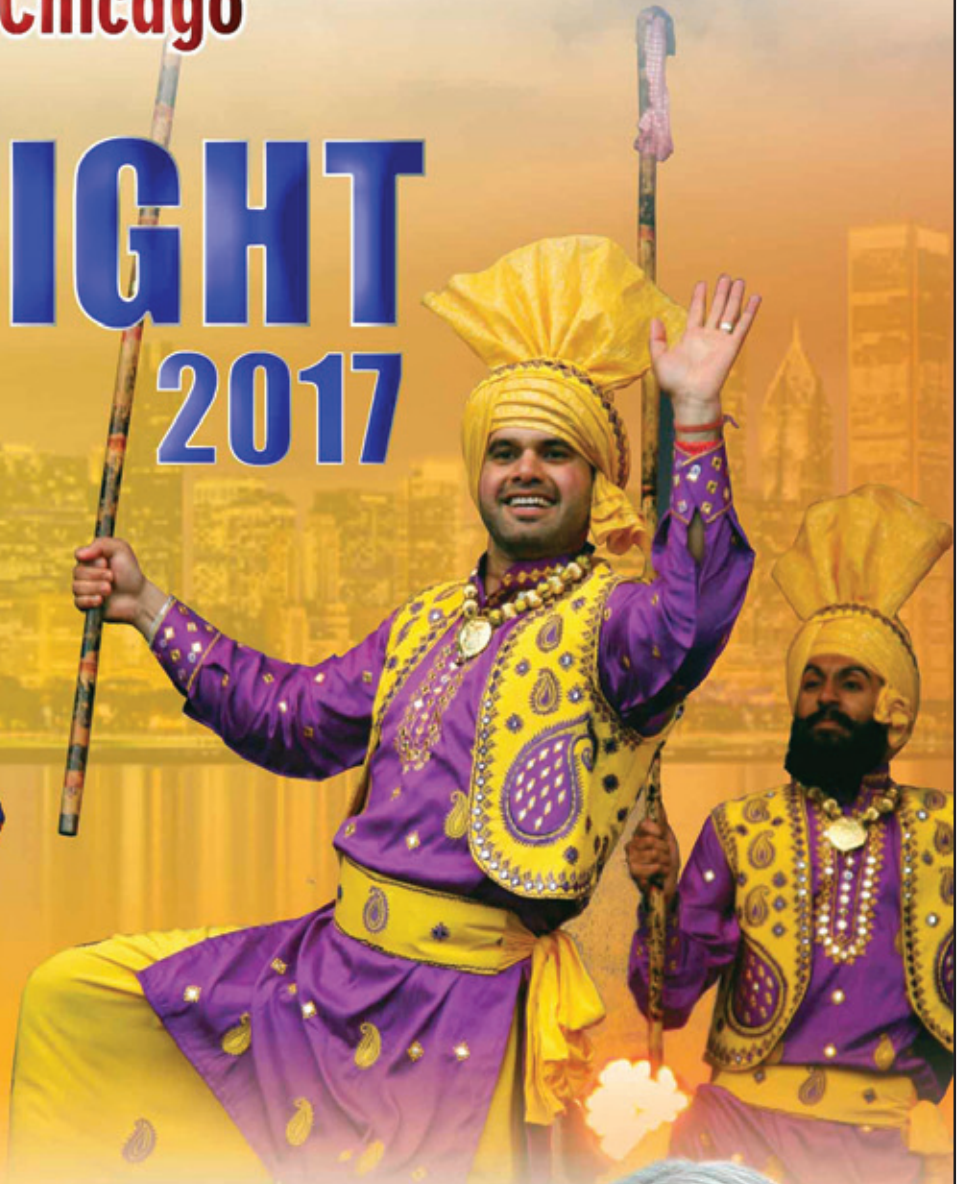
bombayweddingevents.com

Punjabi Cultural Society of Chicago

Proudly Presents

PCS NIGHT 2017

10th Chicago Bhangra & Gidha Competition

Saturday, October 14, 2017
7:00pm Sharp

Meadows Club

2950 W. Golf Road, Rolling Meadows, IL 60008

Tickets: \$25 • \$50 • \$100

Front Row Reserved Seats. Children under 10 years Free
(Dinner included with \$100 Tickets only)

PUNJABI CULTURAL SOCIETY OF CHICAGO

P. O. BOX 1244 - PALATINE, IL 60078

www.PCSChicago.org

Live Entertainment by

ANITA LERCHE

Punjabi Folk Dancer/Singer
from Denmark